

Stockholms stads hälsovårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsovårdsnämnden.

Vasagatan 11 (fr. o. m. $\frac{1}{10}$ 1931 Vasagatan 6), C. (postgirokonton nr 50324); t. »hälsovårdsnämnden». Nämnden sammanträder i regel varannan tisdag kl. 10,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälso- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandaga stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Såsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsovårdsmyndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandaga med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältskärsstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattigläkare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staden. Frågor rörande hälso- och sjukvård handhades för övrigt under denna tid fortfarande av fattigvårdsmyndigheten (jfr sid. 59).

En systematiskt ordnad allmän hälsovård tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsovården i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farosot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid koleras förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd av koleraepidemiens långvarighet blev oav-

brutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande allmänna hälsoförhållanden och sjukvården. Sundhetsnämnden fortför med sin befattning till år 1878, då hälsovårdsnämnden jämlikt 1874 års hälsovårdsstadga för riket, övertog dess bestyr med hälsovården och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus. Nämndens verksamhet fortför i huvudsak oförändrad enligt den nya hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 och epidemilagen s. d., vilka trädde i kraft den 1 jan. 1920, samt den i sammanhang med kommunalförvaltningens omläggning utfärdade nya instruktionen för Stockholms stads hälsovårdsnämnd den 9 april 1920.

Jämte de uppgifter, som jämlikt hälsovårdsstadgan och epidemilagen samt andra gällande författningar tillhöra hälsovårdsnämnd, ankommer å nämnden att handhåva förvaltningen av stadens allmänna sjukvård och därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden är sålunda överstyrelse för stadens permanenta sjukvårdsanstalter samt utfärdar stadgar för dem.¹⁾ Den närmaste ledningen av sjukvårdsanstalternas förvaltning handhåves av en av hälsovårdsnämnden utsedd central sjukhusstyrelse, med undantag dock av epidemisjukhuset, som i vissa avseenden står under nämndens omedelbara förvaltning, samt Sachsska barnsjukhuset, som har en särskild styrelse. Nämnden

¹⁾ Med anledning av ikraftträdandet av 1928 års sjukhuslag har kungl. maj:t den 31 dec. 1928 efter framställning från stadsfullmäktige förklarat, att hälsovårdsnämnden fortfarande tills vidare skall äga befogenhet att i den omfattning hittills skett meddela erforderliga föreskrifter rörande de sjukhus, för vilkas driftkostnad staden i sista hand helt ansvarar.

Särskilda av socialministern enligt kungl. maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga hava sedermera den 2 aug. 1930 avgivit betänkande med förslag rörande revision av de för vissa sjukhus (bl. a. Stockholms stads) gällande särbestämmelser. Över detta betänkande avgav stadsfullmäktige den 20 okt. 1930 inforordrat yttrande (se Utl. 1930: nr 373). Kungl. maj:ts beslut i ärendet torde vara att vänta i en nära framtid.

HN.

handhaver och stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsovårdens tjänst. Nämnden bestrider såväl de staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på statens hospital som och kostnaderna för den staden åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt. (Beträffande stadens successiva övertagande av hela sin sinnessjukvård se nedan sid. 140.)

Hälsovårdsnämnden består, enligt k. brev den 19 mars 1920, förutom av ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, av polismästaren och förste stadsläkaren såsom självskrivna ledamöter samt fyra andra ledamöter, vilka jämte fyra suppleanter för de valda ledamöterna utses av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Nämnden utses årligen inom sig en vice ordförande.¹⁾

Av de nuvarande ledamöterna och suppleanterna äro resp. två utsedda för tiden t. o. m. år 1931 och två för tiden t. o. m. år 1933.

För revision av nämndens och underlydande styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige jämlikt revisionsstadgan årligen fem revisorer jämte tre suppleanter för dem.

Författningar m. m. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändringar den 19 mars 1920, 26 sept. 1921 och 30 maj 1930. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. brev den 19 mars 1920 med särskild föreskrift rörande sammansättningen av hälsovårdsnämnden i Stockholm. Instruktion för Stockholms stads hälsovårdsnämnd den 9 april 1920, med ändringar den 23 okt. 1924 och 19 maj 1930. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923, 17 juni 1925 samt 27 okt. 1926. Instruktion för hälsovårdsnämndens sekreterare, antagen av nämnden den 8 febr. 1922.

Stat år 1931. Utgifter: 27,732,070 kr.

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 17 febr. 1930 för sin del godkänt samt underställt kungl. maj:ts prövning ett förslag till ny instruktion för hälsovårdsnämnden, enligt vilket förslag nämndens verksamhet skall uppdelas på tvenne i huvudsak självständiga avdelningar, hälsovårdsavdelningen och sjukvårdsavdelningen. Samtidigt beslöto fullmäktige, att fr. o. m. den 1 maj 1930 skulle vid sidan av förste stadsläkaren inrättas en ny chefsbefattning, sjukvårdsdirektören, med uppgift att vara föredragande i nämndens sjukvårdsavdelning och utöva chefskapet över stadens sjukvårdsväsende m. m. (Jfr Utl. 1930: nr 32). — Instruktionsförslaget har ännu ej fastställts av kungl. maj:tt.

(därav att täckas med lånemedel 5,000,000 kr.; dessutom inom linjen fört, år 1930 beviljat lånemedelsanslag 179,000 kr.); inkomster: 7,122,370 kr. (därav bidrag och ersättning av statsmedel 1,082,000 kr.).

Hälsovårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; t. »stads-huset»; träffas i stadshuset vardagar 11—12.

Vice ordförande.

Haglund, S. E. P., professor.

Övriga ledamöter.

Hallgren, E. S., polismästare (självskr.).

Rietz, A. E., förste stadsläkare (självskr.).

Erikson, G. O., kassör.

*Johansson-Visborg, Anna S., fru, stadsfullm.

*En vakant.

Suppleanter.¹⁾

*von Porat, T. G. H., direktör, stadsfullm.

*Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.

Ivarsson-Pauli, R. Gulli, prakt. läkare.

Mattsson, S., skötare.

Kassaförvaltare.

Erikson, G. O.; Anderson, K. H. (suppl.).

Sekreterare

(4,740 kr.).

Tham, K. G. K. M.; mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 10—13.

Hälsovårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning).

(Jfr sid. 76.)

Franzén, A. K., prakt. läkare, stadsfullm., ordf.

Granqvist, A. M., tf. domänkamrerare.

Johansson, A. R., assistent, stadsfullm.

Karlsson, K. A., förbundsordförande, stadsfullm.

Lundqvist, E. J., redaktör.

Suppleanter:

Blomquist, O. G. A., revisor.

Carlsson, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm.

Ohlson, V. G. H., tjänsteman.

¹⁾ Suppleanterna äro här upptagna i samma ordning som de stadsfullmäktigvalda ledamöter (inberäknat vice ordföranden), vilkas ersättare de enligt nämndens beslut i första hand skola vara.

Hälsövardsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 11 (fr. o. m. $\frac{1}{10}$ 1931 Vasagatan 6), C. (postgirokontonummer 50524); t. »hälsövardsnämnden»; expeditionstid: 10—12, 12,30—14,30.

Den dagliga ledningen af hälso- och sjukvårdsförvaltningen, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 152), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 152), bostadsinspektören (se sid. 157) och nämndens ingenjör (se sid. 153) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Instruktioner. Instruktion för hälsövardsnämndens ombudsman, antagen af nämnden den 5 febr. 1915, med ändringar den 16 jan. 1924 och 9 juni 1926. Instruktion för hälsövardsnämndens kamrerare, antagen af nämnden den 23 febr. 1906.

Stat år 1931 (inkl. sjukhusstyrelsen). Utgifter: 371,680 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 111,300 kr.); inkomster: 10,350 kr.

Förste stadsläkare (29).

Rietz, A. E.; t. »hälsövardsnämnden» och (10) 4153; mottagningstid: 13—14.

Sjukvårdsdirektör (29).¹⁾

Befattningen ännu ej tillsatt.

Sundhetsinspektör (25).

Vakant, *tjfr. Engström, R. O.* (jfr sid. 118); t. »hälsövardsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P.; t. »hälsövardsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; t. »hälsövardsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Bostadsinspektör (23).

Vakant, *tjfr. Engstrand, G. N.;* t. »hälsövardsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Ingenjör (21).

Vakant, *tjfr. Ericsson, G. J. I.* (jfr sid. 257); t. »hälsövardsnämnden»; mottagningstid: 13—15.

Ombudsman (22)

(befattningen uppförd å fattigvårdsnämndens stat).

Hellichius, N. M.; expedition och mottagningstid: se under fattigvårdsnämnden, sid. 164.

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen

(befattningarna uppförda å fattigvårdsnämndens stat).

Lindquist, C. G. A. (17); Edstam, N. Hj., Berg, E. A. G. (13).

En amanuens å ombudsmansexpeditionen (1,740 kr.).

Föreståndare för nämndens pensionsbyrå (aktuarie för pensionsärenden) (18)

(befattningen uppförd å fattigvårdsnämndens stat).

Zetterlund, G. E.; expedition och mottagningstid: se under fattigvårdsnämnden, sid. 164.

Kamrerare (20).

Lundberg, I.; t. »hälsövardsnämnden» och N. (20) 5263; mottagningstid: 10—12, 12,30—14,30.

Kontorsskrivare (11).

Fogelberg, f. Ahnfelt, Inga L.

Registrator (11).

Sjögren, Marta.

En *extra bokhållare* (3,600 kr.), en *kontorsskrivare* (9), tre *extra kontorsskrivare* (2,280—2,100 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.), två *förrädsförvaltare* (300 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Ährman, K. O.

En *vaktmästare* (6), två *automobilförare* (8), ett *telefonbiträde* (1,740 kr.), ett *vaktmästarebiträde* (840 kr.).

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen, sid. 126 ff.; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören m. fl. se under hälsopolisen, sid. 152, och bostadsinspektionen, sid. 157.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsattes jämlikt kungl. brev den 17 juni 1881 af en *valnämnd*, bestående af överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex af och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsövardsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsövardsnämnden. Vederbörandes kompetens prövas dessförinnan af medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas af överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren, som är självskriven ledamot i hälsövardsnämnden och i den under denna sorterande sjukhusstyrelsen, åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt

¹⁾ Jfr noten å föreg. sid., v. sp.

HN.

i härstädes befinnliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör han för sådant ändamål självmant eller på uppdrag av hälsovårdsnämnden vidtaga behövliga undersökningar samt från distriktsläkarna förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsovårdsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsoopolis, som lyder under hälsovårdsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarna och besöka stadens sjukvårdsinrättningar. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att avhjälpa, skall han hos hälsovårdsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarna samt har inseeend över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsovårdsnämnden föredraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsovård och sjukvård. Å tid, som hälsovårdsnämnden bestämmer, bör han i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandagå med erforderliga upplysningar. Han må icke innehava eller förestå annan tjänstefattning.¹⁾

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande av överstätt-hållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å vårdhem, att på begäran av enskild person avgiva utlåtande eller betyg över beskaftenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser samt att hava närmaste tillsynen över fält-skärsstugor i staden. I övrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse överstätt-hållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som hälso- och fattigvårdsnämnderna av honom äska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.¹⁾

Distriktsläkarna tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnanden tills vidare. Distriktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälptillhandagå alla i distriktet boende fälska sjuka, vilkas medellöshet blivt behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattigvårdsanstalt, för person, som söker inträde

å vårdhem och vilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stadsläkarens tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.¹⁾

För att med sjukvård i hemmen tillhandagå obemedlade och mindre bemedlade hava av staden anställt tolv s. k. stadssjuksköterskor. Vården lämnas kostnadsfritt åt obemedlade; mindre bemedlade erlägga däremot viss nedsatt avgift, lämpad efter råd och lägenhet. Med denna verksamhet avses såväl att bereda bättre vård i hemmen för sjuka inom nämnda befolkningssgrupper som ock att minska kraven på sjukhusvård. (Jfr även nedan sid. 120.)

I Brännkyrka finnes dessutom anställd en sjukvårdssyster, och i Bromma finnas två fattigvårdssystrar, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

Förlossningsläkare antagas av hälsovårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmen vid barnsörd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i Brännkyrka och Bromma församlingar. I övriga delar av staden hava obemedlade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning. Dessutom kunna mindre bemedlade erhålla förlossningshjälp till nedsatt avgift av vissa barnmorskor, vilka här för åtnjuta ersättning av staden.

*Instruktioner m. m.*¹⁾ Kungl. brev till överstätt-hållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883, med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkare inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (29).

Rietz, A. E. (se sid. 117); hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden» och (10) 41 53; mottagningstid: 13—14.

Andre stadsläkare (23).

Hultkvist, G. E.; Kornhamnstorg 4, St.; t. (10) 05 11; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (18).

Engström, R. O., tj. (se sid. 117), tjf. Kjellander,

¹⁾ Se noten å vidstående spalt.

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 17 febr. 1930 för sin del godkänt och medicinalstyrelsens prövning underställt ett förslag till ny instruktion för förste och andre stadsläkarna samt stadsdistriktsläkarna i Stockholm. Instruktionsförslaget har ännu ej blivt fastställt (jfr noten sid. 116, v. sp.).

B. J. F.; mottagning: Kornhamnstorg 4, St.;
t. (10) 46 92; mottagningstid: 9—10.

Klara och Jakobs läkardistrikt

(omfattande Klara och Jakobs församlingar samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Distriktsläkare (17).

Heineman, I. D.; Kungsgatan 3, C.; t. (10) 65 50;
mottagningstid: 10—11.

Kungsholms läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling).

Distriktsläkare (17).

Österberg, J. H.; Kungsholmstorg 16, C.; t. K.
(50) 20 40; mottagningstid: vardagar 8,30—
9,30, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

S:t Görans läkardistrikt

(omfattande S:t Görans församling samt Stora och Lilla Essingen).

Distriktsläkare (17).

Ottander, C. O. C.; S:t Eriksgatan 23, C.; t.
K. (50) 28 05; mottagningstid: vardagar från
kl. 9,30 (helst efter föranmälan).

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder-
ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan,
denna gata till Kammakaregatan samt denna gata
fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (18).

Schmidt, F. W.; Odengatan 70, Va.; t. (3) 8 65 28,
V. (30) 23 39; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söder-
ut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan,
denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till
Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna
gata till Sveavägen och denna vägs förlängning
norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (17).

Kåge, G. M.; Sveavägen 116, Va.; t. V. (30) 49 99;
mottagningstid: vardagar 8,30—9,30, sön-
och helgdagar 8,30—9.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av
Engelbrekts församling, som ligger norr om Oden-
gatan och väster om Stockholm—Rimbo-
järnvägen).

Distriktsläkare (18).

Dalén, K. L. E.; Tegnérsgatan 15, C.; t. (10) 52 23,
N. (20 00 0) 5; mottagningstid: 9—10.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling,
som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna,
samt den del av Hedvig Eleonora församling,
som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jung-
frugatorna).

Distriktsläkare (17).

Höglund, G.; Brahegatan 28, n. b., Ö.; t. Ö.
(60) 33 49; mottagningstid: vardagar 9—10,
sön- och helgdagar 10—11.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora försam-
ling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och
Jungfrugatorna, samt Oscars församling).

Distriktsläkare (17).

Nyström, E. J.; Artillerigatan 28, Ö.; t. (6) 7 27 15;
mottagningstid: 8,30—9,30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia för-
samlingar, som begränsas av Södermalmstorg,
Götgatan till Folkungagatan, denna gata till
Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan,
denna gata till Erstagatan samt denna gata till
Stadsgården).

Distriktsläkare (17).

Rasch, F. W.; Götgatan 21, 2 tr., Sö.; t. S.
(40 00) 58; mottagningstid: 9—10.

Katarina södra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som
begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan
till Götgatan, denna gata till Blekingegatan,
denna gata till Nytorget, detta torg och Ny-
torrgsgatan till Folkungagatan, denna gata till
Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt
församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (18).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; t. S. (4) 3 08 00;
mottagningstid: 9—10.

Sofia östra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia för-
samlingar, som begränsas av Erstagatan från Stads-
gården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjär-
nasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna
gata till Nytorrgsgatan, denna gata till Nytorget
samt Värmdögatan; dessutom den till Sofia för-
samling hörande delen av Hammarbyområdet).

Distriktsläkare (18).

Åkerberg, C. L. K.; Folkungagatan 110, 3 tr.,
Sö.; t. S. (40 0) 6 04; mottagningstid: varda-
gar 9—10, sön- och helgdagar 8,30—9.

HN.

Sofia västra läkardistrikt

(omfattande de delar av Katarina och Sofia församlingar, som i norr begränsas av Skånegatan från Timmermansgatan till Götgatan, denna gata till Blekingegatan, denna gata till Värmdögatan samt denna gata till Hammarby sjö).

Distriktsläkare (18).

Knaust, O. W.; Folkungagatan 50 (Götgatspatset), 3 tr., Sö.; t. S. (4) 1 52 26; mottagningstid: vardagar 10—11, sön- och helgdagar 8,30—9,30.

Maria läkardistrikt

(omfattande Maria församling).

Distriktsläkare (17).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 29 B, Sö.; t. S. (4) 1 48 50; mottagningstid: 9—10.

Högalids läkardistrikt

(omfattande Högalids församling).

Distriktsläkare (18).

Hulting, C. G.; Hornsgatan 57, Sö.; t. S. (4) 1 47 88; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Liljeholmens läkardistrikt

(omfattande den del av Brännkyrka församling, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Pittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stensborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(5,700 kr.).

Drougge, J. A.; Liljeholmsvägen 2, Liljeholmen; t. Liljeholmen 30; mottagningstid: 10—11.

Älvsjö läkardistrikt

(omfattande den återstående delen av Brännkyrka församling).

Distriktsläkare (18).

Malmgren, G. W. K.; Älvsjövägen 2 (Klings fastighet), Älvsjö; t. Älvsjö 1 04; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Enskede läkardistrikt

(omfattande Enskede församling).

Distriktsläkare

(5,400 kr.).

Ericsson, V. A.; Handelsvägen 20, 1 tr., Enskede; t. Enskede 13 44; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10—11.

Bromma läkardistrikt

(omfattande Bromma församling med undantag av Stora och Lilla Essingen).

Distriktsläkare

(5,400 kr.).

Zandrén, S. A.; Brommarvägen 173, Alvik, Äppelviken; t. Äppelviken 5 02; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 10,30—11.

Sjuksköterskor.

För vård i hemmen av obemedlade och mindre bemedlade sjuka finnas anställda tolv *stads-sjuksköterskor*, varav tio ä ä ordinarie stat (jfr ovan sid. 118). Biträde av dessa sjuksköterskor kan av läkare rekvireras hos svenska röda korsets sjuksköterskehem (t. V. (3) 1 77 00, V. (3) 1 77 01) eller Fredrika-Bremer-förbundets sjuksköterskebyrå (t. (10) 68 98, N. (20) 82 11).

I Brännkyrka församling är anställd en *sjukvårdssyster*, varjämte i Bromma församling finnas anställda två *fattigvårdssystrar*, gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna.

(Sjukvårdssystrar, för vård av fattiga sjuka i hemmen, finnas även anställda hos vissa sjukvårdsföreningar, av vilka flera erhålla understöd av staden; se sid. 364.)

Avlöningar. Tio stadssjuksköterskor: lönegrupp 7; två stadssjuksköterskor: 2,640 kr.; en sjukvårdssyster i Brännkyrka: 3,060 kr.; två fattigvårdssystrar i Bromma: lönegrupp 6 (halva avlöningsbeloppet utgår från hälsovårdsnämnden och halva från fattigvårdsnämnden).

Förlossningsläkare.

Avlöningar. Tre läkare: vardera arvode 600 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J.; Södra Blasieholmshamnen 4 A, C.; t. (10) 88 86; mottagningstid: vardagar 14—15.

För Staden mellan broarna och Södermalm.

Befattningen är förenad med en av underläkartjänsterna vid södra barnbördshuset; se sid. 136.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Odengatan 9, Ö.; t. (10) 22 10; mottagningstid: vardagar 15,30—16,30 samt efter överenskommelse per telefon.

Barnmorskor.

I vardera av Brännkyrka och Bromma församlingar är anställd en barnmorska. Beträffande den övriga staden se sid. 118.

Avlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar respektive 2,640 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlossningar i hemmen 2,000 kr. Ersättning till vissa barnmorskor, skyldiga att tillämpa av stadsfullmäktige fastställd taxa, 2,500 kr.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset S:t Göran, sjukhuset S:t Erik, Maria sjukhus, Asö sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne, epidemisjukhuset, södra barnbördshuset, Söderby sjukhus, sanatoriet vid Hamra, barnsanatoriet Tjärnan samt sjukhuset vid Långbro och Katarina sjukhus (jämte de provisoriska sinnessjukhusen) ävensom sinnessjukhuset vid Beckomberga (under byggnad).

För varje sjukhus förordnar hälsovårdsnämnden årligen en direktör, som är chef för sjukhusets personal samt sjukhusets inför nämnden och sjukhusstyrelsen ansvarige styresman, med den begränsning dock, som betingas därav, att ledningen av sjukhusens ekonomiska förvaltning handhaves av sjukhusstyrelsens intendent (se nedan). Till sjukhusdirektör bör företrädesvis utses vid sjukhuset anställd överläkare eller, där så ej kan ske, annan läkare.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förman för å hans avdelning anställda underläkare. Underläkare antages av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom det sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusstyrelsen.

Adress m. m. se nedan.

Hälsovårdsnämnden utsåg tidigare särskilda styrelser för förvaltning av vart och ett av huvudstadens sjukhus med undantag av epidemisjukhuset, som alltid stått under nämndens omedelbara förvaltning. Genom hälsovårdsnämndens beslut den 7 dec. 1921 genomfördes emellertid fr. o. m. år 1922 en centralisering av sjukhusförvaltningen så till vida, att i stället för de lokala sjukhusstyrelserna inrättades en under hälsovårdsnämnden lydande, för de olika sjukhusen gemensam central *sjukhusstyrelse*. Undantag gjordes dock för Sachsska barnsjukhuset, som på grund av donationsbestämmelser tills vidare fått behålla sin särskilda styrelse. Detsamma gäller barnsanatoriet Tjärnan. Även epidemisjukhuset står i vissa fall utanför den gemensamma sjukhusstyrelsen och sorterar liksom förut direkt under hälsovårdsnämnden.

Sjukhusstyrelsen består av hälsovårdsnämndens ordförande och förste stadsläkaren samt tre andra ledamöter, vilka jämte tre suppleanter årligen utses av hälsovårdsnämnden. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Sjukhusstyrelsen har att i överensstämmelse med gällande medicinalförfattningar och av hälsovårdsnämnden utfärdade föreskrifter handha förvaltningen av underlydande sjukhus. I

sådant avseende åligger det styrelsen bl. a. att till nämnden avgiva åskade utlåtanden rörande sjukhusens förvaltning, att omhändervärd sjukhusens ekonomi och räkenskaper samt hava vård och tillsyn över deras byggnader, planeringar och inventarier, att antaga och avskeda ordinarie personal vid sjukhusen med undantag av läkare och intendent samt utfärda instruktioner för dem, att fastställa ordningsregler för sjukhusen samt att i övrigt vidtaga de åtgärder, som för främjandet av sjukhusens ändamål kunna anses lämpliga. Vidare skall styrelsen handlägga vissa ärenden rörande epidemisjukvården samt ombesörja upphandling av för sjukhusen behövligen artiklar. Den äger uppdraga åt förste stadsläkaren att avgöra löpande och mindre viktiga ärenden, vilka beslut dock sedan skola anmälans för styrelsen.

De av hälsovårdsnämnden utsedda sjukhusdirektörerna skola var för sitt sjukhus inför sjukhusstyrelsen föredraga ärenden, som angå den egentliga sjukvården och sjukhusens administrativa förvaltning, under det att ärenden rörande den ekonomiska förvaltningen föredragas av sjukhusintendenten. Sjukhusdirektör, som så önskar, äger dock få sina ärenden föredragna genom förste stadsläkaren. Resp. föredragande äga rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

Sjukhusstyrelsen biträdes av ett kansli med en av hälsovårdsnämnden utsedd sjukhusintendent som chef. Intendenten har till uppgift att leda och övervaka sjukhusens ekonomiska förvaltning samt att på allt sätt verka för dennas ändamålsenliga handhavande, att öva tillsyn å för sjukhusen gemensam upphandling, att ombesörja och övervaka erforderliga reparationer av sjukhusbyggnaderna samt att förbereda och inför sjukhusstyrelsen föredraga alla ärenden av ekonomisk natur.

För omhändervärdande av den gemensamma upphandlingen av vissa för sjukhusen behövligen artiklar har sjukhusstyrelsen utsett särskilda upphandlingsdelegerade (se nedan).

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904, med ändringar den 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912, 3 april 1914, 10 jan. och 14 dec. 1923, 17 juni 1925 samt 27 okt. 1926. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus, antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909, med ändring den 28 nov. 1913. (Ang. avgiftsreglemente se nedan.) Särskilda bestämmelser för viss på extra stat anställd personal vid Stockholms stads sjukhus m. m., fastställda av tjänstenämnden den 30 nov. 1922.

Styrelsens ledamöter.**Ordförande.**

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Rietz, A. E., förste stadsläkare.

HN.

Övriga ledamöter.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; Björkman, O. E., förman; Höjer, Sigrid, föreståndarinna.

Suppleanter: Tandberg, f. Böös, Greta M. C., fru; Erikson, G. O., kassör; Adamsson, f. Hellman, Karin C. T., fru.

Sekreterare

(1,200 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se sid. 116).

Registrator.

Sjögren, Marta (se sid. 117).

Upphandlingsdelegerade för stadens sjukhus.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; Höjberg, A. G., sjukhusintendent; Wetterdal, H., f. d. överläkare.

Suppleant: vakant.

Sekreterare

(420 kr.).

Tham, K. G. K. M. (se ovan).

Kansli och expedition.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden» och (I) 17 18; expeditionstid: 13—16.

Sjukhusintendent (24).

Höjberg, A. G. (förordn. t. o. m. ³¹/₃ 1934); mottagningstid: 13—14.

Assistent

(4,860 kr.).

Herrman, N. V. A., tf.

Ett extra biträde (timavlönning).

Social kurator (10).¹⁾

Norén, Jane; mottagningstid: 14—15.

Sjukhuscentralen.

Vasagatan 11, n. b., (fr. o. m. ¹/₁₀ 1931 Vasagatan 6), C.; t. »hälsovårdsnämnden»: »sjukhuscentralen» (efter expeditionstidens slut »hälsovårdsnämndens 1:a eller 2:a linje» eller (10) 72 11); expeditionstid: 9—19 (telefonvakt hela dygnet).

I syfte att åvägbringa en ständig överblick

¹⁾ Med uppgift att bistå å sjukhusen intagna personer ifråga om vården av deras personliga angelägenheter samt med skyldighet att biträda sjukhusstyrelsen vid utredningar rörande nedsättning i eller befrielse från sjukhusavgift. I tjänsten lydande direkt under förste stadsläkaren.

över platstillgång och platsfördelning vid stadens sjukhus och på så sätt möjliggöra ett rationellt utnyttjande av de tillgängliga vårdplatserna beslöt stadsfullmäktige den 1 dec. 1930 bevilja hälsovårdsnämnden medel till inrättande av en s. k. sjukhuscentral.

Sjukhuscentralen, som trädde i verksamhet den 1 febr. 1931, har till uppgift att med ledning av från sjukhusen erhållna uppgifter föra tablå över beläggningen å stadens sjukhus (med undantag av epidemisjukhus, sanatorier och sinnessjukhus) samt att lämna anvisning å lediga platser å dylika sjukhus till personer, som innehåva läkarremiss för sjukvård. Dessutom åligger det sjukhuscentralen att lämna allmänheten upplysning om formerna och villkoren för intagning å stadens sjukhus och konvalescenthem, sjukhusens tider för intagning och besök, sjukhusavgifter, stadens distriktsläkare och i staden vakthavande läkare, stadssjuksköterskor och villkoren för deras anlitande, annan sköterskavård för mindre bemedlade, stadens polikliniker, de sociala distriktsbyråerna och andra frågor rörande stadens sjukvård. Slutligen skall sjukhuscentralen förmedla sjuktransporter i samarbete med brandkåren (jfr sid. 158).

Författning. Bestämmelser rörande sjukhuscentralens verksamhet, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1931.

Chef.

Förste stadsläkaren.

Läkare

(3,600 kr.).

Vakant.

Tre sjuksköterskor (2,400 kr.).

Avgifter å stadens sjukhus.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och flyttnings- eller åldersbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhäftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsävensom annan kostnad, som av sjukhuset bestrides. Är den sjuke mindre bemedlad, skall han eller hans ombud på särskild blankett, som erhålles å sjukhusets syssломanskottor, skriva en ansökan om befrielse från, resp. nedsättning i sjukhusavgiften (jfr nedan).

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan angivna handlingar ofördröjligen därefter anskaffas.

Där ej på grund av allmän författning sjuk-

hushård skall kostnadsfritt åtnjutas¹⁾, eller ned-sättning beviljats av sjukhusavgiftsdelegerade (se nedan), utgå avgifterna för vård å stadens sjukhus fr. o. m. den 1 jan. 1923 enligt följande av stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 fastställda taxa (med ändr. den 19 dec. 1923 och 16 dec. 1929).

Avgift för betalande sjuka per dag:

för stockholmsbor: vid tuberkulossjukhusen (Söderby sjukhus samt Sabbatsbergs, S:t Görans och S:t Eriks sjukhus' tuberkulosavd.):

å allmänt rum	1	kr.
» halvskilt »	5	»
» helskilt »	10	»

vid epidemisjukhuset och Långbro sjukhus:

å allmänt rum	2,50	kr.
» halvskilt »	5	»
» helskilt »	10	»

vid barnsanatoriet Tjärnan och stadens konvalescenthem (med undantag av Lammis konvalescenthem samt 30 platser å Pålsöns konvalescenthem, varest vården är avgiftsfri; jfr sid. 148, 147):

å allmänt rum	2	kr.
-------------------------	---	-----

vid övriga sjukhus och avdelningar:

å allmänt rum	2,50	kr.
» halvskilt »	6	»
» helskilt »	12,50	»

för landsortsbor (vid samtliga sjukhus):

å allmänt rum	8	kr.
» halvskilt »	13	»
» helskilt »	20	»

För patient å halv- eller helskilt rum, som åtnöjes med samma kost som patient å allmänt rum, minskas dagavgiften med 1,50 kr.

För vårdarinna, som medföljer patient å halv- eller helskilt rum, betalas en avgift motsvarande 30 % av den för patienten utgående avgiften.

För digivande moder, som medföljer sjukt dibarn, erlägges:

å allmänt rum	ingen	avgift
» halvskilt rum: för stockholmsbor	1	kr.
» landsortsbor	2	»
» helskilt » : » stockholmsbor	2	»
» landsortsbor	4	»

För dibarn, som åtföljer moder, som på grund av sjukdom intagits å sjukhus, erlägges icke någon avgift.

För övriga anhöriga, som med vederbörligt tillstånd åtfölja patienter å allmänt rum vid stadens sjukhus, erlägges avgift för kost och logi med 3 kr. per dag.

För barn, som medföljer å Sachsska barnsjukhuset anställd amma, betalas 50 öre per dag.

Vid tillämpning av taxan anses som stockholmsbo a) den som enligt gällande fattigvårds-

lag äger hemortsrätt i Stockholm, b) utländsk undersåte, som under de två sistförflutna åren varit mantalsskriven i Stockholm och under denna tid ej åtnjutit fattigvård, c) i stadens tjänst anställda, inom eller utom staden boende personer och deras familjemedlemmar samt d) den, som i Stockholm insjuknat i sjukdom, vilken enligt epidemilagen medför rätt till fri vård å allmänt rum å epidemisjukhus, och på grund därav intagits å sjukhus.

För behandling å röntgenavdelningarna vid Sabbatsbergs, Maria och Asö sjukhus samt å finsen-, röntgen- och ljusavdelningarna vid sjukhuset S:t Görans erläggas avgifter enligt särskilda av hälsovårdsnämnden den 22 jan. och 19 nov. 1929 samt 11 mars och 10 juni 1930 fastställda grunder.

Poliklinikavgifter. För behandling å de vid vissa stadens sjukhus inrättade poliklinikerna gälla följande bestämmelser.

All behandling är kostnadsfri dels å de åt karolinska institutet upplåtna gynekologiska och öronpoliklinikerna vid Sabbatsbergs sjukhus, dels vid sjukhuset S:t Görans poliklinik för köns-sjukdomar i fråga om sådan sjukdom i smitt-samt skede. Vid övriga polikliniker är behandlingen kostnadsfri för medellösa, men andra besökande erlägga en avgift av 2 kr. för varje besök (fr. o. m. sjätte besöket 1 kr.), dock att vid behandling å kirurgisk poliklinik av olycksfall utom arbete första besöket alltid är kostnadsfritt. För behandling av olycksfall i arbete utgör avgiften 3—10 kr. för första besöket och 2—3 kr. per besök för efterbehandling. Vid poliklinisk behandling utom polikliniktid av å sjukhuset ej intagna, icke medellösa personer äger läkaren uppbära skäligt arvode efter eget bestämmande (varav en del tillfaller sjukhuset). — Beträffande avgifter vid sjukhuset S:t Görans poliklinik för köns- och hudsjukdomar samt vid de fristående poliklinikerna se resp. sid. 129 och 149.

Författningar. Reglemente angående avgifterna vid Stockholms stads under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus, antaget av stadsfullmäktige den 20 febr. 1922, med ändringar den 18 dec. 1922, 19 dec. 1923, 21 jan. 1924 och 16 dec. 1929. § 33 av stadgarna för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsovårdsnämnden (enligt lydelse av den 10 jan. 1923 och 17 juni 1925). Bestämmelser rörande avgifter m. m. vid behandling å poliklinikerna vid Sabbatsbergs och Maria sjukhus samt Sachsska barnsjukhuset, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 juni 1925 och 6 juni 1927.

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Rörande sjukhusvård å mindre bemedlade tillämpades tidigare det förfarandet, att kostnadsfri vård å stadens sjukhus lämnades åt sådana personer, som kunde förete av vederbörande rotoman utfärdat intyg om medellöshet. Då

¹⁾ Vård å allmänt rum vid epidemisjukhuset för epidemisk sjukdom samt vid sjukhuset S:t Görans avdelning för könssjuka är enligt gällande författningar kostnadsfri.

HN.

emellertid detta system visade sig otillfredsställande, särskilt med hänsyn till prövningen vid medellöshetsintygens utfärdande, vidtogs genom stadsfullmäktiges beslut den 20 febr. 1922 en ändring härutinnan, varigenom prövningen av de vårdbehövandes betalningsförmåga överflyttades från rotmännen till ett nytt centralt organ, *sjukhusavgiftsdelegerade*.

Sjukhusavgiftsdelegerade, till antalet fyra jämte tre suppleanter, utses årligen i december månad av stadsfullmäktige med uppgift att jämte vederbörande borgarråd pröva frågor om nedsättning i eller befrielse från erläggande av sjukhusavgift. Ansökan om nedsättning i eller befrielse från stadgade vårdavgifter (se ovan) inlämnas till sjukhusavgiftsdelegerade, vilka äga att med hänsyn till sökandens ekonomiska förhållanden besluta om nedsättning av eller befrielse från sjukhusavgiften, nedsättning dock ej till mindre än en krona per dag. Sådan nedsättning kan också under vissa förutsättningar medgivas personer, vilka enligt taxebestämmelserna ej äro att anse som stockholmsbor. Vid den undersökning, som bör föregå beslut om nedsatt avgift eller befrielse därifrån, skall biträde lämnas delegerade av fattigvårdsnämnden.

Detta förfaringssätt tillämpas förutom för stadens egna sjukhus och konvalescenthem (samt vid stadens öppna vård av psykiskt sjuka, se sid. 145) även, då det gäller vård av stockholmsbor, beträffande serafimerlasarettet, allmänna barnhuset, allmänna barnbördshuset, kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn, diakonissanstaltens sjukhus (Ersta), radiumhemmet, Stockholms hospital, konvalescenthemmen å Ribbingebäck och Skytteholm samt vid utfärdande av ansvarsförbindelser för vård å hospital, lungsots- och skroflosssanatorier. Samma bestämmelser tillämpas därjämte vid utdelande av bandager o. d. å stadens sjukhus och å vanförelästanstalten samt för erhållande av bad och behandling vid kurerter och brunnar.

Fr. o. m. den 1 juli 1926 har sjukhusavgiftsdelegerades verksamhetsområde utsträckt, i det att de fr. o. m. nämnda tidpunkt inrättade sociala distriktsbyråerna ställts under delegerades uppsikt och ledning (se vidare nedan).

Reglemente. Reglemente angående avgifterna vid Stockholms stads under hälsovårdsnämnden lydande sjukhus, antaget av stadsfullmäktige den 20 febr. 1922, med ändringar den 18 dec. 1922, 19 dec. 1923, 21 jan. 1924 och 16 dec. 1929.

Stat år 1931 (för sjukhusavgiftsdelegerades expedition). Utgifter: 40,490 kr. (utom rörligt tillägg). Beträffande de sociala distriktsbyråerna se nedan.

Sjukhusavgiftsdelegerade.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (självskr.), ordf. och kassavårdare; Cervin, N. H., fabrikör, stadsfullm., vice ordf.; Jonson, Agnes A., kontorist; Lindley, f. Jonsson, Elin

J., fru; Nilsson, O., direktör, stadsfullm., vice kassavårdare.

Suppleanter: Brunzell, O., möbelhandlare, stadsfullm.; Johnsson, A., redaktör; Östlund, A. E., ombudsman.

Sekreterare.

Nilsson, C. R. (se nedan).

Expedition.

Stora Nygatan 2 A, 3 tr., St.; t. fattigvårdsnämnden 1 13 (expeditionen), N. (2) 1 21 69 (föreståndaren), (1) 1 85 95 (tillsyningsmännen); mottagning för allmänheten: 11—14.

Föreståndare

(5,700 kr.).

Nilsson, C. R.

Fyra tillsyningsmän (3,660—2,940 kr.), en extra kontorsskrivare (2,760 kr.), två extra skrivbiträden (2,160—2,000 kr.), en extra vaktmästare (2,580 kr.).

Sociala distriktsbyråerna.

Förutom åliggandet att utfärda intyg om medellöshet för erhållande av kostnadsfri vård å stadens m. fl. sjukhus, vilket åliggande år 1922 övertogs av sjukhusavgiftsdelegerade (se ovan), hade rotmännen på sin tid bl. a. också till uppgift att utfärda medellöshetsintyg för erhållande av en del andra förmåner, såsom fri läkar- och poliklinikvård, fri rättegång m. m. Vid rotmansinstitutionens upphörande (med utgången av juni månad 1926) blev det nödvändigt att överflytta hithörande uppgifter å annan myndighet. I detta syfte beslöt stadsfullmäktige den 21 juni 1926 att fr. o. m. den 1 juli s. å. i huvudstaden inrätta femton sociala distriktsbyråer.

De sociala distriktsbyråerna hava till huvudsaklig uppgift att vid hänvändelse av personer, bosatta inom det distrikt, som resp. byrå omfattar, och efter prövning av vederbörandes förhållanden, utfärda medellöshetsintyg för erhållande av kostnadsfri behandling å stadens polikliniker och andra dylika institutioner, fri distriktsläkarevård, fri medicin, fri rättegång (därest vederbörande domstol godkänner byråerna som intygutfärdande myndighet), befrielse från stämpelavgift samt erhållande av myndighetsexpeditioner utan lösen, fri undervisning vid första dövtumundervisningsdistriktets skola vid Manila samt fri vård å sjukhuset Eira och å barnsjukhuset Samariten. Därjämte hava byråerna att på anfordran styrka medellöshet för personer, som söka hjälp hos enskilda välgörenhetsinstitutioner eller bidrag ur fonder, stipendier, nedsatta avgifter eller fri undervisning vid högstskolor etc. (Medellöshetsintyg för erhållande av nedsatt terminsavgift vid allmänna läroverk och därmed jämförliga undervisningsanstalter utfärdas däremot av vederbörande taxeringskontor; se sid. 20.)

Vid hänvändelse till byråerna bör flyttnings- eller åldersbetyg alltid medhavas. Personer, som åtnjuta fattigvård, folkpension, arbetslöshetsunderstöd eller annat understöd, böra därjämte, för underlättande av expeditionen, medföra handlingar till styrkande härav.

De sociala distriktsbyråerna sortera under sjukhusavgiftsdelegerade med hälsovårdsnämnden som närmast högre överordnade myndighet. Beträffande verksamhetens organisation förutsättes dock ett intimt samarbete mellan hälsovårdsnämnden och fattigvårdsnämnden, å vilka nämnder jämväl ankommer, att — sedan någon tids erfarenhet av distriktsbyråernas verksamhet erhållits — gemensamt utfärda instruktion för verksamheten.

Föreståndaren för sjukhusavgiftsdelegerades expedition är tillika föreståndare för de sociala distriktsbyråernas centralkansli. Till föreståndare å de olika distriktsbyråerna hava förordnats hos fattigvårdsnämnden anställda tillsyningsmän. Byråernas expeditioner äro i regel förlagda till resp. fattigvårdsstyrelserns lokaler.

Stat år 1931. Utgifter: 9,400 kr. (utom rörligt tillägg).

Avlöningar. Femton föreståndare: arvode 540 kr.

Centralkansliet.

Stora Nygatan 2 A, 3 tr., St.; t. N. (2) 1 21 69 och fattigvårdsnämnden 1 13.

Föreståndare.

Nilsson, C. R. (se ovan).

Sociala distriktsbyrån nr 1

(omfattande Nikolai och Klara församlingar).

Stortorget 1, n. b. (ing. Köpmangatan 26), St.; t. N. (20) 33 81; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Linné, R. Maria A.

Sociala distriktsbyrån nr 2

(omfattande Kungsholms församling).

Garvaregatan 2, 1/2 tr., C.; t. K. (50 00) 41; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Lindblom, S. H.

Sociala distriktsbyrån nr 3

(omfattande S:t Görans församling).

Arbetaregatan 21, C.; t. K. (50) 43 92; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Simson, C. G:son.

Sociala distriktsbyrån nr 4

(omfattande Matteus församling).

Västmannagatan 92, Va.; t. (3) 8 55 11; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Handberg, O. A. L.

Sociala distriktsbyrån nr 5

(omfattande Adolf Fredriks och Gustav Vasa församlingar).

Klara östra kyrkogata 3, C.; t. (1) 1 31 64; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Andersson, K. J. G.

Sociala distriktsbyrån nr 6

(omfattande Jakobs och Johannes församlingar).

Snickarebacken 6, n. b., C.; t. (10) 27 29; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Widholm, A. J.

Sociala distriktsbyrån nr 7

(omfattande Engelbrekts församling).

Valhallavägen 78, Ö.; t. (1) 1 70 16; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Sandström, C. N.

Sociala distriktsbyrån nr 8

(omfattande Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Kommendörsgatan 30, n. b. (ing. Artilleriegatan 49), Ö.; t. (6) 7 77 73; expeditionstid: 11—12.

Föreståndare.

Fredrikson, K. G. A.

Sociala distriktsbyrån nr 9

(omfattande Maria församling samt norr om Folkungagatan belägen del av Katarina församling).

Mariagatan 18, n. b., Sö.; t. S. (4) 1 55 83; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Mellin, F. R. E.

Sociala distriktsbyrån nr 10

(omfattande Högalids församling).

Församlingshuset, Högalidsberget, Sö.; t. S. (40) 73 80; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Hellquist, N. E. F.

Sociala distriktsbyrån nr 11

(omfattande söder om Folkungagatan belägen del av Katarina församling).

Folkungagatan 71, Sö.; t. S. (4) 1 38 13; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Sandström, H. S.

Sociala distriktsbyrån nr 12

(omfattande Sofia församling).

Erstagatan 34, Sö.; t. S. (4) 3 34 25; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Östlund, N. E.

HN.

Sociala distriktsbyrån nr 13
(omfattande Brännkyrka församling).

Församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 400; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Thurberg, G. O.

Sociala distriktsbyrån nr 14
(omfattande Enske församling).

Kyrkogårdsvägen 43, Enske; t. Enske 8 58; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Saloman, A. K. J.

Sociala distriktsbyrån nr 15
(omfattande Bromma församling).

Lövåsvägen 21, Ulvsunda; t. Ulvsunda 158; expeditionstid: 9—10.

Föreståndare.

Blanck, A. W.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va. (postgirokontonr 1074); t. »Sabbatsbergs sjukhus» (växel); N. (2) 2 17 91 (kontoret).

Mottagningstider (för intagning av patienter):

medicinska sjukdomar	alla dagar	11—12
kirurgiska	»	10—11
gynekologiska	»	14—14,30
öron-, näs- och strupsjukdomar	alla dagar	8,30—9,30
ögonsjukdomar	vardagar	11,30—12, sönd- och helgdagar
		9,30—10.

Poliklinikstider:

medicinska polikliniken	män	vardagar	13—13,30
	kvinor	»	10—10,30
kirurgiska polikliniken	»	»	10—11
gynekologiska	»	»	14—14,30
öron-	»	»	8,30—9,30
ögon-	»	»	11,30—12.

(Vid medicinska polikliniken mottagas i första hand patienter, som äro bosatta i andra stadsdelar än Kungsholmen och Bromma.)

Besökstider:

allmänt rum tisdagar, torsdagar och lördagar 14—15, sönd- och helgdagar 13,30—15; halvskilt rum alla dagar 11—14, 18—19; helenskt rum alla dagar 10,30—16,30, 18—19; isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 14—15, sönd- och helgdagar 13,30—15.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—15.

Sjukvårds- och poliklinikavgifter: se ovan sid. 123.

Nära 15 års utredningsarbeten inom kommunalförvaltningen föregingo beslutet om byg-

gande av detta sjukhus. Dessa arbeten inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 dec. 1872 av de framlagda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. År 1907 beslöt stadsfullmäktige låta uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt år 1908 en särskild paviljong för öron- och ögon-sjukdomar. En röntgenavdelning öppnades år 1910. Vidare anslö stadsfullmäktige under åren 1919 och 1920 medel till ombyggnad av två till sjukhuset hörande s. k. sommarpaviljonger, varigenom möjlighet vunnits att använda dessa lokaler för sjukhusändamål även under den kallare årstiden. Under senare år hava därjämte enligt beslut av stadsfullmäktige år 1923, vissa utvidgningar av ögon-, öron- och röntgenavdelningarna ägt rum. F. n. pågår utredning rörande omfattande om- och tillbyggnad av sjukhuset (jfr under sjukhuskommittén, sid. 308).

Sjukhusets 874 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 40, en avdelning för öron-, näs- och strupsjukdomar med 57 eller tillsammans 728 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 13, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, två sommarpaviljonger med 52, en upptagningsanstalt (se sid. 145) med 17 platser och 4 celler. Inom den medicinska avdelningens lokaler har år 1930 — med hänsyn till i staden rådande brist på barnbördsplatser — inrättats en provisorisk barnbördsavdelning med 26 platser. Läkarevården vid den gynekologiska avdelningen och avdelningen för öron-, näs- och strupsjukdomar bestrides, i förening med klinisk undervisning åt medicinska kandidater, av karolinska institutets lärare i dessa ämnen, med biträde å gynekologiska avdelningen av en underläkare och en amanuens samt å öronavdelningen av tre amanuenser, samtliga avlönade av karolinska institutet, ehuru med viss tilläggsersättning från staden.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamentet av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöi Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Stadsfullmäktige upplåte år 1899 plats för hemmet och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Hemmet, som har 60 platser, 30 för män och 30 för kvinnor, togs i bruk år 1903. Läkarevården bestrides av sjukhusets läkare och

vid hemmet äro anställda en sköterska, två extra sjukbiträden, två städerskor och en vaktkarl. I fråga om avgifter å konvalescenthemmet gälla samma bestämmelser som för sjukhuset.

Vid sjukhuset finnas inrättade polikliniker å kirurgiska, medicinska, gynekologiska, ögon- och öronavdelningarna. I anslutning till den sistnämnda har år 1929 anordnats en foniatrisk poliklinik för behandling av röst- och talrubbingar. Beträffande mottagningstider å poliklinikerna se ovan; rörande poliklinikavgifter se sid. 123.

Enligt ett mellan stadsfullmäktige och svenska röda korset ingånget avtal angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, vilket avtal trädde i kraft den 1 okt. 1927, har röda korset förbundit sig att ställa för sjukvårdsarbetet inom Sabbatsbergs sjukhus erforderligt antal sjuksköterskeelever (till en början minst 185) till förfogande, mot att staden tillhandahåller röda korset för sjuksköterskeskolan och elevhemmet erforderliga lokaler. I enlighet med nämnda avtal har staden bekostat uppförandet vid sjukhuset av ett personalhus, huvudsakligen avsett till sjuksköterskeelever. Elevhemmet har efter färdigställandet av staden ställts till stiftelsen Rödakorshemmets förfogande.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt mellan karolinska institutet och hälsovårdsnämnden ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903. Avtal angående upprättande och drivande av en sjuksköterskeskola vid Sabbatsbergs sjukhus, godkänt av stadsfullmäktige den 19 maj 1924 och av överstyrelsen för svenska röda korset den 16 jan. 1924.

Stat år 1931. Utgifter: 2,267,520 kr.; inkomster: 816,600 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Simon, M. H. J. (se nedan).

Överläkare.

Hedenius, P. A. I. (förordn. t. o. m. ³¹/₁₂ 1933), mottagningstid: 10,30—11, Josefson, A. R. (förordn. t. o. m. ¹/₆ 1934), mottagningstid: 12—13, å medicinska avd. (21); Hybbinette, O. S. (förordn. t. o. m. ²⁰/₉ 1932), mottagningstid: 10—10,30, Gieritz, K. H. (förordn. t. o. m. ³¹/₁ 1938), mottagningstid: 8,30—9, å kirurgiska avd. (21); Simon, M. H. J. (förordn. t. o. m. ³¹/₁ 1934), mottagningstid: 11,30—12,30, å röntgenavd. (21); Forsmark, E. (förordn. t. o. m. ⁴/₆ 1934), mottagningstid: 11—11,30, å ögonavd. (18).

Överläkare.

(avlönade av karolinska institutet).

Ahlström, E. O. M., mottagningstid: 12,30—13 (å gynekologiska avd.); Holmgren, N. G. F:son, mottagningstid: 10,30—11 (å öronavd.).

Extra överläkare

(arvode efter 7,800 kr. per år).

Salén, E. B., mottagningstid: 11—12 (å medicinska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Erlandsson, S. G. G., Boye, B. A. H., Fagerström, A. E. H., Rülcker, E. R. A. O. (å medicinska avd.); Persson, M., Crafoord, C., Beckman, T. M., Jonsson, J. E., Perman, B. O., Furster, K. G. V. (å kirurgiska avd.); Tengroth, S. (å ögonavd.); Lundquist, C. W. L. (å patologiska avd.); Carlsund, H., Bokström, K. J. (å röntgenavd.).

Extra underläkare

(arvode efter 5,700 kr. per år).

Jansson-Berg, Wenny S. A. (å medicinska avd.).

Poliklinikläkare

(3,000 kr.²).

Rhodin, H. D. (å medicinska polikliniken); en vakant (å ögonpolikliniken); Borg, B. (å öronavdelningens foniatriska poliklinik).

Tre *assistentläkare* (oavlönade), en å kirurgiska, en å medicinska och en å röntgenavd.; en *underläkare* och fyra *amanuenser* (avlönade av karolinska institutet), underläkaren och en amanuens å gynekologiska avd. samt tre amanuenser å öronavd.³)

Extra läkare vid barnbördsavdelningen

(7,000 kr.).

Westman, A. E.

Läkare för elektrokardiografiska undersökningar

(2,000 kr.).

Stenström, N. G.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke må beräknas, och till de å medicinska och ögonpoliklinikerna tjänstgörande underläkarna hälften av inflytande poliklinikavgifter.

²) Läkarna å medicinska polikliniken och å ögonpolikliniken äga därjämte uppbära hälften av inflytande poliklinikavgifter.

³) Till av karolinska institutet avlönade underläkare och amanuenser å gynekologiska och öronavdelningarna utgår dessutom tilläggsersättning av stadens medel.

HN.

Tandläkare
(2,400 kr.).

Vakant.

Obducent och patolog
(5,500 kr.).

Bergstrand, K. J. H.

Åtta operationssköterskor (7), två röntgensköterskor (7), en extra röntgensköterska (2,640 kr.), fyrtiotre sjuksköterskor (därav en vid konvalescenthemmet) (6), fyra laboratoriebiträden (6), ett fotografiskt biträde å röntgenavd. (6), sju extra sjuksköterskor (2,400 kr.), ett extra laboratoriebiträde å patologiska avd. (2,400 kr.; halva avlöningen utgår från karolinska institutet), en förestånderska för journalexpeditionen (2,400 kr.), en extra sköterska å foniatriska polikliniken (2,400 kr.), två sjukgymnaster (1,800 kr.), fem extra sjukvårdsbiträden (1,770—1,500 kr.), femtioett sjuksköterskebiträden (500 kr. jämte bostad och kost).

Predikant
(2,000 kr.).

Wolffbrandt, E. G., komminister i Adolf Fredriks förs., tf.

En organist (240 kr.).

Sysselman (20).

Johansson, A. G.; t. »Sabbatsbergs sjukhus» och N. (2)2 17 91; mottagningstid: 12—14.

Bokhållare (13).

Herrman, N. V. A., tjl. (se sid. 122), tff. Ellnert, E. F.

Kassör
(4,020 kr.).

Holmberg, Olena.

Tre kontorsskrivare (7), två extra kontorsskrivare (2,280—2,100 kr.), ett extra skrivbiträde å öronavd. (1,770 kr.).

Maskinist (13).

Swedman, N. H.

Vaktmästare (7).

Andersson, A.; Gustafsson, G. A.; Jansson, K. O. K.

En biträdande maskinist (10), en extra maskinist (3,060 kr.), två extra tapetserare (3,300 kr.), en snickare (7), en extra snickare (3,060 kr.), en reparatör (6), fem vaktmästare (6), en husmoder (8), en köksförestånderska (7), en tvättförestånderska (6), en biträdande köksförestånderska (4), en biträdande tvättförestånderska (3), en baderska (2), ett extra ljusbehandlingsbiträde (1,620 kr.), en portvakt (1), en biträdande portvakt (1,500 kr.), sex eldare (III b), nio drängar (III a), en överkokerska (II c), fyra telefonbiträden (II c), ett biträde å röntgenavdelningen (II c), två kokerskor (II a), en kallskänka (I d), fyra sömmerskor (I d), en

första husa (I c), fem maskintvätterskor (I c), tjuguet köksbiträden (I b), sjuttioett städerskor (I b), tjugutva tvätterskor (I b).

Sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen. C. (postgirokonton nr 1083); t. N. (2)3 28 30 (växel); K. (5)3 41 54 (kontoret).

Mottagningstider (för intagning av patienter):

invärtes sjukdomar: alla dagar 8—8,30
kirurgiska » » 8,30—9,30

könssjukdomar

män: vardagar 12,30—13,30
kvinnor: » 11,30—12,30

hudsjukdomar

män: » 12,30—13,30
kvinnor: » 11,30—12,30

lungtuberkulos: » 11—12

kirurgisk tuberkulos: vardagar 11,30

centrala röntgen- och ljusavdelningen:

vardagar 11—12
» 12—13.

finseninstitutet:

Poliklinikstider:

invärtes sjukdomar: vardagar 8—8,30

kirurgiska » » 8,30—9,30

kirurgisk tuberkulos: onsdagar 15—15,30

könssjukdomar

män: vardagar utom lörd. 12,30—13,30,
18,30—19, lörd. 12,30—
18,30, 17—17,30

kvinnor: » utom lörd. 11,30—12,30,
18,30—19, lörd. 11,30—
12,30, 17—17,30

hudsjukdomar

män: vardagar 12,30—13,30
kvinnor: » 11,30—12,30

Besökstider:

för patienter å helenskit rum: alla dagar 10—18;

för patienter å halvenskit rum: alla dagar 11—13,30, 18—19;

för patienter å allmänt rum:

å medicinska och kirurgiska avd.:

söndagar, tisdagar, torsdagar och lördagar
14—15;

å avd. för könssjukdomar:

tisdagar, torsdagar och lördagar 14—15;

å avd. för hudsjukdomar:

söndagar, tisdagar och torsdagar 14—15;

å tuberkulosavdelningarna:

söndagar och torsdagar 14—15.

Sjukvårds- och poliklinikavgifter: se ovan sid. 123 samt beträffande viss poliklinisk behandling nedan sid. 129.

Den första plats i Stockholm, varest konsjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som ledo av svårartad könssjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man dit översända konsjuka från

staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788 (se sid. 139), utvidgades avdelningen för könssjuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter år 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de könssjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. I enlighet med förslag av särskilda av överståthållarämbetet utsedda kommitterade inrättades därefter år 1816 ett för Stockholms stad och län gemensamt kurhus å 100 sängar i den å Kungsholmen befintliga kronbränneriegendomen, vilken av statsverket upplåtits för ändamålet.

Redan i slutet av 1820-talet började dock svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöts en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev emellertid frågan om nya lokaler allt mera trängande. I anledning härav fattades på 1880-talet beslut om uppförandet av ett nytt, uteslutande för staden avsett sjukhus för könssjuka patienter. Det nya sjukhuset förledes till Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades år 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Göran, bestod ursprungligen av tre egentliga sjukhusbyggnader och inrymde 279 vårdplatser för köns- och hudsjukdomar. Det skulle visserligen i första rummet användas för vård av könssjuka och av patienter med hudsjukdomar men beräknades framdeles kunna komma till användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm blevo också på sjukhuset anordnade avdelningar dels för olika invärtes sjukdomar, dels även för sinnessjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varvid antalet sängplatser för lungtuberkulos minskades till 146 (sedermera reglerat till 144). År 1922 tillkom en ny isoleringspaviljong.

Med av stadsfullmäktige anvisade medel (tillsammans 4,818,000 kr.) har under åren 1925—1930 en omfattande om- och tillbyggnad av sjukhuset ägt rum, varigenom detta, samtidigt som det blivit moderniserat och väsentligt utvidgat, helt förlorat sin gamla karaktär av specialsjukhus och blivit ett blandat sjukhus, avsett för vård av jämväl invärtes och kirurgiska sjukdomar m. m. I samband med om- och tillbyggnaden av de gamla byggnaderna har genomförts en helt ny disposition av desamma. I den med 3 våningar (utöver de förutvarande 3) påbyggda huvudbyggnaden hava inrymts en

medicinsk och en kirurgisk avdelning ävensom en operationsavdelning samt lokaler för medicinsk och kirurgisk poliklinik m. m. I en nyuppförd byggnad har inrättats en röntgen- och ljusavdelning. Dessutom hava uppförts en ny entré- och kontorsbyggnad, två nya personalbostadshus, nytt gravkapell m. m.

Sedan ändrings- och utvidgningsarbetena under år 1930 fullbordats, har sängplatsantalet vid sjukhuset fastställts till 820, av vilka 194 komma på avdelningen för könssjukdomar, 60 på avdelningen för hudsjukdomar, 176 på avdelningen för lungtuberkulos, 102 på avdelningen för kirurgisk tuberkulos, 128 på medicinska avdelningen, 132 på kirurgiska avdelningen samt 28 extra platser, inrymda i en isoleringspaviljong. Dessutom finnas vid sjukhuset 29 isoleringsplatser.

Å avdelningarna för köns- och hudsjukdomar finnas 36 platser för barn (därav 10 platser för spädbarn). Intagna barn i skolåldern erhålla å sjukhuset skolundervisning.

Förutom den år 1930 tillkomna röntgen- och ljusavdelningen finnes vid sjukhusets avdelning för hudsjukdomar ett finseninstitut. Ersättning för behandling å nu nämnda institutioner utgår enligt särskilda av hälsovårdsnämnden fastställda grunder (jfr sid. 123).

Med anledning av den fr. o. m. 1919 gällande lagen om åtgärder mot utbredningen av könssjukdomar har sjukhuset fått i uppdrag av hälsovårdsnämnden att vid sin poliklinik för köns- och hudsjukdomar anordna mottagningar för kostnadsfri läkarundersökning och behandling av könssjukdomar i smittsam skede. Behandling av dylika sjukdomar i icke smittsam skede ävensom av hudsjukdomar sker mot en avgift för stockholmsbo av en kr. per gång och för landsortsbo av två kr. per gång eller mot avlämnande av vederbörligt intyg om medellöshet (jfr sid. 149). Vid sjukhuset har år 1930 därjämte tillkommit en medicinsk och en kirurgisk poliklinik, vid vilka tillämpas samma avgifter som vid stadens övriga sjukhuspolikliniker (se sid. 123). Beträffande mottagningstider å sjukhusets polikliniker se ovan sid. 128.

En av överläkarbefattningarna å avdelningen för köns- och hudsjukdomar uppehålls av professorn i syfilidologi vid karolinska institutet, som där och å polikliniken, med biträde av en underläkare och en amanuens, båda avlönade av karolinska institutet, meddelar undervisning åt medicinska kandidater; sådan undervisning meddelas även av den av staden avlönade överläkaren för köns- och hudsjukdomar samt av en av poliklinikläkarna, båda i egenskap av biträdande lärare vid karolinska institutet.

Vård av könssjuka inom Stockholm förekommer, förutom vid sjukhuset S:t Göran, vid sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus, som i detta avseende utgör den direkta fortsättningen av det forna kurhuset (se ovan samt under avd. 4), ävensom vid vissa

HN. av staden anordnade fristående polikliniker (se sid. 149).

Författningar. Lag den 20 juni 1918 ang. åtgärder mot utbredning av könsjukdomar, med ändr. den 15 juni 1922. Instruktion för personalen vid sjukhuset S:t Göran, fastställd den 17 dec. 1913. Aftal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i syfilidologi vid sjukhuset S:t Göran, godkänt av kungl. majt den 22 maj 1925.

Stat år 1931. Utgifter: 2,176,000 kr.; inkomster: 753,200 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare.

Lindstedt, E. F., (förordn. t. o. m. $\frac{31}{7}$ 1940), mottagningstid: 11,30—12, å medicinska avd. (21); **Troell, N. A.** (förordn. t. o. m. $\frac{31}{6}$ 1940), mottagningstid: 10—10,30, å kirurgiska avd. (21); **Marcus, K. J.** (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1934), mottagningstid: 12—12,30, å avd. för köns- och hudsjukdomar (21); **Lindhagen, P. E.** (förordn. t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1934), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för lungtuberkulos (21); **Waldenström, J. H.** (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1934), mottagningstid: 11,30—12, å avd. för kirurgisk tuberkulos (21); **Schaumann, J.** (förordn. t. o. m. $\frac{29}{2}$ 1932), mottagningstid: 12—12,30, å finsenavd. (18); **Westermarck, N. J. H.** (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1940), mottagningstid: 11—12, å röntgen- och ljusavd. (18).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Almkvist, J. R., mottagningstid: 11,30—12 (å avd. för köns- och hudsjukdomar).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Vadsten, S. G., **Möller, F. A.** (å medicinska avd.); **Nordqvist, K. M.**, **Åkerberg, E. J. F.** (å kirurgiska avd.); **Wendt, E. O. F.**, **Magnusson, A. B. F.** (å avd. för köns- och hudsjukdomar); **Hedvall, C. E. J.**, **Dahlquist, Irma E. W.** (å avd. för lungtuberkulos); **Hallberg, K. A.** (å avd. för kirurgisk tuberkulos); **Risinger, P. W.** (å centrala röntgen- och ljusavd.).

Extra underläkare

(5,700 kr.).

Sandborgh, L. A. (å medicinska avd.); **Lindahl, C. G.** (å kirurgiska avd.).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å medicinska och kirurgiska poliklinikerna tjänstgörande underläkarna extra ersättning av inflytande poliklinikavgifter.

Läkare vid polikliniken för hud- och könsjukdomar

(avlönade av statsmedel med var och en 6,500 kr.; bidrag från staden 1,000 kr. åt var och en för behandling av hudsjukdomar).

Birger, S.; **Strandberg, J. V.**; **Kjellberg, Gerda E.**; **Rhodin, N. J.**

En *underläkare* och en *amanuens* å syfilidologiska kliniken (avlönade av karolinska institutet), en *assistentläkare* å avd. för medicinsk tuberkulos (oavlönad).

Läkare för elektrokardiografiska undersökningar

(1,500 kr.).

Stenström, N. G.

Obducent och patolog

(5,500 kr.).

Wahlgren, F. F.

Två *operationssköterskor* (7), en *röntgensköterska* (7), en *översköterska* å finseninstitutet (6), en *röntgensköterska* å finseninstitutet (6), sexton *sjuksköterskor* (6), en *sköterska* å serologiska laboratoriet (6), två *laboratoriebiträden* (6), ett *extra laboratoriebiträde* (2,400 kr.), fyra *sköterskor* å finseninstitutet (5), tjugusex *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), ett *fotografiskt biträde* å röntgen- och ljusavd. (2,100 kr.), en *röntgenassistent* (2,100 kr.), ett *operationsbiträde* (4), fem *extra biträdande sjuksköterskor* (1,800 kr.), tolv *assistentersköterskor* (1,200 kr. utan rörligt tillägg, dessutom bostad och kost), etthundrafemtiofyr *sjuksköterskebiträden* (I b), tre *sjukgymnaster* (två 1,800 kr., en ej fast arvode), två *biträden för ljusbehandling* å tuberkulosavd. (1,800 kr.).

Predikant

(1,800 kr.).

Norrländer, Å. H., komminister i S:t Görans förs.

Sysselman (20).

Thorell, G. A. S.; t. K. (5)3 41 54; mottagningstid: 12—14.

Bokhållare (13).

Segervall, N. G.

Kassör

(4,170 kr.).

Andersson, Inga J.

Två *kontorsskrivare* (7), tre *extra kontorsskrivare* (2,760—2,100 kr.), ett *poliklinikskrivbiträde* (2,160 kr.), en *extra kontorsskrivare* (2,100 kr.), ett *extra kontorsbiträde* å röntgen- och ljusavd. (1,860 kr.).

Maskinist (13).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (7).

Häll, H. Åsön; Lindhe, C. J.

En *biträdande maskinist* (10), en *extra biträdande maskinist* (3,180 kr.), en *snickare* (7), en *extra snickare* (2,400 kr.), en *vaktmästare* (6), tre *extra vaktmästare* (3,180—2,280 kr.), ett *vaktmästarbiträde* (900 kr.), en *reparatör* (6), en *extra reparatör* (3,000 kr.), en *extra målare* (2,400 kr.), en *badare* (5; för desinfektionsgöromål 240 kr.), en *husmoder* (8), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *extra biträdande husmoder* (1,920 kr.), en *baderska* (2), en *portvakt* (3), en *portvakt* (1), sex *eldare* (III b), nio *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), två *första biträden* (II c), två *första kokerskor* (II b), en *ångkokerska* (II a), fyra *telefonbiträden* (I d), en *kallskänka* (I d), två *spisbiträden* (I d), ett *ångkokerskebiträde* (I d), fem *sömmerskor* (I d), sexton *köksbiträden* (I b), två *biträden vid linneförrådet* (I b), fyrtio *städerskor* (I b), två *badbiträden* (I b).

Sjukhuset S:t Erik.

Fleminggatan 22, C. (postgirokonto nr 2034); expeditionen: t. N. (2) 3 18 65; expeditionstid: 8,30—16 (lördagar och dag före helgdag 8,30—14); ang. särskilda avdelningar se nedan.

Sjukhuset S:t Erik leder sitt ursprung från sjukavdelningarna vid den under fattigvårdsnämnden lydande Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning, vilken daterar sin uppkomst från mitten av förra århundradet. Vid denna tid inrättades i huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (»Grubbens gårde» å Kungsholmen), den andra å Söder (den s. k. »Dihlströmska inrättningen»). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning (numera vårdhemmet Högalid, se sid. 173). Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upplösningen av den provisoriska militärförsörjningsinrättningen i Stockholm 1851 övertogs och dittills vårdats i en särskild anstalt, Stockholms stads militärförsörjningsinrättning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen. För de å försörjningsinrättningen intagna sinnessjuka uppfördes 1895 en särskild byggnad.

Allmänna försörjningsinrättningen, som fr. o. m. år 1922 erhöi den ändrade benämningen S:t Eriks sjuk- och vårdhem, bestod av dels en huvudavdelning, dels sju (tidigare åtta) filialer. Huvudavdelningen var fördelad å tre underavdelningar: lasaretsavdelningen, sinnessjukavdelningen (se även sid. 139) och försörjningsavdelningen. I enlighet med av stadsfullmäktige den 16 juni 1924 godkända grunder

för omläggning av fattigvårdens anstaltsvård för vuxna skedde fr. o. m. den 1 juli 1926 en omorganisation av S:t Eriks sjuk- och vårdhem, varvid hemmets huvudavdelning — sedan klientelet å dess försörjningsavdelning överförs till vårdhemmet Högalid och andra fattigvårdsanstalter — överflyttades till hälsovårdsnämndens förvaltning. I samband med överflyttningen har anstalten, som härigenom helt och hållet fått karaktären av sjukhus, erhållit den ändrade benämningen sjukhuset S:t Erik.

Efter överflyttningen till hälsovårdsnämnden har sjukhuset S:t Erik, i likhet med flertalet av stadens övriga sjukhus, ställts under sjukhusstyrelsens förvaltning. Beträffande intagning, vårdavgifter, personalens tillsättning m. m. gälla numera samma bestämmelser som för stadens övriga sjukhus.

Sjukhuset S:t Erik är beläget å Kungsholmen, Fleminggatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen av kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Barnhusviken. Sjukhuset, som är huvudstadens största sjukvårdsinrättning, är fördelat på två avdelningar, en lasaretsavdelning med 1,009 platser, varav 825 å medicinska avdelningen (356 i västra, 340 i östra och 129 i norra sjukhuset) och 184 å kirurgiska avdelningen, samt en sinnessjukavdelning med 387 platser. Dessutom finnes vid sjukhuset (sedan år 1927) en kirurgisk poliklinik. Enligt med karolinska institutet träffat avtal meddelas av två av läkarna å sjukhusets lasaretsavdelning klinisk undervisning i medicin åt medicine kandidater.

Med godkännande i princip av en av stadskollegiets sjukhuskommitté (jfr sid. 308) framlagd plan för ordnande av stadens lasaretsstsjukvård, vilken bl. a. avsåg ett nedläggande av sjukhuset S:t Erik, beslöt stadsfullmäktige den 27 okt. 1930 bevilja ett anslag av 785,000 kr. till vissa provisoriska ändringsarbeten vid sjukhuset, vilka ansåges erforderliga för att sjukhuset skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fungera under den övergångstid (beräknad till 6 å 8 år), som måste förflyta, innan andra vårdmöjligheter kunnat beredas för därstädes intagna patienter.

Stat år 1931. Utgifter: 2,941,850 kr.; inkomster: 1,224,230 kr.

Direktör

(arvode 2,200 kr.).

Edholm, E. (se nedan).

Lasaretsavdelningen.*Fleminggatan 22, C.; tel. se nedan.*

Mottagningstid (för intagning av patienter): alla dagar 13—14; dessutom å polikliniken (västra sjukhuset) alla dagar 9—10 (för män) och 10—10,30 (för kvinnor), för olycksfall hela dygnet.

Besökstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 14—15, söndagar 13,30—15.

HN. *Sjukvårds- och poliklinikavgifter:* se ovan sid. 123.

Västra sjukhuset.

Tel. N. (2)3 18 65 (växel).

Överläkare (21)

(dessutom undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Lindbom, E. O. (förordn. t. o. m. ³⁰/₆ 1933); mottagningstid: 10,30—11 (å medicinska avd.).

Överläkare (21).

Edholm, E. (förordn. t. o. m. ²⁸/₂ 1938); mottagningstid: 10,30—11 (å kirurgiska avd.).

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Berg, Henny M., Værnéus, A. G., en vakant (å medicinska avd.); **Fernstedt, K. B., Stenport, K. W. G.** (å kirurgiska avd.).

Läkare å röntgenavdelningen

(4,800 kr.).

Sandström, C.

Obducent och patolog

(5,500 kr.).

Henschen, F.

Läkare för elektrokardiografiska undersökningar

(2,000 kr.).

Björnlöv, H. S. J.

Två assistentläkare (oavlönade).

En översköterska (7), en operationssköterska (7), en röntgensköterska (7), tjugutvå sjuksköterskor (6), tio extra sjuksköterskor (2,400 kr.), ett extra laboratoriebiträde (2,400 kr.), två sjukgymnaster (1,800 kr.), två laboratoriebiträden (2), en baderska (2), nittio sjuksköterskebiträden (I b), två baderskebiträden (I b).

Östra sjukhuset

(sjukhuset omfattar endast medicinsk avd.).

Tel. N. (2)3 18 65 (växel).

Överläkare (21).

Wikner, R. P. E. (förordn. t. o. m. ³⁰/₆ 1933); mottagningstid: 10,30—11.

Extra överläkare

(7,800 kr.).

Öhnell, R. H.; mottagningstid: 10,30—11.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å kirurgiska avdelningen tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt 600 kr. per år, varå rörligt lönetillägg ej må beräknas.

Extra överläkare

(6,000 kr.; dessutom undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Sahlgren, E. J. A.; mottagningstid: 10,30—11.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Forsgren, E. A.; Willners, K. G.; en vakant.

Extra underläkare

(5,700 kr.).

Eklund, N. G.

Två assistentläkare (oavlönade).

En översköterska (7), nitton sjuksköterskor (6), ett laboratoriebiträde (5), sju extra sjuksköterskor (2,400 kr.), ett extra laboratoriebiträde (2,400 kr.), två sjukgymnaster (1,800 kr.), sjuttioen sjuksköterskebiträden (I b), en laboratoriestäderska (I b).

Sinnessjukavdelningen.

Tel. N. (2)3 18 65 (växel).

Besökstid: torsdagar och söndagar 13—14.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

Rörande sinnessjukavdelningen vid sjukhuset S:t Erik se även historiken å sid. 139.

Överläkare (21).

Eneström, Hj. E. (se även sid. 142) (förordn. t. o. m. ³⁰/₁₁ 1936); mottagningstid: 10,30—11.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Sjögren, V. H.; en vakant.

Två föreståndarinnor (8), fem översköterskor (7), två extra översköterskor (2,460 kr.), sjutton skötare (7), fyrtiosju sköterskor (5), sex extra skötare (1,800 kr.), nitton extra sköterskor (1,500 kr.), fyra sköterskelever (1,380 kr.).

Predikant

(3,600 kr.).

Heldt, T. E. O.

En organist och försångare (360 kr.).

Sysselman (21).

Petri, Hj. M.; t. N. (2)3 18 65; mottagningstid: 9—11.

Kassör

(3,600 kr.).

Ljunggren, f. von Hausswolff, Marie-Louise.

Bokhållare (13).

Grill, C.; Boman, G. S.; Ellnert, E. F., tjf. (se sid. 128), *tjff* Josefsson, N. O.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. per år.

En kontorsskrivare (7), två extra kontorsskrivare (3,300—2,100 kr.), ett extra kontorsbiträde (1,680 kr.).

Maskinist (13).

Larsson, V.

Vaktmästare (7).

Engström, G. H.; Falk, A. L.; Svensson, J. A.; Svedberg, A.; Almgren, K. A.

Obduktionsvaktmästare (7).

Andersson, A. F.

Tre biträdande maskinister (10), en reparatör (6), tre extra hantverkare (3,180—2,640 kr.), tre extra vaktmästare (2,580—2,160 kr.), en extra reparatör (2,400 kr.), en tvätt- och arbetsförestånderska (7), en köksförestånderska (7), två underförestånderskor (4), tio eldare (III b), en maskinskötare (III b), aderton drängar (III a), tre telefonbiträden (II c), en dietkokerska (II c), en första kokerska (II a), en källskänka (II c), en andra kokerska (I d), fyra sömmerskor (I d), tjugufyra arbetsbiträden (fyra I d, tre I c, sjutton I b), tjugu köksbiträden (fyra I c, sexton I b), sex matsalsbiträden (ett I d, fem I b), en överstäderska (2,160 kr.), femtioåtta städerskor (en II a, femtiosju I b), ett vaktmästarbiträde (840 kr.).

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö. (postgiro-konto nr 2056); t. N. (2) 3 25 30 (växel).

Mottagningstid (för intagning av patienter):
å medicinska avd. alla dagar 9—10;
å kirurgiska avd. vardagar 11,30—12,30 (för kvinnor) och 13—14 (för män), sön- och helgdagar 9—10;
mottagningstid å polikliniken vardagar 11,30—12,30 (för kvinnor) och 13—14 (för män).

Besökstid:
allmänt rum söndagar, tisdagar, torsdagar, lördagar 13—14;
halvenskilt rum alla dagar 11—14, 18—19;
helenskilt rum alla dagar 10,30—16,30, 18—19.

Expeditionstid: å sysslomanskontolet 9—14.

Sjukvårds- och poliklinikavgifter: se ovann sid. 123.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. Hårtill inreddes fabriksbyggnaden, vari med ingången år 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader

1885, 1896 och 1917 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Vid sjukhuset, som förut i huvudsak avsetts för kirurgiska fall, upprättades våren 1918 även en medicinsk avdelning samt en röntgenavdelning. En på sjukhus-tomten uppförd, år 1880 i bruk tagen upptagningsanstalt, avsedd för hastigt insjuknade (en tid även för provisorisk vård av sinnessjuka, se sid. 139), införlivades år 1918 med själva sjukhuset och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning. Sjukhusets ordinarie sängantal är 241, därav 136 å kirurgiska och 105 å medicinska avdelningen. Dessutom äro f. n. för kirurgiska avdelningen tagna i anspråk 30 provisoriska platser i en äldre paviljong. — Förslag har framlagts angående rivning av den nuvarande sjukhusbyggnaden och uppförande i dess ställe, eventuellt å annan plats å Södermalm, av ett nytt, utvidgat sjukhus. Utredning härom pågår inom sjukhuskommittén (se sid. 308).

Överläkarbefattningen å kirurgiska avdelningen uppehålls av ene professorn i kirurgi vid karolinska institutet, som i samband därmed jämväl meddelar klinisk undervisning åt medicine kandidater.

Vid sjukhuset är inrättad en kirurgisk poliklinik.

Instruktioner. Instruktioner för kommissionen (numera syssломannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1931. Utgifter: 1,160,260 kr.; inkomster: 459,760 kr.

Direktör

(arvode 1,100 kr.).

Key, E. S. H. (se nedan).

Överläkare.

Tillgren, J. (förordn. t. o. m. ³⁰/ii 1934), mottagningstid: 10,30—11, å medicinska avd. (21); Åkerlund, Å. O. (förordn. t. o. m. ³⁰/4 1935), mottagningstid: 9—9,30, å röntgenavd. (21); en vakant, å kirurgiska avd. (21)¹).

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Key, E. S. H., mottagningstid: 13—13,30 (å kirurgiska avd.).

Extra överläkare

(arvode efter 6,300 kr. per år).

Hellström, J. G. L. (å kirurgiska avd.).

¹) De med befattningen förenade göromålen bestridas av professorn i kirurgi vid karolinska institutet E. S. H. Key (se följ.).

HN.

Underläkare (5,700 kr.¹).

Ljunggren, E. J. C:son, Bergenfeldt, E. M., Hindmarsh, J. H. (å kirurgiska avd.); Ingolf, K. A., Blomström, H. T. E. (å medicinska avd.); Knutsson, K. F., Jäderholm, K. B. (å röntgenavd.).

Fyra assistentläkare (oavlönade), en å kirurgiska avd., två å medicinska och en å röntgenavd.

Läkare för elektrokardiografiska undersökningar (2,000 kr.).

Bjerlöv, H. S. J.

Obducent och patolog (4,000 kr.).

Wahlgren, F. F.

En operationssköterska (7), en röntgen-sköterska (7), nittion sjuksköterskor (6), två extra sjuksköterskor (2,460—2,340 kr.), ett laboratoriebiträde (6), ett extra laboratoriebiträde (2,400 kr.), ett fotografbiträde å röntgenavd. (2,400 kr.), ett extra biträde å läkar-exp. och journalarkiv (2,400 kr.), en preparatris (2,400 kr.), två massörer (1,800 kr.), femtiosex sjuksköterskebiträden (I b), sex assistentsköterskor (1,200 kr. utan rörligt tillägg, bostad och kost), trettio två biträdande sjuksköterskor (500 kr., bostad och kost).

Predikant och organist (1,240 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Sysselman (19).

Olsson, E. V.; t. N. (2) 3 25 30; mottagningstid: 10—12.

En kontorsskrivare (7), två extra skrivbiträden å röntgenavd. (2,160—1,770 kr.), ett extra skrivbiträde å polikliniken (1,770 kr.).

Maskinist (13).

Johnsson, S. A.

Vaktmästare (7).

Samuelsson, G. A.; Petersson, P. A.; Wiklund, E. O. A.

En husmoder (7), en biträdande husmoder (1,860 kr.), en köksförestånderska (7), en biträdande köksförestånderska (4), en baderska (2), en portvakt (1), en portvakt (1,200 kr.), ett portvaktsbiträde (1,440 kr.), fyra eldare (III b), fyra drängar (III a), en överkokerska (II c), två första kokerskor (II b), en kokerska (II a), ett biträde vid

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Dessutom utgår till de å kirurgiska polikliniken tjänstgörande underläkarna särskilt arvode med sammanlagt högst 4,000 kr. per år, varå rörligt lönetillägg icke må beräknas.

linneförrådet (II a), en överhusa (I d), en kallskänka (I d), ett spisbiträde (I d), fyra sömmerskor (I d), en husa (I c), sju städerskor (I b), tio köksbiträden (I b).

Åsö sjukhus.

Åsögatan 147, Sö. (postgirokonton nr 1084); t. S. (4) 142 20, S. (4) 142 21 (växel); S. (4) 309 60 (kontoret).

Mottagningstid (för intagning av patienter): varje dag 9—11.

Besökstid: tisdagar, torsdagar, lördagar och söndagar 14—15.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

Detta sjukhus, t. o. m. år 1925 benämnt provisoriska sjukhuset, upprättades år 1902 såsom en ersättning för det förut för allmänna sjukvården använda Katarina sjukhus, vilket då måste fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum för det växande antalet sinnessjuka (jfr sid. 142). För ändamålet förhrydes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret Oron vid Åsögatan (egendomen sedermera inköpt av staden). Den 13 februari 1903 kunde det nya sjukhuset öppnas, sedan å Katarina sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där anställda läkare och övrig personal med undantag av en del ekonomibetjäning dit överflyttats. År 1922 inrättades vid sjukhuset en särskild röntgenavdelning. Sjukhuset rymmer f. n. 102 platser, fördelade på en våning för manliga patienter med 34 sängar och två våningar för kvinnliga patienter med 68 sängar.

Instruktion. Instruktion för syssломannen vid [provisoriska sjukhuset], antagen av sjukhusets styrelse den 12 nov. 1915.

Stat år 1931. Utgifter: 310,880 kr.; inkomster: 87,360 kr.

Direktör och överläkare (21)

(dessutom direktörarvode 600 kr.).

Kahlmeter, T. G. (förordn. t. o. m. ³¹/12 1934); mottagningstid: 11,15—11,45.

Underläkare (5,700 kr.¹).

Friberg, C. F. S.; en vakant.

En assistentläkare (oavlönad).

Konsulterande röntgenläkare (2,400 kr.).

Vakant, t. j. Knutsson, K. F.

Öronläkare (1,500 kr.).

Hambraeus, C. M.

Läkare för elektrokardiografiska undersökningar (1,200 kr.).

Bjerlöv, H. S. J.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Obducent

(1,000 kr.).

Pettersson, A.

Fyra sjuksköterskor (6), ett laboratoriebiträde (6), en nattsköterska (2,400 kr.), ett extra laboratoriebiträde (2,400 kr.), en sjukgymnast (1,800 kr.), nitton sjuksköterskebiträden (I b).

Predikant

(900 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs.

En organist och försångare (240 kr.).

Syssloman (16).

Johansson, K. E.; t. S. (4) 1 42 20, S. (4) 3 09 60; mottagningstid: 10—12.

En kontorsskrivare (7).

Vaktmästare (7).

Gazelius, A. H. L.

En vaktmästare (6), en extra värmeledningsskötare (2,880 kr.), en köksförestånderska (4), en baderska (2), en portvakt (1), tre sjukbärare (III a), en kokerska (II a), en sömmerska (I d), ett spisbiträde (I d), ett biträde vid linneförrådet (I c), fem köksbiträden (I b), en städerska (I b).

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö. (postgirokonton nr 1071; t. S. (4) 3 70 64, (växel); S. (4) 3 11 98 (kontoret); S. (4) 3 14 14 (avd. I); S. (4) 3 65 64 (avd. II).

Mottagningstid (för intagning av patienter samt å polikliniken): vardagar 11—11,30.

Besökstid: söndagar och onsdagar 12,30—13,30.

Sjukvårds- och poliklinikavgifter: se ovan sid. 123.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen uppläte tomt åt sjukhuset. En sådan uppläts av stadsfullmäktige år 1909 i Årstalunden. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 46 platser för sjuka barn, 8 platser för am barn och 6 platser för medföljande digivande mödrar. Vid sjukhuset finnes även sedan den 1 okt. 1927 inrättad en poliklinik.

På grund av donationsbestämmelserna (jfr ovan) förvaltas sjukhuset icke av sjukhusstyrelsen (se sid. 121) utan av en särskild styrelse.

Stat år 1931. Utgifter: 177,000 kr.; inkomster: 52,900 kr. (därav 5,700 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Almström, O. H., disponent, Carlsson, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm., Fürstenberg, A., livmedikus, vice ordf., Tengbom, I. J., generaldirektör (valda av hälsovårdsnämnden); Ernberg, J. H., överläkare, Sachs, J. E., generalkonsul, ordf. och kassaförvaltare, Thiel, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Direktör och överläkare (19)

(dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. 4/6 1934); mottagningstid: kl. 10.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Pettersson, Anna Stina.

En obducent (600 kr.), en assistentläkare (oavlönad).

Tre sjuksköterskor (6), en extra sjuksköterska (2,400 kr.), två sjuksköterskebiträden (I b), tolv sjuksköterskeelever (bostad och kost), åtta ammor (dagarvode jämte bostad och kost).

Predikant

(420 kr.).

Vakant.

Syssloman

(1,500 kr.).

Herrman, N. V. A. (se sid. 122); mottagningstid: måndagar och fredagar 18—19, onsdagar 12,30—13,30.

En husmoder (7), en värmeledningskötare, tillika gårdskar (6), en överkokerska (II c), en sömmerska (I d), tre köksbiträden (ett I c och två I b), ett mjölkköksbiträde (I b), tre städerskor (I b), en portvakt (I b).

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, uppfartsväg från Ingemarsgatan, Va. (postgirokonton nr 1082; t. N. (2) 3 23 30 (växel); N. (20) 48 01 (kontoret).

Mottagningstid: sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besökstid: varje dag kl. 12,30.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen kl. 12,30 samtala med

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr. Underläkaren uppbär dessutom hälften av inflytande poliklinikavgifter samt ett arvode av 400 kr. för undervisning åt sjuksköterskeelever.

HN.

de patienter, vilkas tillstånd det medger. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje helgfri dag kl. 12,30 av sjukhusets överläkare. Telefonupplysningar angående patienterna lämnas kl. 9—10 och 18—19.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens förbättrande i huvudstaden hemställde i ett 1827 avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också kungl. maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobrännerieegendom vid Nya Sandbergsgatan på Södermalm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades (se sid. 142), var således Stockholms första epidemisjukhus. Nämda år, 1878, omorganiserades anstalten till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, men vården av smittsamma sjukdomar blev fortfarande en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutet på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen nr 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1886 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av stadens planlagda område, reserverades där plats för ett nytt epidemisjukhus, och år 1890 beslöts att uppföra ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar hava sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har 616 platser (inberäknat tre kolerabaracker om 100 platser, som enligt beslut år 1905 uppförts vid sjukhuset).

De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, tyfus, paratyfus, barnförslänning, epidemisk hjärnhinneinflammation, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot, asiatisk kolera, återfallsfeber och sömnsjuka, men därjämte även, i mån av utrymme, mässling, kikhosta, vattenkoppor, epidemisk influensa m. m.

Vid sjukhuset meddelas av överläkaren klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater, som å sjukhuset fullgöra assistenttjänstgöring.

Till sjukhusets driftkostnader utgår statsbidrag med 2 kr. per underhållsdag för varje enligt epidemilagens kostnadsfritt vårdad sjuk.

Tillfälligt hava sedan april 1926 tre paviljonger vid sjukhuset (de s. k. kolerabarackerna, jfr ovan) upplåtits för provisorisk sjuksjukvård (se sid. 143).

Författningar. Epidemilag den 19 juni 1919. Kungl. kung. den 7 sept. 1920 ang. statsbidrag för driften av epidemisjukhus. Instruktion för kommissarien (numera sysslomannen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894. Avtal mellan hälsovårdsnämnden och karolinska institutet ang. klinisk undervisning i epidemiologi vid epidemisjukhuset den 5 maj 1911.

Stat år 1931. Utgifter: 729,870 kr.; inkomster: 146,400 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden (jfr sid. 116).

Direktör och överläkare (23)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr. och undervisningsarvode från karolinska institutet 4,000 kr.).

Lichtenstein, A. (förordn. t. o. m. ³¹/s 1934); mottagningstid: vardagar kl. 12,30.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Huss, R. H.; Anderson, S. A.; Bergman, R. K.

Öronläkare

(personligt arvode 3,900 kr.).

Arnoldson, N. J.

Elva *sjuksköterskor* (7), tre *extra sjuksköterskor* (2,640 kr.), ett *laboratoriebiträde* (6), femtiotvå *sjuksköterskebiträden* (I d), tio *extra sjuksköterskebiträden* (I c).

Predikant

(1,000 kr.).

Hansson, O. A., kyrkoherde i Sollentuna.

Syssloman (19).

Åhlin, A. H. D.; t. N. (20)48 01, N. (2)3 23 30; mottagningstid: 9—13.

Bokhållare (13).

Marchander, T. K. V.

En *extra kontorsskrivare* (3,300 kr.).

Maskinist och desinfektör (13).

Hallström, O. H.

Vaktmästare (7).

Carlsson, J. L.; Wahlström, S. L.

En *biträdande maskinist* (10), en *snickare* (7), en *vaktmästare* (6), en *reparatör* (6), en

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

husmoder (7), en *köksförestånderska* (7), en *biträdande köksförestånderska* (4), en *tvättförestånderska* (4), en *portvakt* (1), sex *eldare* (III b), fem *drängar* (III a), en *överkokerska* (II c), en *första kokerska* (II b), en *kokerska* (II a), en *första tvätterska* (II a), två *telefonbiträden* (I d), en *kallskänka* (I d), tre *spisbiträden* (I d), en *strykerska* (I c), två *maskintvätterskor* (I c), åtta *köksbiträden* (I b), fem *tvätterskor* (I b), sex *städerskor* (I b).

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27, Sö. (postgiro-konto nr 2057); t. N. (23 25 40 (växel).

Mottagningstid: patienter intagas alla tider på dygnet.

Besöks-tid: å allmänt rum måndagar, onsdagar, fredagar och söndagar 13—14; å halvenskilt rum alla dagar 11—14 och 18—19.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlösningssanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset nr 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nyssnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset nr 27 vid samma gata, som förvärvats av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbörds-huset. Då emellertid ökat utrymme visade sig erforderligt, beslöto stadsfullmäktige år 1902 att i det för sjukhusändamål reserverade kv. Grünman uppföra ett nytt barnbördshus. Detta öppnades 1907. Antalet sängplatser är f. n. 111; dessutom finnas 8 isoleringsplatser och 15 förlösningssplatser.

I samband med barnbördshuset är anordnad en statens anstalt för barnmorskeundervisning. Genom en överenskommelse år 1905 har staden åtagit sig att mot ett årligt bidrag av 5,000 kr. hålla lokaler för undervisningen och bostäder åt eleverna (f. n. 60 till antalet). Enligt medgivande av stadsfullmäktige år 1904 äro anstaltens lärare och biträdande lärare, under vissa förutsättningar, samtidigt överläkare och biträdande läkare vid barnbördshuset.

Författningar. Kungl. stadga för barnmorskeundervisningen den 19 aug. 1921, med ändringar den 29 juni 1926 och 1 nov. 1929. Chefens för eklelesiastikdepartementet ämbetskrivelse den 9 juni 1905 ang. anordnande av barnmorskeundervisning vid södra barnbördshuset m. m.

Stat år 1931. Utgifter: 403,500 kr.; inkomster: 175,740 kr.

Direktör och överläkare

(som barnmorskälärare avlönad av staten, direktörsarvode 600 kr.).

Bovin, K. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Naesslund, J. P.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Lennér, A. L.; Clason, C. E. S.

En *obducent och patolog* (800 kr.), en *assistentläkare* (oavlönad).

En *operationssköterska* (7), sju *barnmorskor* (6), sex *sköterskor* (6).

Prästerligt biträde

(1,500 kr.).

Ankar, G. A., komminister i Gustav Vasa förs.

Sysselman.

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Bokhållare (13).

Zettergren, E. R.

En *kontorsskrivare* (7).

Maskinist.

Johnsson, S. A. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (7).

Kährling, K. J. O.

En *biträdande maskinist* (10), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (gemensam med Maria sjukhus) (7), två *eldare* (III b), två *drängar* (III a), två *portvakter* (1,440 kr.), två *sömmerskor* (I d), ett *biträde vid linneförrådet* (I c), tio *städerskor* (I b).

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran (postgirokonton nr 13304); t. Tumba 141 (sysslomannen); Tumba 3 14 (kontoret); Tumba 142, 1 43, 3 20, 3 23 (växel).

Mottagningstid (för intagning av patienter): vardagar 12—13.

Besöks-tid: alla dagar 12,30—15.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 8—15,30.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å däv. försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus,

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

HN.

som emellertid var otillräckligt. Stadsfullmäktige beslöt därför år 1906 att uppföra en anstalt för tillgodoseende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset, som började beläggas den 1 nov. 1910, är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuk i alla stadier å 404 platser i allmänt rum samt 40 platser i enskilda och halv enskilda rum. Dessutom äger hälsovårdsnämnden rätt att i särskilda fall medgiva intagning å sjukhuset av i Stockholm bossatta men där ej hemortsrättigade personer.

Till stadens driftkostnader för tuberkulossjukvård utgår statsbidrag med 1,75 kr. per dag och patient å allmänt rum.

Författningar. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910. Kungl. kung. den 28 juni 1918 ang. statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, med ändr. den 4 juli 1921, 11 april 1924, 6 juni 1929 och 9 maj 1930.

Stat år 1931. Utgifter: 1,111,470 kr. (dessutom inom linjen fört, år 1930 beviljat låne-medelsanslag 179,000 kr.); inkomster: 346,300 kr.

Direktör och överläkare (25)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Gullbring, A. G. (förordn. t. o. m. ^{30/9} 1936); tel. se ovan; mottagningstid: 12—13.

Biträdande överläkare (23).

Leffler, J. K. F.; mottagningstid: 12,30—13.

Underläkare

(5,700 kr.¹), fri kost eller ersättning därför).

Lundquist, J. H. A.; Allevin, Sofia C.; Nordenfors, B. G.; Levin, N. K.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,500 kr.).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

Extra läkare

för behandling av halstuberkulos
(1,800 kr.).

Erici, E. V.

Tandläkare

(2,500 kr.).

Burman, B.

Sjutton *sjuksköterskor* (6), en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *operationsbiträde* (6), en *extra sjuksköterska* (2,400 kr.), sextiosju *sjuksköterskebiträden* (I b).

Predikant och organist

(1,560 kr.).

Uddin, K. J. R., kyrkoherde i Markim.

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Sysselman (19).

Östergren, P. A. (t. o. m. ^{13/5} 1931); t. Tumba 141; mottagningstid: 12—14.

Bokhållare (13).

Holst, K. G.

En *kontorsskrivare* (7), ett *extra skrivbiträde* (2,520 kr.).

Maskinist (13).

Malmberg, K. L.

Vaktmästare (7).

Holmberg, H. A.; Lindell, B. J. W.

En *biträdande maskinist* (10), en *extra biträdande maskinist* (2,700 kr.), två *snickare* (7), en *målare* (7), en *reparatör* (6), en *trädgårdsmästare* (6), en *extra automobilförare* (3,390 kr.), en *extra tapetserare* (3,000 kr.), en *kusk* (4), en *nattvakt* (4), en *husmoder* (7), en *köksförestånderska* (7), en *tvättförestånderska* (4), en *biträdande köksförestånderska* (4), två *baderskor* (2), en *portvakt* (1), åtta *eldare* (III b), sju *gärdskarlar* (III a), en *överkokerska* (II c), tre *första kokerskor* (II b), ett *första tvättbiträde* (II a), en *kallskänka* (I d), fyra *spisbiträden* (I d), fem *sömmerskor* (I d), en *maskintvätterska* (I c), två *manglerskor* (I c), två *strykerskor* (I c), en *andra kokerska* (I c), åtta *köksbiträden* (I b), sex *tvättbiträden* (I b), sexton *städerskor* (I b).

Sanatoriet vid Hamra.

Tullinge (postgärokonton nr 13303); t. Tumba 35.

Då behov av ökat antal sjukhusplatser för huvudstadens tuberkulossjukvård uppstått, beslöt stadsfullmäktige den 28 juni 1923 anvisa medel till inköp av en ab. Separator tillhörig, å Hamra egendom i Botkyrka socken belägen sanatoriebyggnad, vilken förut disponerats av Stockholms läns landsting. Sanatoriet, som efter erforderliga reparationer började tagas i bruk den 17 mars 1924, är avsett för vård av tuberkulösa barn, vilka, till ett antal av 37, dit överflyttats från Söderby sjukhus.

Stat år 1931. Utgifter: 54,700 kr.; inkomster: 14,430 kr.

Direktör och överläkare

(780 kr.).

Gullbring, A. G. (se Söderby sjukhus).

Redogörare

(400 kr.).

Östergren, P. A. (se Söderby sjukhus).

Föreståndarinna (6).

Gradelius, Märta.

En *lärarinna* (5), en *värmelednings-skötare* och *gärdskarl* (2,880 kr.), en *kokerska* (II a), två *köksbiträden* (I b), fem *sköterskebiträden* (I b).

Barnsanatoriet Tjärnan.*Tjärnan, Kullsveden; t. Säter 11.*

År 1908 bildades föreningen kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn, i avsikt att i Tjärnans by, cirka fem kilometer från Säter, öppna en vårdanstalt för tuberkulösa barn. Anstalten, som möjliggjordes genom behållningen från ett anordnat industrilotteri och medel från »1-majblomman», öppnades i juni 1909. Den är avsedd för fattiga, tuberkulösa barn från Stockholms stad i en ålder ej överstigande 12 år och med utsikt till fullt tillfrisknande eller åtminstone avsevärd förbättring. Till en början planerades för 30 barn, har anstalten utvidgats, så att den numera kan rymma 100.

Anstaltens drift har tidigare bekostats dels av enskilda medel, dels av hälsovårdsnämndens bidrag för intagna barn ävensom understöd av fattigvårdsnämnden. År 1916 erbjöd emellertid föreningens styrelse Stockholms stad att fr. o. m. 1917 övertaga anstalten i befintligt skick. Detta erbjudande antogs av stadsfullmäktige den 18 dec. 1916. Enligt hälsovårdsnämndens beslut den 7 sept. 1917 benämnes anstalten barnsanatoriet Tjärnan. Den är icke underställd sjukhusstyrelsen utan förvaltas av en särskild, av hälsovårdsnämnden utsett styrelse.

Vårdavgiften utgör 2 kr. per dag.

Stat år 1931. Utgifter: 210,420 kr.; inkomster: 78,600 kr. (därav 5,200 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter

(arvoden: direktören 1,620 kr., andre styrelseledamöten 700 kr.).

Andersson, L. I., f. d. förste stadsläkare, direktör (se nedan); **Lindqvist, F. L.**, föreståndare.

Redogörare

(900 kr.).

Lundberg, I., kamrerare.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(4,000 kr.).

Berg, S.; t. Säter 39; mottagningstid: tisdagar och fredagar 15—17.

En *föreståndarinna* (3,300 kr.), en *maskinist* (3,900 kr.), en *befallningsman* (3,900 kr.), en *skomakare* (2,520 kr.), en *lärarinna* (2,340 kr.), två *sjuksköterskor* (2,820—1,980 kr.), en *eldare* (1,860 kr.), en *kokerska* (II b), en *bagerska* (I d), två *barnsköterskor* (I c), sexton *biträden* (I b).

Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av könssjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus,

som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se sid. 336.

Stockholms stads sinnessjukhus.

(Beträffande den av hälsovårdsnämnden omhändertagda öppna vårderna av psykiskt sjuka se nedan sid. 145.)

Omhändertagande av sinnessjuka förekom i Stockholm först på hospitalet vid Danviken, som på 1660-talet började tagas i anspråk för sådant ändamål, och där ett särskilt större »dårhus» inrättades 1788 (jfr sid. 129). Detta användes ända till år 1861, då de sinnessjuka överflyttades till det av staten nyupprättade Stockholms hospital (vid Konradsberg).

Sinnessjukvården har av gammalt i huvudsak ankommit på staten, men i den mån statsanstalterna icke kunnat tillgodose behovet av platser å dem, har även staden måst vidtaga mer eller mindre provisoriska åtgärder för sådan vård. Sålunda omhändertogs redan tidigt vid den under fattigvårdsnämnden lydande allmänna försörjningsinrättningen (se sjukhuset St Erik, sid. 131) medellösa obotligt sinnessjuka, och efter hand sammanfördes dessa på en särskild avdelning därstädes. För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde å sådant omedelbart emottagas, inrättades vidare år 1882 av hälsovårdsnämnden en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasyl (upptagningsanstalt; jfr sid. 133). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga dåv. försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka (se ovan) och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få under någon kortare tid intagas kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Nämda anstalt skulle även ersätta den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för ca 30 sinnessjuka i egendomen nr 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av nyv. Åsö sjukhus, se sid. 134) hela förstnämnda sjukhus till vård av sådana sinnessjuka, varigenom bereddes plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av

HN.

HN.

år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare tvenne provisoriska sjukavdelningar, den ena i egendomen nr 13 vid Södermannagatan och den andra i egendomen nr 34 vid Bondegatan. Dessa nya avdelningar togos i bruk år 1905.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden åliggande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjort år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodosende av denna sjukvård då beslöt uppföra en ny vårdanstalt, förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka. Sedan sjukhuset vid Långbro år 1909 blivit färdigt och taget i bruk (se vidare nedan), upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen.

Då utrymmet å Långbro sjukhus sedermera trots verkställda utvidgningar visade sig otillräckligt för tillgodosende av det hastigt växande behovet av vårdplatser för sinnessjuka, blev det nödvändigt att ånyo inrätta ett antal provisoriska sinnessjukhus (ang. dessa se nedan sid. 142).

Förutom vid sjukhuset vid Långbro, Katarina sjukhus och de provisoriska sinnessjukhusen besörjer staden vård av sinnessjuka dels å sinnessjukavdelningen vid sjukhuset S:t Erik (se sid. 131), dels ock genom utackordering i s. k. familjevård m. m. (hälsovårdsnämndens öppna vård av psykiskt sjuka; se sid. 145).

Enligt år 1925 mellan staten och staden ingånget avtal angående sinnessjukvårdens ordnande, vilket avtal trädde i kraft den 1 jan. 1926, har staden åtagit sig att för framtiden (med vissa undantag) ombesörja och bekosta hela sin sinnessjukvård, mot viss ersättning härför av statsmedel. Stadens övertagande av sina å statshospitalet vårdade patienter skall genomföras under en övergångstid av åtta år. För ifrågasvarande patienters omhändertagande hava stadsfullmäktige år 1929 beslutat att uppföra en ny sinnessjukvårdsanstalt vid Beckomberga i Bromma (se sid. 141).

Författningar. Sinnessjuklag den 19 sept. 1929. Kungl. stadga ang. sinnessjukvården i riket den 19 sept. 1929. Avtal mellan staten och Stockholms stad angående sinnessjukvårdens ordnande, godkänt av kungl. maj:t den 18 dec. 1925 och av stadsfullmäktige den 19 okt. 1925.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö (postgirokonto nr 1096); t. S. (4) 154 01, S. (4) 372 12, Älvsjö 681 (växel); S. (40) 66 10 (överläkaren); S. (40) 66 16 (kontoret).

Mottagningstid. Intagning av patienter sker alla tider på dygnet. Upplysningar ang. de sjuka lämnas dagligen kl. 12,15—13.

Besöks tid: söndagar, tisdagar och torsdagar 12,30—13,30.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret 9—14.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

För tillgodosende av den Stockholms stad åliggande provisoriska sinnessjukvården beslöt stadsfullmäktige den 15 juni 1905 att å för ändamålet inköpt område av egendomen Långbro i Brännkyrka uppföra ett nytt sinnessjukhus med 460 platser. Åren 1907 och 1908 anslog fullmäktige medel för sjukhusets utvidgning med ytterligare 180 platser (bl. a. för mottagande av en del å dåv. allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka). I slutet av år 1909 var det nya sjukhuset färdigt och kunde tagas i bruk. Åren 1922 och 1925 fullbordades vid sjukhuset tvenne nya paviljonger för oroligt sjuka, varigenom antalet platser stigit till 820.

De år 1929 och 1930 inrättade provisoriska sinnessjukhusen vid Vällinge och Älvsjö (se sid. 144) förvaltas som tillfälliga filialer till Långbro sjukhus.

Författningar. Ordningsregler för sjukhuset vid Långbro, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset vid Långbro, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för syssломannen vid sjukhuset vid Långbro, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset vid Långbro, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1931. Utgifter: 2,333,110 kr.; inkomster: 823,400 kr.

Direktör och överläkare (26)

(dessutom direktörsarvode 1,300 kr.).

Wiesel, F. S. (förordn. t. o. m. ³¹/12 1937); t. S. (40) 66 10, S. (4) 154 01, S. (4) 372 12; mottagningstid: 12,15—13.

Biträdande överläkare (24).

Hubert, B. T. H.; t. S. (4) 154 01, S. (4) 372 12; mottagningstid: 12,15—13.

Biträdande läkare (22).

Rabe, K. A. H.; Hellberg, K. V.; t. S. (4) 154 01, S. (4) 372 12.

Underläkare

(5,700 kr.¹), fri kost eller ersättning därför).

Torbring, E. A.; Abramsson, D.; Blomqvist, P. I. R.; t. S. (4) 372 12.

En uppsyningsman (10), fyra föreståndarinnor (8), nio förste skötare (8), trettio fem skötare (7), trettio översköterskor (7), två extra översköterskor (2,400 kr.), tjugutre första sköterskor (6), femtio sex sköterskor (5), tjugunått extra skötare (1,800 kr.), sextiosju extra sköterskor (1,500 kr.).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

fem skötareelever (1,680 kr.), tio sköterskeelever (1,380 kr.).

Predikant

(900 kr.).

Danielsson, J. E. V., ständig adjunkt i Brännkyrka förs.

En organist (360 kr.).

Sysselman (20).

Mathson, E. C. A. F.; t.S. (4)37212, S. (4)15401; mottagningstid: 12—14.

Bokhållare (13).

Alström, H.

Två kontorsskrivare (7), en extra kontorsskrivare (2,460 kr.), två extra kontorsbiträden (1,860 kr.).

Maskinist (13)

(dessutom för verkmästargöröml 600 kr.).

Bohman, G. A.

Vaktmästare (7).

Tingström, H. K. O.; **Vistrand, G. A.**

En biträdande maskinist (10), en extra biträdande maskinist (2,700 kr.), en trädgårdsmästare (10), sju hantverksföreståndare (9), en automobilförare (8), en automobilförare (7), fyra hantverkare (7), en vaktmästare (6), två reparatörer (6), ett trädgårdsbitråde (4), en nattvakt (4), två portvakter (2), en köksförestånderska (7), en husmoder (7), en arbetsförestånderska (6), en tvättförestånderska (5), en biträdande köksförestånderska (4), nio eldare (III b), åtta drängrar (III a), en överkokerska (II c), en biträdande tvättförestånderska (II c), en biträdande arbetsförestånderska (II c), två kokerskor (II b), en kallsänkna (II a), ett telefonbiträde (I d), ett spisbiträde (I d), två strykerskor (I c), en manglerska (I c), en maskintvätterska (I c), ett portvaktsbiträde (I b), tretton köksbiträden (I b), åtta tvätterskor (I b), trettioen städerskor (I b), ett biträde (I b).

Sinnessjukhuset vid Beckomberga.

För fullgörande av den staden jämlikt år 1925 med staten träffat avtal (jfr ovan sid. 140) åvilande skyldigheten att övertaga vården av de f. n. å statshospital intagna, i huvudstaden hemortsberättigade sinnessjuka, ävensom för beredande av förbättrade vårdmöjligheter för patienterna å vissa av stadens egna sinnessjukvårdsanstalter av provisorisk karaktär, beslöto stadsfullmäktige den 10 juni 1929 att uppföra ett nytt kommunalt sinnessjukhus, förlagt till den staden tillhöriga egendomen Beckomberga i Bromma. Under år 1929 beviljade fullmäktige sammanlagt 3,5 milj. kr. till påbörjande av en första utbyggnad av sjukhuset. I samband med godkännande av ett sedermera framlagt, reviderat byggnadsförslag beslöto fullmäktige den 17 nov. 1930 att för sjukhusets uppförande bevilja ytterligare 11,3 milj. kr. Det nya sjukhuset, som, fullt utbyggt, kommer att omfatta c:a 1,500 vårdplatser, beräknas bliva färdigt att tagas i bruk under år 1933.

Ledningen av arbetena med sjukhusets uppförande handhaves av en av hälsovårdsnämnden för ändamålet tillsatt byggnadskommitté.

På förslag av hälsovårdsnämnden hava stadsfullmäktige beslutat att redan fr. o. m. år 1931 vid det nya sjukhuset inrätta vissa befattningar, vilkas innehavare dock t. v. icke skola hava full tjänstgöring utan i huvudsak endast stå till byggnadskommitténs förfogande vid behandling av spörsmål rörande anstaltens uppförande och inredning m. m.

Stat år 1931. Utgifter: 5,672,320 kr. (därav att täckas med länemedel 5,000,000 kr.).

Byggnadskommitté

(utsedd av hälsovårdsnämnden).

Carlsson, O., ledamot av försäkringsrådet, stadsfullm.; **Chatillon-Winbergh, G.**, förste ingenjör; **Karlsson, W. E.**, borgarråd, stadsfullm., ordf.; **Melin, C. O.**, arkitekt; **Wiesel, F. S.**, överläkare.

Sekreterare: **Malm, P. L.**, f. d. stadskamrerare. Byggnadschef: **Henriksson, G. R. H.**, kapten.

Överläkare (26).

Befattningen ännu ej tillsatt.

Sysselman (21).

Befattningen ännu ej tillsatt.

Maskinist (14).

Befattningen ännu ej tillsatt.

Katarina sjukhus.

Bjurholmsgatan 1, Sö. (postgirokonton nr 1073); t. S. (4)14409, S. (4)15600 (läkar-expeditionen); S. (4)3320, S. (400)295 (kontoret 10—15).

Besökstid: tisdagar, torsdagar och söndagar 13,30—14,30; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast 13,30—14,30.

Sjukvårdsavgifter: se ovan sid. 123.

Med hänsyn till efter missväxtåren 1826—1827 rådande omfattande sjuklighet beslöt kungl. maj:t år 1828 att upplåta Katarina f. d. kronobränneriegendom såsom provisoriskt sjukhus för Stockholms stad. Egendomen överlämnades till kommunen med nyttjanderätt, under villkor att densamma skulle användas för vissa angivna sjukvårdsändamål.¹⁾ Sjukhuset togs i bruk 1831

¹⁾ Ett av stadsfullmäktige godkänt avtal angående överlåtande till staden av äganderätten till de för Katarina sjukhus disponerade fastigheterna har underställts 1931 års riksdag för godkännande.

HN. och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöi 1877 namnet Katarina sjukhus. Till en början blev det huvudsakligen använt för epidemisjukvård (se sid. 136). Efter en omorganisation år 1878 tjänstgjorde sjukhuset för såväl vård av smittsamma sjukdomar som vanlig sjukvård ända till 1893, då den förra överflyttades till epidemisjukhuset. Den övriga sjukvården överfördes år 1902—1903 till nuv. Åsö sjukhus (se sid. 134), medan Katarina sjukhus togs i anspråk som sinnessjukanstalt (se sid. 139). Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro år 1909 var Katarina sjukhus ånyo en tid kroppssjukhus, men numera mottagas å anstalten, som rymmer 131 platser, endast personer lidande av sinnessjukdomar (120 pl.) och av delirium tremens (11 pl.).

Stat år 1931. Utgifter: 342,470 kr.; inkomster: 244,300 kr.

Direktör och extra överläkare

(arvode 3,000 kr.; dessutom direktörsarvode 600 kr.).

Eneström, Hj. E. (se även sid. 132).

Underläkare

(5,700 kr.¹⁾.)

Shahlin, G. L.

En föreståndarinnan (8), en översköterska (7), sex skötare (7), fem första sköterskor (6), femton sköterskor (5), fyra extra skötare (1,800 kr.), tre extra sköterskor (1,500 kr.).

Predikant

(även för de prov. sinnessjukhusen, utom Vällinge och Älvsjö)

(780 kr.).

Ahlfeldt, R. A., komminister i Katarina förs.

Syssloman (16)

(nuv. innehavaren uppbär avlöning enligt 20:e lönegruppen²⁾).

Svenson, S. A.; t. S. (40 0) 2 95; mottagnings-
tid: 10—12.

En kontorsskrivare (7), en maskinist (7), en vaktmästare (6), en arbetsförestånderska (6), en köksförestånderska (4), en portvakt (1), två eldare (III b), en extra eldare (1,200 kr.), en kokerska (II a), ett köksbiträde (I c), ett tvättbiträde (I c), fyra köksbiträden (I b), två städerskor (I b).

¹⁾ Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

²⁾ Med skyldighet att jämväl fullgöra sysslomansgöromålen vid de provisoriska sinnessjukhusen vid Hornsgatan, Bondegatan, Södermannagatan och Norrtullsgatan (se nedan).

Provisorisk sinnessjukvård.

För omhändertagande av sådana sinnessjuka, för vilka plats ej kunde omedelbart beredas å hospital, inrättades av staden under åren 1882—1905 provisoriska vårdanstalter vid Jakobsberg, allmänna försörjningsinrättningen, Hornsgatan 82, Katarina sjukhus, Södermannagatan 13 och Bondegatan 34 (se ovan sid. 139, 140).

Sedan sjukhuset vid Långbro blivit färdigt och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid dessa provisoriska sinnessjukhus. Då emellertid utrymmet vid Långbro snart visade sig ej räcka till, måste sjukhuset Hornsgatan 82 ej år 1912, anstalten vid Bondegatan år 1914 och anstalten vid Södermannagatan år 1917 åter beläggas, varjämte Katarina sjukhus ånyo börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård (jfr ovan). Sjukhuset vid Södermannagatan kunde visserligen stängas år 1918, men under år 1920 blev det nödvändigt att åter taga detsamma i bruk. År 1921 öppnades dessutom ett nytt provisoriskt sinnessjukhus vid Norrtullsgatan i en av allmänna barnhusinrättningen förhyrd byggnad och år 1923 ytterligare ett vid sjukhuset St Görän, vilket emellertid i april 1926 överflyttades till epidemisjukhuset. I början av år 1926 tillkom ytterligare ett sinnessjukhus, förlagt till egendomen Kiholm vid Södertälje. I slutet av år 1929 togs den förut för konvalescentvård disponerade huvudbyggnaden å egendomen Vällinge i anspråk för sinnessjukvård och fr. o. m. år 1930 har en provisorisk sinnessjukavdelning ånyo inrättats vid sjukhuset St Görän. Slutligen har även det förutvarande ålderdomshemmet i Älvsjö år 1930 tagits i anspråk för provisorisk sinnessjukvård.¹⁾ (Se vidare nedan.)

Stat år 1931. (I Stockholms stads stat äro utgifter och inkomster för samtliga nedanstående provisoriska sinnessjukhus sammanförda under den ovan angivna rubriken.) Utgifter: 1,246,570 kr.; inkomster: 112,200 kr.

Provisoriska sinnessjukhuset vid Hornsgatan.

Hornsgatan 82 B, Sö.; t. S. (40) 61 70, S. (4) 3 39 75.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar 13,30—14,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjukhuset har 32 platser för kvinnor.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 30 mars 1931 godkänt avtal om förvärfv av Rånäs slott vid Rimbo i Uppland ävensom anvisat medel för slottets iordningställande för provisorisk sinnessjukvård.

Underläkare

(5,700 kr.¹).

Vakant.

En *föreståndarinna* (8), en *första sköterska* (6), elva *sköterskor* (5).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *portvakt* och *gårdskar* (2,400 kr.), två *kokerskor* (II a), två *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b), en *baderska* (1,200 kr.).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Bondegatan.

Bondegatan 56, Sö.; t. S. (4) 3 49 17.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
13,30—14,30.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visade sig otillräckligt, började detta provisoriska sjukhus (se ovan) att åter beläggas i början av år 1914. Sjukhuset har 56 platser för kvinnor.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare.

Vakant.

En *föreståndarinna* (8), två *första sköterskor* (6), elva *sköterskor* (5), en *extra sköterska* (2,100 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

Två *extra kontorsskrivare* (gemensamma för alla prov. sinnessjukhusen utom Vällinge och Älvsjö) (3,790—2,280 kr.), en *gårdskar* (III a), två *kokerskor* (II a), tre *köksbiträden* (I b), en *städerska* (I b).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Södermannagatan.

Södermannagatan 13, Sö.; t. S. (40 0) 2 64.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
13,30—14,30.

Detta provisoriska sjukhus (se ovan) måste på grund av det otillräckliga utrymmet å sjukhuset vid Långbro under år 1917 åter tagas in anspråk för sinnessjukvård. Året därefter blev det visserligen möjligt att ånyo stänga detsamma, men den ökade tillströmningen av sinnessjukpatienter under år 1920 gjorde det ånyo nödvändigt att taga det in anspråk. Sjukhuset har 50 platser för kvinnor.

Överläkare

(1,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

¹) Efter ett års väl vitsordad tjänstgöring kan avlöningen höjas med 600 kr.

Underläkare.

Vakant.

En *översköterska* (7), åtta *sköterskor* (5), sju *extra sköterskor* (2,640—1,500 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *gårdskar* (III a), en *kokerska* (II a), en *portvakt* (köksbiträde) (I b), ett *köksbiträde* (I b).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Norrtullsgatan.

Norrtullsgatan 14, Va.; t. N. (4) 3 28 50.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
13,30—14,30.

För att tillgodose behovet av ökat utrymme för stadens sinnessjukvård träffade hälsovårdsnämnden våren 1921 avtal med direktionen för allmänna barnhuset om förhyrande för stadens räkning av en å allmänna barnhusets område befintlig sjukhusbyggnad. Sjukhuset, som till en början hade 48 platser, öppnades i maj 1921. I början av år 1925 har detta provisoriska sinnessjukhus avsevärt utvidgats genom förhyrande av ytterligare lokaler inom allmänna barnhuset. Staden disponerar f. n. å barnhuset inalles 190 vårdplatser, samtliga avsedda för sinnessjuka kvinnor.

Överläkare

(2,000 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(5,700 kr.).

Frykner, E.

En *föreståndarinna* (8), tre *föreståndarinnor* (2,880—2,220 kr.), sju *sköterskor* (5), tio *extra sköterskor* (2,640—1,500 kr.), en *arbetsföreståndarinna* (5), tre *sköterskelever* (1,380 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

En *gårdskar* (III a), två *städerskor* (I b).

Provisoriska sinnessjukavdelningen
vid epidemisjukhuset.

*Valhallavägen, uppfartsväg från Inge-
marsgatan; t. N. (2) 3 23 30.*

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
13,30—14,30.

På grund av den alltjämt stora bristen på sjukhusplatser för sinnessjuka inrättades i febr. 1923 en provisorisk sinnessjukavdelning vid sjukhuset S:t Göran (jfr nedan). I april 1926 överflyttades denna till epidemisjukhuset, där f. n. tre paviljonger (med 96 platser för män) tillfälligt upplåtits för densamma.

HN.

Överläkare
(500 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare
(500 kr.).

Frykner, E. (se ovan).

En *översköterska* (7), fem *skötare* (7),
fyra *extra skötare* (1,800 kr.), tre *sköterskor*
(5), åtta *extra sköterskor* (1,980—1,500 kr.).

Syssloman
(300 kr.).

Svenson, S. A. (se ovan).

Provisoriska sinnessjukavdelningen
vid sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen, C.; t. N. (2) 3 28 30.

Besökstid: söndagar, tisdagar och torsdagar
13,30—14,30.

En provisorisk sinnessjukavdelning inrättades
i febr. 1923 vid sjukhuset S:t Göran. Denna
överflyttades i april 1926 till epidemisjukhuset
(se ovan). Fr. o. m. år 1930 har emellertid en
paviljong vid sjukhuset S:t Göran ånyo tagits i
anspråk för sinnessjukvårdsändamål. Den pro-
visoriska sinnessjukavdelningen därstädes omfat-
tar f. n. 36 platser för män.

Överläkare
(750 kr.).

Eneström, Hj. E. (se Katarina sjukhus).

Underläkare
(750 kr.).

Frykner, E. (se ovan).

En *föreståndarinna* (2,700 kr.), fyra
sköterskor (1,500 kr.), tre *skötarelever*
(1,680 kr.).

Syssloman.

Svenson, S. A. (se ovan).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Kiholm.

Kiholm, Södertälje; t. Södertälje 1 07.

På grund av det alltjämt växande behovet
av vårdplatser för sinnessjuka har hälsovårds-
nämnden i början av år 1926 förhyrt vissa
byggnader å egendomen Kiholm vid Södertälje
och därstädes inrättat ytterligare ett sinnessjuk-
hus med f. n. 60 platser (för kvinnor). Det nya
sinnessjukhuset togs i bruk den 5 mars 1926.

Direktör.

Rietz, A. E., förste stadsläkare.

Läkare
(1,800 kr.).

Wiesel, F. S. (se sjukhuset vid Långbro).

En *föreståndarinna* (2,400 kr.), tolv
sköterskor (1,500 kr.), två *sköterskelever*
(1,380 kr.).

Syssloman
(500 kr.).

Johansson, E. V., kontorsskrivare vid Katarina
sjukhus.

En *gårdskar* (III a), en *kokerska* (II a),
fyra *köksbiträden* (I b).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Vällinge.

*Vällinge, Salems socken; postadress: Vål-
linge, Stockholm 2; t. Norsborg 46.*

Den förut av Pålsons konvalescenthem (se
sid. 147) disponerade huvudbyggnaden å stadens
egendom Vällinge togs efter konvalescenthemets
röflyttning till Södertörns villastad i november
1929 i anspråk för sinnessjukvård. Det därstä-
des anordnade provisoriska sinnessjukhuset, som
förvaltas såsom filial till Långbro sjukhus, har
45 platser för kvinnor.

Överläkare
(1,350 kr.).

Wiesel, F. S. (se sjukhuset vid Långbro).

En *föreståndarinna* (2,880 kr.), en *första*
sköterska (1,740 kr.), fyra *sköterskor* (1,620
kr.), två *sköterskelever* (1,380 kr.).

Predikant
(250 kr.).

Danielsson, J. E. V., ständig adjunkt i Bränn-
kyrka förs.

Redogörare
(400 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se sjukhuset vid Långbro).

En *gårdskar* (1,368 kr.), en *kokerska*
(II a), tre *köksbiträden* (I b).

Provisoriska sinnessjukhuset vid
Älvsjö.

Älvsjö; t. Älvsjö 45.

Den byggnad i Älvsjö, som före inkorpore-
ringen disponerades som sjukstuga för Bränn-
kyrka socken och därefter fungerade först som
filial till allmänna försörjningsinrättningen (åren
1913—1920) och sedan som ålderdomshem (un-
der samma förvaltning som Rosenlunds ålder-
domshem), togs år 1930 i anspråk för proviso-
risk sinnessjukvård. Det därstädes anordnade
provisoriska sinnessjukhuset, som har 24 platser
för kvinnor, förvaltas som tillfällig filial till
Långbro sjukhus.

Överläkare
(420 kr.).

Wiesel, F. S. (se sjukhuset vid Långbro).

En *föreståndarinna* (2,700 kr.), fem *sköterskor* (1,740—1,620 kr.).

Redogörare

(240 kr.).

Mathson, E. C. A. F. (se sjukhuset vid Långbro).

Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Dalagatan 9 & 11, Va.; t. »Sabbatsbergs sjukhus».

Uppagningsanstalten är avsedd för tillfällig vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgarna för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till inrättning för kroniskt sjuka eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalten emottagas, så framt icke sjukdom tillstött, som kräver ofördröglig vård. För att å upptagningsanstalten intagas skall den sjuke vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Sjukhusstyrelsen äger att förordna en av underläkarna vid det sjukhus, där upptagningsanstalten är belägen, att under inseeende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Uppagningsanstaltarna hava tidigare varit två, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus. Den sistnämnda införlivades emellertid år 1918 med sjukhuset ifråga och ingår numera i detsamma som en vanlig sjukavdelning.

Uppagningsanstalten vid Sabbatsbergs sjukhus öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är uppförd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 5 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, sköterskerum m. m.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstaltarna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1931. Utgifter: 18,300 kr.

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 127).

En *sköterska* (6), två *extra sjukvårdsbiträden* (1,560—1,500 kr.), en *stüderska* (1b).

Sysselman.

Se Sabbatsbergs sjukhus (sid. 128).

Centraltvättinrättningen för stadens sjukhus.

Högbergsgatan 71 och Svedenborgsgatan 15, Sö.; t. S. (40) 69 12.

Frågan om en centralisering av tvätten för stadens sjukhus blev aktuell, sedan det visat sig, att av behovet på kallade ombyggnader och moderniseringar av de vid vissa sjukhus befintliga tvättinrättningar skulle komma att draga avsevärda kostnader. I enlighet med av sjukhusstyrelsen framlagt förslag beviljade stadsfullmäktige den 15 okt. 1923 medel för anordnande i de staden tillhöriga s. k. Nürnbergsfastigheterna av en centraltvättinrättning för sjukhusen. För ändamålet har tagits i anspråk en större lokal inom nämnda fastigheter. Centraltvättinrättningen, som sorterar under sjukhusstyrelsen, skall ombesörja tvätten för samtliga sjukhus å Söder och för sjukhuset S:t Göran. I den mån tvättinrättningen vid Sabbatsbergs sjukhus ej medhinner all därstädes förekommande tvätt, skall centraltvättinrättningen även utföra tvätt för detta sjukhus. Inrättningen har därjämte åtagit sig att ombesörja tvätten för barnsjukhuset Samariten (se sid. 362) samt Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem (se sid. 147). Centraltvättinrättningen, som togs i bruk i april 1925, har en kapacitet av 3,000 kg. tvätt per dag.

Instruktion. Instruktion för redogörare, föreståndarinna och tvättmästare vid centraltvättinrättningen, antagen av sjukhusstyrelsen den 10 febr. 1925.

Stat år 1931. Utgifter: 256,250 kr.; inkomster: 249,150 kr. (ersättningar från sjukhus).

Redogörare

(480 kr.).

Olsson, E. V.; telefoner och mottagningstid se under Maria sjukhus (sid. 134).

Tvättmästare (12).

Löw, F. E.

Tvättförestånderska (9).

Herrman, f. Arenander, Hanna.

En *biträdande tvättförestånderska* (5); dessutom en *maskintvättare och reparatör* samt *fyrtyotre kvinnliga biträden* (samtliga avlönade enligt kollektivavtal).

Hälsovårdsnämndens öppna vård av psykiskt sjuka.

Fr. o. m. den 1 juli 1924 har genom dåv. fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå anordnats utackordering av lugnare sinnessjuka i s. k. familjevård. Efter utackorderingsbyråns överförande till barnavårdsnämnden förlades ifrågavarande gren av utackorderingsverksamheten provisoriskt under barnavårdsnämnden, men fr. o. m. år 1927 har den ställts under hälsovårdsnämndens förvaltning. För utackorderingsverksamhe-

HN. ten, som är begränsad till vissa områden av Stockholms län, har inrättats ett centralhem, beläget å Ledinge gård vid Knivsta (se nedan). Detta centralhem har till uppgift att tjänstgöra dels som övergångsform mellan sinnessjukhuset och familjevården, dels som upptagningshem för utackorderade, vilka förete symptom på försämring. Vid centralhemmet finnes stationerad koloniens föreståndarinna, som är utbildad i sinnessjukvård och har till uppgift att en gång i veckan tillse de inom området utackorderade patienterna. Vid kolonien anställd läkare är skyldig att minst en gång i månaden inspektera de utackorderade. Verksamheten har under de senaste åren avsevärt utvidgats, och antalet utackorderade personer uppgår f. n. till c:a 400.

De personer, som utackorderas i familjevård, äro sådana, som efter undersökning å hjälpbyrån för psykiskt sjuka (se nedan) förklarats där för lämpliga.

Beslut om psykiskt sjukas utackordering fattas av en särskild, jämkat beslut av hälsövrårdsnämnden den 16 dec. 1930 för denna verksamhet tillsatt styrelse, styrelsen för den öppna vården av psykiskt sjuka. Denna styrelse består av fem ledamöter och tre suppleanter, av vilka fyra ledamöter och två suppleanter utses av hälsövrårdsnämnden samt en ledamot och en suppleant av hjälpföreningen för psykiskt sjuka. Utom ovannämnda uppgift att bevilja utackordering har styrelsen att handlägga övriga frågor rörande utackordingen och familjevårdens centralhem, att leda verksamheten vid hjälpbyrån för psykiskt sjuka, ävensom att bevilja konvalescentvård i enskilda hem och anstalter även åt andra än psykiskt sjuka.

Å styrelsen ankommande ärenden föredragas inför densamma av en överläkare, vilken i egenkap av föreståndare för utackorderingsverksamheten och hjälpbyrån närmast har att svara för hithörande arbetsuppgifter. Utackorderings- och expeditionsgöromålen handhas under styrelsens och överläkarens ledning av en särskild expedition (se nedan). Utredningar rörande de omhändertagnas eller deras anhörigas förmåga att bidra till vårdkostnaderna verkställas av sjukhusavgiftsdelegerade, vilka jämväl fastställa bidragsbeloppens storlek.

Författningar. Kungl. stadga den 19 sept. 1929 ang. sinnessjukvården i riket. Instruktion för hälsövrårdsnämndens [utackorderingsdelegerade], fastställd av hälsövrårdsnämnden den 1 nov. 1927, med ändr. den 23 okt. 1928.

Stat år 1931. Utgifter: 439,010 kr.; inkomster: 97,550 kr.

Styrelse.

Haglund, S. E. P., professor, vice ordf. och kassagranskarare, **Johansson-Visborg, Anna S.**, fru, stadsfullm., **Ringholm, K. E.**, direktör, ordf., **Stenbeck, G. R.**, f. d. medicinalråd (utsedda av hälsövrårdsnämnden); **Sten-**

berg, S. O., docent (utsedd av hjälpföreningen för psykiskt sjuka).

Suppleanter: **Eriksson, f. Johansson, Elsa D.**, fru, **Wittholm, f. Ekström, Karin S. L.**, fru (utsedda av hälsövrårdsnämnden); **Kleen, Else**, skriftställarinna (utsedd av hjälpföreningen för psykiskt sjuka).

Sekreterare.

Danielsen, Helene (se nedan).

Kassaförvaltare.

Lundberg, I., kamrerare.

Expeditionen.

Vasagatan 11, C.; t. »hälsövrårdsnämnden».

Föreståndare

(4,200 kr.).

Danielsen, Helene.

En **kontorsskrivare** (2,280 kr.), ett **skrivbiträde** (2,100 kr.).

Familjevårdskolonien för psykiskt sjuka.

Överläkare (26).

Vakant.

Centralhemmet.

Ledinge gård; postadress: Knivsta; t. Knivsta 13 A.

Som centralhem har sedan den 1 juli 1924 förhyrts manbyggnaden vid Ledinge gård jämte trädgård. Hemmet har plats för 25 patienter.

Föreståndarinna

(8).
Vakant, **tj. Carlberg, Kerstin A.**

Översköterska

(7).
Vakant, **tj. Fries, Anna V.**

En **undersköterska** (2,100 kr.), en **trädgårdsmästare** (2,160 kr.), en **kokerska** (II a), ett **biträde** (I b).

Hjälphyran för psykiskt sjuka.

Hjälphyran leder sitt ursprung från en år 1912 på enskilt initiativ inrättad kuratorsinstitution för sinnessjuka, vilken år 1917 övertogs av hjälpföreningen för psykiskt sjuka och i samband därmed utvidgades till att omfatta även dispensärverksamhet för psykiskt sjuka. Byrån upprätthölls av hjälpföreningen (med bidrag av kommunen) t. o. m. år 1930, efter vilken tid den övertogs av hälsövrårdsnämnden. Byråns verksamhet omfattar dels poliklinisk mottagning två gånger i veckan (å serafimerlasarettet måndagar och torsdagar kl. 15,30—16,30), dels social hjälpverksamhet bland psykiskt sjuka genom trenne kuratorer (se nedan).

Föreståndare.

Överläkaren (vakant, jfr ovan), **tj. Rabe, K. A. H.** (se sid. 140).

Assistentläkare
(1,740—1,560 kr.).**Hellberg, K. V.** (se sid. 140); **Sjögren, V. H.**
(se sid. 132).*Kurator*
(4,800 kr.).**Rodhe, Gertrud H.**, mottagning: Östermalmsgatan 11, Ö., vardagar 10—12; t. (6) 7 27 10.*Biträdande kurator*
(3,600 kr.).**Carlson, Ida E. H.**; mottagning: Torstenssougatan 3, Ö., vardagar 9—11; t. Ö. (60) 87 58.En *sjuksköterska* (1,680 kr.), två *skrivbiträden* (1,020—900 kr.).**Konvalescenthem.**

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande konvalescenthem äro följande: Isidor Dannströms konvalescenthem, Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem, Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka, Heijkenskjölds konvalescenthem samt Ihrfeltks barnhemmet. Dannströms konvalescenthem är beläget å Sabbatsbergs sjukhus' område och förvaltas i samband med detta sjukhus (se sid. 126). För vart och ett av övriga konvalescenthem har hälsovårdsnämnden tidigare utsett särskild styrelse, men fr. o. m. år 1930 hava dessa styrelser enligt hälsovårdsnämndens beslut ersatts av en för ifrågakommande fyra hem gemensam styrelse.

Styrelsens ledamöter äro utsedda av hälsovårdsnämnden; i avseende å Pålsons konvalescenthem äro dock (på grund av donationsbestämmelser) förste stadslikaren och fattigvårdsinspektören självskrivna som ledamöter samt en ledamot utsedd av fattigvårdsnämnden (jfr nedan).

Styrelse.

(För Pålsons, Lamms och Heijkenskjölds konvalescenthem samt Ihrfeltks barnhemmet.)

Rietz, A. E., förste stadslikare¹⁾; **Nordfeldt, A. G.**, fattigvårdsinspektör¹⁾; **Karlsson, W. E.**, borgarråd, stadsfullm., ordf.; **Théel, f. Roth, Elisif**, fru, stadsfullm.; **Adamson, f. Hollman, Karin C. T.**, fru²⁾.**Suppleanter:** **Schürer von Waldheim, f. Grönwall, Ruth A.**, fru; **Wiklund, Agnes K.**, sjuksköterska²⁾.*Sekreterare*
(500 kr.).**Sjögren, Marta**, registrator.*Redogörare*
(800 kr.).**Lundberg, I.**, kamrerare.¹⁾ I avseende å Pålsons konvalescenthem självskrivna ledamöter.²⁾ I avseende å Pålsons konvalescenthem utsedd av fattigvårdsnämnden.**Isidor Dannströms konvalescenthem.**

Se under Sabbatsbergs sjukhus (sid. 126).

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem*Södertörns villastad nr 10; t. Södertörns villastad 25; expeditionstid: 11—13.*

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av gudsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr., vars årliga avkastning skall användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. Stadsfullmäktige åtog sig år 1905 att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej täckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Konvalescenthemmet förlades ursprungligen till stadens egendom Vällinge i Salems socken och öppnades där i november 1906 med 30 platser. Enligt beslut av stadsfullmäktige har hemmet i november 1929 förflyttats till en för ändamålet inköpt fastighet i Södertörns villastad, varefter plats kan beredas för 52 kvinnliga patienter. Byggnaden å Vällinge har i stället tagits i anspråk för provisorisk sinnessjukvård (se sid. 144).

Jämlikt donationsbestämmelserna är vården å 30 av hemmets platser avgiftsfri; å övriga 22 platser utgår avgiften, där icke nedsättning eller befrielse beviljats, med 2 kr. per dag. Vårdtiden får i regel icke överstiga fyra veckor. Remiss till intagning sker genom hemmets läkare. Utredning om vederbörandes hemortsrätt och betalningsförmåga verkställs av sjukhusavgiftsdelegerade.

Konvalescenthemmet skall enligt donationsvillkoren förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadslikaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden (jfr ovan).

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1931. Utgifter: 67,110 kr.; inkomster: 20,140 kr. (däraf 10,000 kr. ränta å donationsmedlen).

Läkare
(620 kr.).**Nilsson, A. S.**

HN.

Föreståndarinna (6).

Vakant, *tjff.* Edgren, Signe E.

En *gårdskarl* (2,280 kr.), ett *biträde åt föreståndarinnan* (1,770 kr.), en *kokerska* (II b), tre *köksbiträden* (I b), två *städerskor* (I b).

Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan, Enske; t. Enske 250.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus behandlats för tuberkulos mot villkor, att staden upplåte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka, öppnades detta den 6 därpå följande februari. Hemmet har 8 platser, avsedda för kvinnor. Vården är kostnadsfri och platserna disponeras av stadens upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka (se sid. 150) såsom ett led i deras verksamhet för understödjande av medellösa tuberkulossjuka.

Stat år 1931. Utgifter: 16,000 kr.; inkomster: 8,280 kr. (därav 6,250 kr. ränta å donationsmedlen).

Föreståndarinna (5).

Andersson, Anna A.

Ett *sköterskebiträde* (I b).

Heijkenskjölds konvalescenthem.

Måsnaryd, Södertälje; t. Södertälje 16 63.

På grund av testamenten av översten S. L. Heijkenskjöld och hans maka överlämnades deras arvingar, efter vissa förhandlingar, år 1919 till Stockholms stad ett belopp av 400,000 kr., varav 350,000 kr. skulle utgöra grundplåt till ett hem för konvalescenter, benämnt »Heijkenskjöldska konvalescenthemmet», och 50,000 kr. »Heijkenskjölds fond till vård av konvalescenter», vars avkastning skulle tillhandahållas hälsovårdsnämnden. På förslag av hälsovårdsnämnden beslöt stadsfullmäktige den 18 dec. 1922 bemyndiga nämnden att arrendera viss del av den Södertälje stad tillhöriga egendomen Måsnaryd vid sjön Måsnaren i Västertälje socken för inrättande därstädes av det tilltänkta konvalescenthemmet. Arrendet omfattar huvudbyggnaden

och några mindre byggnader jämte park, trädgård och hagmark.

Konvalescenthemmet är avsett för medellösa eller mindre bemedlade kvinnor från Stockholms stad, vilka efter utskrivning från sjukhus äro i behov av konvalescentvård, samt har plats för 30 patienter. Remiss till intagning sker genom hemmets läkare. Utredning om vederbörandes hemorts rätt och betalningsförmåga verkställas av sjukhusavgiftsdelegerade. Vårdavgiften utgår, där icke nedsättning eller befrielse beviljats, med 2 kr. per dag. Hemmet började sin verksamhet i april 1923.

Stat år 1931. Utgifter: 47,190 kr.; inkomster: 38,950 kr. (därav 24,300 kr. ränta å donationsmedlen).

Läkare

(400 kr.).

Nilsson, A. S.

Föreståndarinna (6).

Vakant, *tjff.* Frölen, A. Linnéa.

En *gårdskarl* (2,580 kr.), en *dräng* (1,740 kr.), en *kokerska* (II a), fyra *biträden* (I b).

Ihrfeltska barnhemmet.

Nya Torsvik nr 62, Herserud, Lidingö I; t. Lidingö 4 41.

I skrivelse till stadsfullmäktige den 27 aug. 1920 erbjöd sig vice häradshövding Fredrik Ihrfelt att utan ersättning till staden upplåta sin villafastighet Nya Torsvik nr 62 i Lidingö för att under benämning »Ihrfeltska barnhemmet» användas till konvalescent- och vilohem för behövande, efter sjukhusvistelse klena barn i åldern 3—11 år, tillhörande Stockholms kommun.

Stadsfullmäktige beslöt den 18 okt. 1920 att med tacksamhet mottaga donationen på de angivna villkoren samt uppdraga åt hälsovårdsnämnden att handhåva förvaltningen av barnhemmet.

Hemmet, som trädde i verksamhet i början av år 1921, kan mottaga högst 15 barn. Remiss till intagning meddelas av hemmets läkare. Utredning om vederbörandes hemorts rätt och betalningsförmåga verkställas av sjukhusavgiftsdelegerade. Vårdavgiften utgår, där icke nedsättning eller befrielse beviljats, med 2 kr. per dag.

Stat år 1931. Utgifter: 27,720 kr.; inkomster: 5,240 kr.

Läkare

(1,020 kr.).

Herlitz, C. W.

Föreståndarinna (5).

Lindaur, Helga M., *tjl.*, *tjff.* Hjorth, Ruth V.

En *kokerska* (II a), två *biträden* (I b).

Polikliniker.

Så kallade polikliniker, varmed förstås läkarmottagningar, där behandling meddelas åt fattiga sjuka, som ej behöva sluten anstaltsvård, hava sedan lång tid tillbaka varit anordnade i Stockholm, dels vid serafimerlasarettet, i syfte att härigenom erhålla ökat undervisningsmaterial, dels vid olika stadens sjukhus, dels ock såsom fristående institutioner, upprättade på enskilt initiativ och utan sammanhang med sjukhus. De sistnämnda poliklinikerna hava efter hand blivit av staden och hälsovårdsnämnden helt övertagna. Sålunda underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm (år 1930 flyttad till Kornhamnstorg 4), sedan 1919 en å Norrmalm och fr. o. m. år 1931 en å Östermalm (den förutv. s. k. allmänna polikliniken, till vilken staden tidigare alltsedan 1884 lämnat bidrag). Avdelningarna för behandling av könssjukdomar vid dessa polikliniker motsvara de i § 5 av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar omförmälda polikliniker.

Beträffande avgifter vid nämnda poliklinikers avdelningar för könssjukdomar gälla samma bestämmelser som för könspolikliniken vid sjukhuset St Göran (se sid. 129). För övriga poliklinikavdelningar gäller, att medellösa personer erhålla kostnadsfri behandling; därjämte må efter läkares beprövande därstädes även behandlas bemedlade personer, av vilka läkaren är berättigad att för egen räkning uppbära ersättning av intill 2 kr. för varje besök.

Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker (se å avd. 4): serafimerlasarettets, diakonissjukhusets, kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, karolinska institutets barnpoliklinik (i allmänna barnhuset), gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), tandläkarinstitutets även som vanföreställets poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Sabbatsbergs och Maria sjukhus, sjukhusen St Göran och St Erik samt Sachsska barnsjukhuset (se sid. 127, 129, 131, 133, 135).

Instruktioner m. m. Instruktion för läkare vid de av Stockholms stads hälsovårdsnämnd inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Lag den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändring den 15 juni 1922. Instruktion för läkare vid de, jämlikt gällande lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar den 20 juni 1918, i Stockholm inrättade polikliniker, fastställd av hälsovårdsnämnden den 24 jan. 1919. Kungl. kungörelse den 13 dec. 1918 ang. ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m. enligt § 6 i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, med ändr. den 26 sept. 1921, 22 juni 1923, 11 april 1924, 22 juni 1928 och 14 juni 1929.

Stat år 1931. Utgifter: 178,500 kr.; inkomster: 6,440 kr.

Stadens poliklinik vid Kornhamnstorg.

Kornhamnstorg 4, 2 och 3 tr., St.; t. (10) 46 92 (avd. för barn, tand- och ögon-sjukdomar), (10) 22 16 (övriga avdelningar).

Föreståndare
(200 kr.).

Häggström, A. E.

Barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, torsdagar och lördagar 12—13.

Läkare
(2,800 kr.).

Nordenson, A. G.; Hägg, A. D.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10.

Läkare
(2,100 kr.).

Moberg, V. L.

Kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30.

Läkare
(2,100 kr.).

Nilsson, Ada K.

Tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30.

Tandläkare
(2,100 kr.).

Vakant, t.jf. Almgård, E. A.

Könssjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 18,30—19; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare
(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Salén, f. af Klintberg, S. A. M. (Signe).

Assistentläkare
(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Rossander, Gunhild.

Könssjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11—11,30; tisdagar och torsdagar 18,30—19 samt lördagar 13,30—14.

Läkare
(6,300 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Grönqvist, K. J. R.

HN.

HN.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: vardagar 18—19.

Läkare
(4,500 kr.).

Lönborg, F. U.

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: vardagar 13—13,30.

Läkare
(4,500 kr.).

Flodquist, L. G.; Hæggström, A. E.

Tre *sköterskor* (6), två *sköterskebiträden* (I c), ett *extra skrivbiträde* (1,800 kr.), två *städerskor* (I b).

Stadens poliklinik å Norrmalm.

Döbelnsgatan 59/61, n. b., Va.; t. (3) 840 34.

Könssjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9,30—10; tisdagar och torsdagar 18,30—19; lördagar 14—14,30.

Läkare

(7,500 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Sjöquist-Rhodin, Tyra M.

Könssjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 18,30—19; tisdagar, torsdagar och lördagar 11—11,30.

Läkare

(6,300 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Almkvist, S. L.

Assistentläkare

(3,000 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Vakant, *tj.f.* Cederquist, O. G. B.

Ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 16—16,30.

Läkare

(2,100 kr.).

Uddgren, Gerda S.

En *sköterska* (6), en *extra sköterska* (600 kr.), ett *sköterskebiträde* (I c), två *extra skrivbiträden* (900 kr.), en *städerska* (750 kr.).

Stadens poliklinik å Östermalm.

Jungfrugatan 27, n. b., Ö.; t. Ö. (60) 15 85.

Hudsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 12—12,30.

Läkare.

Janzon, B. I. (jfr nedan).

Öron-, näs- och halssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10.

Läkare
(2,100 kr.)

Klingspor, S. W.

Könssjukdomar (kvinnliga patienter).

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 9,30—10; måndagar, onsdagar och fredagar 18,30—19.

Läkare

(7,200 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Assistentläkare

(3,600 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Magnell-Nauckér, Valborg V. E.

Könssjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 11,30—12; tisdagar och torsdagar 18,30—19 samt lördagar 14—14,30.

Läkare

(6,300 kr.; avlöningen utgår av statsmedel).

Janzon, B. I.

En *sköterska* (6), ett *sköterskebiträde* (I c), ett *extra skrivbiträde* (1,800 kr.), en *städerska* (810 kr.).

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare ävensom biträdande läkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antages av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och

att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm och Brännkyrka, den norra till Staden mellan broarna, de norra stadsdelarna och Bromma.¹⁾

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderåd.

Winbergh, f. Dahl, Fanny H. M., fru (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Nordfeldt**, A. G., fattigvårdsinspektör, ordf. (utsedd av fattigvårdsnämnden); **Lindvall**, A. H. (se nedan); **Kjellin**, G. V. (se nedan).

Suppleanter: **Boström**, Clara G., fröken, **Jansson**, f. Kling, Beda F., fru, **Lindley**, f. Jons-son, Elin J., fru, **Nordgren**, f. Johansson, Anna V., fru, en vakant (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Östlund**, f. Lundgren, Agda M., fru, en vakant (utsedd av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Repslagaregatan 14, Sö.; t. S. (40) 32 54, S. (40) 5 53; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 18—19. Understöd utdelas tisdagar 10,30.

Stat år 1931. Utgifter: 136,700 kr.

Föreståndare

(5,500 kr.).

Lindvall, A. H.

Biträdande läkare

(5,000 kr.).

Björkquist-Wolontis, Sigrid; **Wallén**, H. F.

Två assistenter (9), en extra assistent (2,730 kr.), en bokförelerska (1,620 kr.), en städerska (1,000 kr.), ett vaktmästarbiträde (240 kr.).

Norra byrån.

Munkbrogatan 2, St.; t. (10) 56 24, N. (20) 2479; expeditionstid: för Klara, Kungsholms, St Görans, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Bromma församlingar: tisdagar och fredagar 9—10 samt måndagar och torsdagar 18—19; understöd utdelas tisdagar 12—13; för Nikolai, Matteus, Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar: måndagar och

torsdagar 9—10 samt tisdagar och fredagar 18—19; understöd utdelas torsdagar 12—13.

Stat år 1931. Utgifter: 184,540 kr.

Föreståndare

(5,500 kr.).

Kjellin, G. V.

Biträdande läkare

(5,000 kr.).

Engstrand, G. N. (jfr sid. 157); **Naclér**, R.; **Sahlgren**, E. J. A.

Fyra assistenter (9), ett extra kontorsbiträde (2,820 kr.), ett extra skrivbiträde (1,860 kr.), en städerska (1,320 kr.), ett vaktmästarbiträde (240 kr.).

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men skyddskoppypmpningen kom till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatörer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppypmpningen i Stockholm på statens därvarande vaccinepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. I vissa fall kan dock undantagande från ympningsplikt medgivas.

Staden är f. n. indelad i sju ympningsdistrikt. För vart och ett av dessa är anställd en ympare (i regel vederbörande distriktsläkare), som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplåtna lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppypmpning. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ympningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen enligt särskilda formulär till förtä stadsläkaren och överlämnas sedermera till mantalskontoret för anteckning i folkregistret.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Hälsovårdsnämnden bestämmer under våren tider och lokaler för de under maj—sept. månader pågående offentliga ympningsmötena. Ympning sker å andra tider vid de mottagningar, vederbörande läkare håller i egenskap av distriktsläkare (se sid. 118).

Författningar. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppypmpning, med ändringar den 7 maj 1926 och 6 juni 1930. K. instruktion

¹⁾ Stadsfullmäktige hava den 15 sept. 1930 beviljat medel till genomförande av en sammanslagning av de båda tuberkulosbyråerna till en för hela staden gemensam centraldispensar för tuberkulossjuka, förlagd till stadens fastighet Regeringsgatan 11. Sammanslagningen torde komma till stånd fr. o. m. den 1 okt. 1931.

HN. den 24 nov. 1916 för de i lagen om skyddskoppymping avsedda ympare och besiktningsförrättare, med ändringar den 17 dec. 1926 och 27 juni 1930.

1:a ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Ympare.

Engström, R. O.

2:a ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3:e ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, E. J.

4:e ympningsdistriktet

(omfattande Högalids, Maria, Katarina och Sofia församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5:e ympningsdistriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

Ympare.

Malmgren, G. W. K.

6:e ympningsdistriktet

(omfattande Kungsholms, S:t Görans och Bromma församlingar).

Ympare.

Ljungström, V., f. d. distriktsläkare.

7:e ympningsdistriktet

(omfattande Enskede församling).

Ympare.

Ericsson, V. A.

Besiktningsläkare för fartyg.

Jämlikt §§ 2 och 4 i kungl. kungörelsen den 30 april 1920 angående åtgärder till förekommande av pestens, kolerans, fläckfeberns, återfallsfeberns och smittkopporernas införande i riket åligger det hälsovårdsnämnden att utse besiktningsmän (företrädesvis läkare) för besiktning av passagerare och besättningar å fartyg, som anlända från utrikes ort. Medicinalstyrelsen har den 19 juli 1920 utfärdat instruktion för besiktningsmännen i fråga.

Besiktningsläkare.

Förste stadsläkaren.

Sundhetsinspektören.

Widstrand, C. A., Svedenborgsgatan 2, Sö.; t. S. (40) 70 54.

Stockholms stads hälso-polis.

Vasagatan 11 (fr. o. m. $\frac{1}{10}$ 1931 Vasagatan 6), C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: vardagar 8—19 (dessutom för resande från utrikes ort söndagar 13—14).

Hälso-polisinnrättningen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälsovården angår. Hälso-polisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälsovårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för och biträdande veterinären vid nämndens anstalter för födoämneskontroll, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 154); de antagas av hälsovårdsnämnden och skola vara legitimerade veterinärer med för besiktningsman vid offentlig köttkontroll stadgad kompetens samt må ej idka enskild veterinärpraktik.

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälso-polisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hör, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektionssjukdomarnas förhållanden i staden, att utöva ledningen av stadens desinfektions-, isolerings- och avlusningsanstalter, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammanträden, till vilka han även därifrån må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinärerna åligger att på allt sätt söka befordra stadens försende med sunda livsmedel och sålunda hålla tillsyn över kött, mjölk och andra födoämnen, som i staden hållas till salu eller dit införas för sådant ändamål, över födoämnestransporter samt över sådana lägenheter och platser, där födoämnen försäljas eller till försäljning bearbetas eller förvaras, att lämna hälso-polispersonalen nödig undervisning i födoämneskontroll och tillse, att densamma äger god kännedom om sina skyldigheter härutinnan och om de författningar och föreskrifter, varpå dessa grundas, ävensom att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens byrå.

Förste stadsveterinären skall därjämte vara föreståndare för stadens karantänsanstalt

för från utrikes orter sjöledes införda djur samt i enlighet med gällande författningar övervaka smittsamma sjukdomar och farstoter bland husdjuren och ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet. Han skall på kallelse närvara vid nämndens sammanträden samt äger även bevesta slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären skall vid förfall för förste stadsveterinären bestrida dennes tjänste-åligganden, såvida han därtill förordnas. Han skall därjämte på anmodan vid behov kontrollera till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar levererade födoämnen.

Nämndens ingenjör åligger att granska förslag och ritningar till rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten samt att utöva kontroll över dylika arbeten ävensom att å nämndens vägnar avgiva yttrande till industriverksstyrelsen över ansökningar om entreprenörsrättigheter för avloppsledningar. Sådana ansökningar må icke av industriverksstyrelsen beviljas, med mindre hälsovårdsnämnden tillstyrkt desamma (jfr sid. 258). Ingenjören har vidare att förätta till hälsovårdsnämndens område hörande undersökningar i fråga om teknisk hygien beträffande bostäder, samlingslokaler, fabriker och näringar samt att häröver avgiva utlåtande, ävensom att i övrigt utföra de andra uppdrag och undersökningar, som nämnden, förste stadsläkaren eller sundhetsinspektören påkallar.

Föreståndaren för och biträdande veterinären vid hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll åligger att å nämndens mjölkhygieniska laboratorium samt dess kontrollbyråer för importerade, anhålla och inlämnade födoämnen utföra erforderliga undersökningar samt handhåva närmaste ledningen i fråga om mjölkkontrollen. Föreståndaren åligger därjämte att ansvara för, att influtna medel i föreskriven ordning till nämnden inlevereras, samt att granska inkomna räkningar och anstaltarnas räkenskaper. Han skall vid förfall för förste och andre stadsveterinärerna bestrida deras åligganden. Biträdande veterinären är skyldig att vid förfall för föreståndaren bestrida hans åligganden.

I övrigt utgöres hälsopolisen av en kommissarie, en underspektör, 9 förste tillsyningsmän (däruv 2 å extra stat) och 32 tillsyningsmän (däruv 7 å extra stat). En förste tillsyningsman (jämte två extra tillsyningsmän) tjänstgöra vid den till anstalterna för födoämneskontroll hörande mjölkkontrollen.

Kommissarien utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjälpande av sanitära olägenheter efterkommas, samt å efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Underspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna *rörinspektionen*

för tillsyn över rörlednings- och s. k. sanitära installationsarbeten.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra fyra vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under sundhetsinspektörens överinseende, vad som åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetareskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten fäst på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarierna avgiva rapport.

Desinfektion i bostäder verkställas av hälsopolisen jämlikt epidemilagen den 19 juni 1919 samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungso, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd. Desinfektorer äro hälsopolisens tillsyningsmän.

Författningar. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändr. den 19 mars 1920, 26 sept. 1921 och 30 maj 1930. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsförnödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändr. den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911. Särskilda bestämmelser beträffande detaljhandel i butik med matvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 23 febr. 1927. Reglemente angående avloppsledningar för spillvatten inom hus och tomt i Stockholm, fastställt av överståthållarämbetet den 8 juli 1908, med ändr. den 23 april 1930. Särskilda föreskrifter angående avloppsledningar för spillvatten m. m. inom hus och tomt i Stockholm, antagna av hälsovårdsnämnden den 6 dec. 1918. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm samt för föreståndaren för och biträdande veterinären vid nämndens anstalter för födoämneskontroll den 28 juni 1928.

Stat år 1931. Utgifter: 359,240 kr.

Sundhetsinspektör (25).

Vakant, *tjff.* Engström, R. O.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Förste stadsveterinär (23).

Nystedt, S. P. (t. o. m. ²¹/₇ 1931); t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Andre stadsveterinär (21).

Åfeldt, N. O. E.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

HN.

Ingenjör (21).

Vakant, *tj. Ericsson*, G. J. G.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—15.

Föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll (21).

Gustafson, F. V. (se nedan).

Kommissarie (18).

Regnér, C. O. F.; t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Underinspektör (15).

Dahl, G. E.

Förste tillsyningsmän (13).

Wahl, J. A. (för mjölkkontrollen); *Ekbergh*, C. G.; *Wedin*, E. W.; *Rune*, F.; *Andersson*, A.; *Larsson*, J. H. (sistnämnda tre vid rörspektionen); *Ternell*, E. E. (för kommunala yrkesinspektionen).

Extra förste tillsyningsmän
(4,200 kr.).

Lindén, A. G. (vid rörspektionen); *Rosén*, G. A.

Tjugufem *tillsyningsmän* (11), fem *extra tillsyningsmän* (3,600 kr.).

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden, förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen och dryckesvaror, att övervaka, det endast enligt lagen ang. köttbesiktning och slakthus besiktigat och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden enligt förordningen ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett handhåva undersökning och stämpling av sådana varor samt därjämte enligt hälsovårdsstadgan utöva kontroll över andra från utlandet till eller över Stockholm importerade födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka *dels* beskaffenheten i sanitärt hänseende av varje födoämne, som till staden införts eller där saluhålles eller till annan överlämnas eller ock som för avsalu tillverkas eller förvaras, då det anträffas å allmän saluplats, i lägenhet, avsedd för dess försäljning eller yrkesmässiga beredning eller för allmän spising eller utskänkning, ävensom i de till sådan lägenhet hörande upplag eller förvaringsrum, av vad beskaffenhet de vara må, ävensom om födoämnet anträffas vid hamn, järnvägsstation eller annat dylikt ställe under förhållanden, som utvisa, att det är avsett att försälas till människoföda, *dels* att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämners förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum,

av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motsvara bestämmelserna i hälsovårdsstadgan och i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte äger nämnden, då så anses nödigt, att taga prov för undersökning av födoämne, avsett till försäljning, vare sig detta förefinnes å ställe inom hälsovårdsområdet eller å sådant ställe utom detsamma, varifrån det plägar till försäljning dit införas.

För utövande av denna kontroll har nämnden inrättat ett mjölkhygieniskt laboratorium samt kontrollbyråer för undersökning dels av utav allmänheten inlämnade eller av hälsopolisen an- hållna födoämnen, dels ock av importerade födo- ämnen.

Författningar. Hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 med ändringar. Giftstadgan den 7 dec. 1906 med ändringar. Lag den 13 okt. 1913 ang. köttbesiktning och slakthus med ändringar. K. förordning den 29 juni 1917 ang. förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varu- beteckningar vid handel med födoämnen med ändringar. K. förordning den 14 juni 1928 angående den högsta tillåtna vattenhalten i smör. K. förordning den 30 sept. 1921 ang. kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kung. den 6 mars 1922 med föreskrifter ang. veterinärundersökning vid införsel till riket av köttvaror och djurfett med ändringar. Medicinalstyrelsens kungörelser den 22 mars 1922 och senare beträffande stämplat och märken, som under vissa förhållanden berättiga till införsel i riket utav köttvaror och djurfett. Taxa å avgifter för i Stockholm verkställd under- sökning och stämpling av till riket införda köttvaror och djurfett, fastställd av medicinal- styrelsen den 1 maj 1930. Taxa å avgifter för undersökning av importerade födoämnen (med undantag av köttvaror och djurfett) samt för undersökning av inlämnade mjölkprov, antagen av hälsovårdsnämnden den 24 nov. 1920.

Stat år 1931. Utgifter: 167,250 kr.; in- komster: 53,000 kr.

Kontrollbyråerna för importerade, an- hållna och inlämnade födoämnen samt mjölkhygieniska laboratoriet.

Västra Slussgatan 8 (ingång från Söder Mälarstrand 1), Sö.; t. N. (2)3 05 65 (växel); expeditionstid: 9—16 (kassan 10 —14, lördagar 10—13).

Undersökningen av importerade födoämnen verkställas under ordinarie tulltid, och skall an- målan därom göras mellan kl. 9 och 10.

Föreståndare (21).

Gustafson, F. V., veterinär (se ovan under hälso- polisen); t. N. (2)3 05 65 (växel), efter kl. 17 N. (2)3 05 66; mottagningstid: 13—14.

Biträdande veterinär (19).

Larsson, R.

Två extra tillsyningsmän (3,600 kr.), fyra mikroskopister (6), tre extra mikroskopister (2,100—1,980 kr.), en bokföreläsare och kassörskas (2,760 kr.), två laboratoriestudenter (1,440—1,320 kr.), en vaktmästare (7), en vaktmästare (6), två extra vaktmästare (2,760—2,460 kr.). Dessutom extra veterinärer, mikroskopister och stämplare i mån av behov mot av hälsovårdsnämnden fastställt eller i varje särskilt fall bestämd timavlönning.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utan hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt sund beskaffenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor, dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsoförhållandet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållanden, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppfödda djur äro friska, och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställt taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 9 april 1920.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I., f. d. förste stadsläkare.

Kontrollveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Hälsovårdsnämndens laboratorium. HN.

Stat år 1931. Utgifter: 122,660 kr.; inkomster: 10,800 kr.

Kemiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 2 tr., C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 14—15.

Hälsovårdsnämndens kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. På laboratoriet utföras uppdrag, som givas av hälsovårdsnämnden eller förste stadsläkaren, kemiska undersökningar av vatten och angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och andra arbeten av hygienisk-kemisk art, som äro behöfliga för de under hälsovårdsnämnden lydande anstaltens och sjukhusens verksamhet.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktioner för föreståndaren för nämndens kemiska laboratorium den 5 nov. 1929 och för assistenten vid nämndens kemiska laboratorium den 7 juni 1922.

Föreståndare
(8,100 kr.).

Sundberg, T.

Assistent
(4,800 kr.).

Ahlberg, E. G.

Ett laboratoriebiträde (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov.

Bakteriologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 1 tr., C.; t. (10) 15 02, N. (20) 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—17, sön- och helgdagar 9—12.

Hälsovårdsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande vill nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsovårdsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för i Stockholm mantalsskrivna personer kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog

(kvarstår å 1911 års lönestat: grupp 13; dessutom enligt lönetillägg 1,200 kr.).

Levin, E. I.

En vaktmästare (7), ett laboratoriebiträde (2) samt tillfälliga biträden i mån av behov.

HN.

Biologiska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, n. b., C.; t. *hälsovårdsnämnden*.

Hälsovårdsnämndens biologiska (f. d. botaniska) laboratorium, som trädde i verksamhet den 1 juli 1907, verkställer undersökningar av livsmedel, vatten m. m. Föreståndaren är jämväl föreståndare för vattenledningsverkets biologiska laboratorium (se sid. 257).

Föreståndare (21)

(av avlöningen utgår 3,000 kr. från vattenledningsverket).

Huss, H. A.; mottagningstid: 14—15.

Assistent

(4,800 kr.).

Widell, S. H.

En laboratoriestäderska (1,200 kr.).

Kliniska avdelningen.

Vasagatan 13, gårdshuset, 2 tr., C.; t. *hälsovårdsnämnden*; prov emottagas 9—16; undersökningar utföras 9,30—12,30 och 15—16.

Hälsovårdsnämndens kliniska laboratorium började sin verksamhet år 1925. Å laboratoriet utföras olika medicinsk-kemiska undersökningar (å blod, urin m. m.) samt undersökningar av basalomsättningen, allt enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa (den senaste av 9 okt. 1928). Enligt hälsovårdsnämndens beslut som undersökningarna kostnadsfria för personer, som styrkt sin medellöshet eller av läkare provas vara i behov av kostnadsfri undersökning.

Laborant

(arvode enligt taxa).

Andreen-Svedberg, E. Andrea; mottagningstid 9,30—10,30.

En städerska (600 kr.).

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gotlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); t. S. (40) 98 56; expeditionstid: 8—19.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Beträffande desinfektion i bostäder se ovan under hälsopolisen (sid. 153).

Stat år 1931. Utgifter: 17,730 kr.

Redogörare

(300 kr.).

Olsson, E. V. (se Maria sjukhus).

Vaktmästare (6).

Pettersson, C. A. E.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; t. S. (4) 157 79; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning, men är sedan år 1905 inrymd i Brännkyrkagatan 62. Anstalten rymmer, förutom kök, förrådsrum, bostad för förestånderskan, expeditjonsrum samt tvenne badavdelningar, en för män och en för kvinnor, elva rum med olika ingångar samt en särskild avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer. Tillsynen över anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1931. Utgifter: 11,010 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Förestånderska

(1,740 kr.).

Rune, f. Magnusson, E. (Elin).

Stockholms stads avlusningsanstalt.

Ropsten; t. Värtan 35.

På grund av den starkt ökade utbredning, som fläckfebern under krigsåren erhöill inom Ryssland och närgränsande länder och med hänsyn till den härav orsakade stora risken för införande i Sverige av denna farsot, beslöt stadsfullmäktige den 31 mars 1919 på hemställan av medicinalstyrelsen att gå i författning om inrättande genom hälsovårdsnämndens försorg av en avlusningsanstalt, med uppgift att ombesörja besiktning och avlusning av personer och fartyg, kommande från fläckfebersmittat område. Anstalten, till vilken staten bidrog med $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna, förlades till Ropsten och blev färdig att tagas i bruk i början av år 1920. Den har en beräknad kapacitet av 200 personer per dag, inklusive kläder och reseffekter.

Stat år 1931. Utgifter: 5,000 kr.

Personal.

En maskinist (600 kr.), en eldare (450 kr.), en sköterska (10 kr. per tjänstgöringsdag).

Stockholms stads karantänsstallar.*F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.*

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Sedan år 1926 inrättats en särskild karantänsanstalt vid slakthuset, avsedd för från Finland och Estland importerade slaktdjur (se sid. 297), minskades behovet av övriga karantänsstallar, vadan hälsovårdsnämnden år 1927 beslöt att till enskild överlåta nyttjanderätten till det senast uppförda av de båda karantänsstallarna å Djurgården och i stället såsom reservkarantänsstall förhyra ett mindre utrymme inom en magasinsbyggnad vid Värtahamnen.

Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste inseeendet över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärssuppleant.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 14 sept. 1921.

Stat år 1931. Utgifter: 2,000 kr.; inkomster: 200 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; **Gustafson, F. V.**, föreståndare för hälsovårdsnämndens anstalter för födoämneskontroll.

En karantänsvakt samt skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 11 (fr. o. m. 1/10 1931 Vasagatan 6), C; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 13—14.

År 1906 beslöt stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseeende.

I hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 har sedermera stadgats, att genom hälsovårdsnäm-

dens försorg skall anordnas återkommande besiktning av byggnader, som inrymma boningsrum, ävensom boningsrum i allmänhet (bostadsinspektion), därvid särskild hänsyn skall ägnas beskaffenheten och skötseln av sådana bostäder, där missförhållanden i sanitärt hänseende mest kunna befaras. Den ovannämnda, tidigare inrättade bostadsinspektionen avser att i enlighet med hälsovårdsnämndens närmare föreskrifter biträda nämnden vid denna tillsyn. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick, ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmälér förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Författningar. Hälsovårdsstadga den 19 juni 1919, med ändringar den 19 mars 1920, 26 sept. 1921 och 30 maj 1930. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1931. Utgifter: 50,960 kr.

Bostadsinspektör (23).

Vakant, *tjff. Engstrand, G. N.* (jfr sid. 151); t. »hälsovårdsnämnden»; mottagningstid: 13—14.

Förste assistent (13).

Thedin, C. A.

Assistenten (10).

Hökerberg, Manda E.; Flodin, E. J. O. (Elsa); Österberg, A. K. (Karin); Ahlzén, Ebba B.; Eriksson, C. Dagmar K.

HN. Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen m. m.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål f. n. över åtta sjuktransportautomobiler (sjukvagnar). (Beträffande sjuktransportflygplan m. m. se nedan sid. 159.)

Ehuru i en del av här nedan omnämnda beredskapsanordningar ej stå under inseeende av hälsovårdsnämnden, ha emellertid här för överskådligghetens skull på ett ställe sammanförts uppgifter om samtliga i huvudstaden tillgängliga anordningar för transport m. m. av sjuka personer eller av sjuka eller döda djur.

1) *Sjukvagnar*, avsedda för transport av sjuka eller skadade personer, vilkas transporterande i annat fordon eller på annat sätt skulle medföra skada eller ökat lidande.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon (namnanrop: *brandkåren*) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas: a) den sjukas eller skadades namn; b) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; c) lägenheten eller platsen, varifrån och till vilken transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt behov* föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

Ersättning för sjuktransport erlägges: med 5 kronor

vid transport inom stadens område — dock att transport av medellösa personer samt av personer, utsatta för olycksfall å allmän plats eller å allmänt ställe (varmed i detta sammanhang förstås gator, broar, torg och allmänna planteringar), är kostnadsfri;

med 20 kronor

vid transport från eller till plats, belägen utom stadens område, då för transporten åtgår en tid, icke överstigande en timme; vid längre tid med 5 kr. för varje utöver en timme påbörjad ny halvtimme.

Betalning för transport uppbäres vid transport till sjukhus genom resp. sjukhus' försorg samt vid transport från sjukhus eller från och till annan plats av brandkåren.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn

för mässlingsjukas transporterande. För dessa transporter disponerar hälsovårdsnämnden två epidemitransportautomobiler, vilka äro stationerade vid epidemisjukhuset.

Epidemivagn kan rekvireras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukas namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast t. N. (2)3 23 30 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt eget namn; b) den sjukas namn; c) dennes bostad; och d) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställning av svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvänne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas å Stockholms renhållningsverks stationer samt kunna genom bud eller telefon rekvireras enligt närmare fastställda föreskrifter. Uppdraget i fråga överflyttades fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogade över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Sedan brandkårens automobilisering under år 1916 genomförts och samtliga hästar uttrangerats, hava i stället för nyssnämnda vagnar trenne kombinerade djurtransport- och olycksfallsautomobiler anskaffats. De kunna rekvireras på samma sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter har utfärdats av överståthållarämbetet senast den 12 febr. 1921 med följande föreskrifter:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, till veterinärhögskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest detsamma är beläget inom huvudstadens område;

2:o) för transport av sjuka hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens område; samt

3:o) för transport av hästar eller andra större djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med brandchefen.

Sådan vagn kan erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan per telefon (namnanrop: *brandkåren*) eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) för det i 1:o) omförmälda fall med 10 kr.
b) för det i 2:o) omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 och kl. 22 med 15 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 25 kr.

c) för de i 3:o avsedda fall efter överenskommelse med brandchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, byggnadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gottgörelsen för förekommande transport, särskild ersättning efter överenskommelse med brandchefen.

Betalning för transport m. m. uppbäres av brandkåren.

För transport av sjuka personer står jämväl sedan hösten 1929 till förfogande ett svenska röda korset tillhörigt sjuktransportflygplan, stationerat vid andra flygkåren, Hägernäs (t. Viggbyholm 28, 97, 220) och avsett för sjuktransporter huvudsakligen inom östra Svealand. För flygplanet erforderlig personal och hangar bekostas av statsmedel, under det att svenska röda korset åtagit sig att svara för driftkostnaderna. Härvid har dock förutsatts, att bemedlade sjuka själva skola bestrida transportkostnaderna (ca 60 kr. per flygtimme) samt att för obemiddlade sjuka kostnaden skall bestridas av vederbörande landsting eller stad. På framställning från svenska luftfartsförbundet beslöt stadsfullmäktige den 10 juni 1929 bemyndiga hälsovårdsnämnden att av i stadens stat till sjuktransporter anvisade medel (för år 1931: 25,000 kr.) bestrida kostnaderna för transport medelst ifrågakvarande flygplan av mindre bemedlade, i Stockholm hemortsberättigade personer, som på grund av olycksfall eller hastigt påkommande sjukdom befinnas vara i behov därav.

På stadens bekostnad och genom svenska röda korsets försorg hava vidare år 1930 å fem olika platser i huvudstaden (Johannes, Kungsholmens, Östermalms och Katarina brandstationer samt automobilpalatset, St Eriksgatan 117) upplagts sjukvårdsmaterialförråd, avsedda för röda korsets sjukvårdsberedskap. Denna sjukvårdsberedskap har till uppgift att — under samarbete med svenska motorklubben — på kallelse av vederbörliga polis-, brandkårs- och järnvägsmyndigheter ställas till myndigheternas förfogande för samarbitshjälp vid järnvägsolyckor, större eldsvåror, upplopp och andra tillfällen, då olycksfall kunna befarias uppstå.

Författningar. Överståthållarämbetets ordrer den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande ang. transport av sjuka och skadade inom huvudstaden den 12 dec. 1913, med ändringar den 30 jan. 1924 och 27 jan. 1926. Överståthållarämbetets kungörelse ang. transport av djur den 12 febr. 1921.

Utrotandet av råttor.

Hälso-polisen, Vasagatan 11, C.; t. »hälsovårdsnämnden»; expeditionstid: 8—19.

I syfte att motverka smittospridning och skadegörelse genom råttor i huvudstaden hava sedan 1901 anslag ställts till hälsovårdsnämndens förfogande för åtgärder till utrotande av dessa djur. Under åren 1901—1907 användes anslaget till premier för inom staden dödade råttor (5 öre per djur). Då emellertid antalet inlämnade råttor efter hand avtog, så att den åsyftade effekten i viss mån förfelades, övergick man i stället, fr. o. m. april 1908, till systematisk utläggning av bakteriella rättddödningsmedel. Genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlades dylika medel i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgicks. Emellertid minskade även dessa medel i effektivitet (sannolikt genom en småningom skeende immunisering av rättstammen mot ifrågakvarande bakterier), varför man under åren 1917—1927 åter företrädesvis tillämpade premieringssystemet (10 öre för varje dödad råtta). Fr. o. m. år 1928 har man emellertid helt upphört med premieringen och i stället återgått till utläggningen av rättgift, men i större omfattning än förut. För ändamålet har av staden sedan nämnda år årligen anvisats ett belopp av 30,000 kr. De fastighetsägare och övriga personer, vilka önska inköpa rättgift, kunna erbålla sådant hos hälso-polisen till självkostnadspris.

Genom kungl. förordning den 30 maj 1930 om ändring i vissa delar av hälsovårdsstadgan har hälsovårdsnämnderna i riket bemyndigats att, i den mån så anses av behovet påkallat, meddela föreskrifter om vidtagande av erforderliga åtgärder för utrotande av råttor och möss. Dylika föreskrifter hava t. v. icke utfärdats av Stockholms stads hälsovårdsnämnd.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Stora Nygatan 2 A och B (postadress: Stockholm 2; postgirokonton nr 1268), t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: i allmänhet tisdagen efter tredje måndagen i varje månad, vanligen kl. 19.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Orians hospital» från 1288, »Själagarde» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Värfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd, och genom ett annat brev av 1551 förordnades om byggandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 ett barn- och tukthus (sedermåra benämmt »allmänna barnhuset»), på samma gång uppföstringsanstalt för fattiga barn och tukthus för tiggare och lösdrivare m. fl. I slutet av 1600-talet skildes barnhuset från tukthuset. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare ansloges till de fattiga inkomsten av kollekt, avgifter vid bouppteckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset», (sedermåra 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dihlströmska inrättningen», se sid. 131 och 173), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahöllös av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset på norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänsesende till en kommunal enhet. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan

de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas självstyrelse (jfr sid. 59). I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom inrättandet jämlikt 1843 års stadga angående fattigvården i Stockholms stad av en stadsnämnd såsom centralstyrelse för fattigvårds- och hälsovårdsärenden. Den bättre ordning, som härigenom infördes, tog sig bland annat uttryck i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöi sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård.

Fattigvårdsnämnden, vars nu gällande instruktion fastställdes den 19 mars 1920, har att, i enlighet med bestämmelserna i fattigvårdslagen av den 14 juni 1918 och andra tillämpliga författningar, på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte därmed sammanhängande angelägenheter. Nämnden består av, förutom ordförande, som utses av stadskollegiet bland borgarråden, åtta andra ledamöter, vilka jämte åtta suppleanter väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsinspektören, polismästaren och förste stadsläkaren äga närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men icke i besluten. Ordförande skall vara det borgarråd, vars föredragningskyldighet i stadskollegiet omfattar fattigvårdsärendena. Nämnden utser årligen inom sig en vice ordförande. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes. För granskning av fattigvårdsnämndens och underlydande styrelseras räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige årligen sju revisorer jämte tre suppleanter för dem.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om understöds beviljande, intågning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med fattigvårdsreglementet för Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Fattigvård meddelas i allmänhet genom understöd i hemmet, genom utackordering i enskilt hem eller genom vård å anstalt. Medel-

lösa, som äro i behov af sjukhusvård, omhändertagas dock av hälsovårdsnämnden. Beträffande minderåriga (gränsen för minderårighet enligt fattigvårdslagen är sexton år) åligger det fattigvårdsnämnden att ombesörja erforderligt understöd åt sådana behövande, som vistas i sina hem. Ärenden rörande fattiga barn, som behöva vård utom hemmet, handhas däremot i regel av barnavårdsnämnden. Erforderliga förundersökningar beträffande fattiga barn, som äro avsedda att omhändertagas av barnavårdsnämnden, ombesörjas dock av fattigvårdsnämndens organ. Även i fråga om utackorderingsverksamheten har ett samarbete mellan fattigvårds- och barnavårdsnämnderna organiserats så till vida, att barnavårdsnämndens utackorderingsavdelning (se sid. 228), som tidigare under benämningen fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå sorterade under fattigvårdsnämnden, även biträder fattigvårdsnämnden med anskaffande åt äldre personer av utackordering i enskilda hem, vid ekonomiska uppgörelser i samband härmed och vid inspektion. Vidare äger barnavårdsnämnden i viss utsträckning disponera platser å de på initiativ av fattigvårdsnämnden inrättade arbetshemmen (se sid. 178).

Med hänsyn till det nära samband, som sålunda råder mellan fattigvårdsnämndens och barnavårdsnämndens verksamhetsområden, har i fattigvårdslagen föreskrifvits, att, i den mån så provas påkallat, representanter för barnavårdsnämnden och fattigvårdsnämnden eller dessa myndigheter i deras helhet böra sammankomma för rådgivning om angelägenheter, som beröra bådas verksamhet. Uppstår trekan därom, vilken av myndigheterna, som i visst fall har att ingripa, kan avgörandet härutinnan hänskjutas till en särskild treman-nämnd, bestående av den för båda nämnderna gemensamma ledamoten samt därjämte en för ett år i sänder utsedd ledamot från vardera nämnden.

Den närmaste ledningen av de under fattigvårdsnämndens förvaltning stående anstalterna handhades tidigare av särskilda, av nämnden utsedda understyrelser. Fr. o. m. år 1926 har emellertid flertalet anstalter ställts under förvaltning av en gemensam, av fattigvårdsnämnden utsedd fattigvårdsanstaltsstyrelse (se sid. 170).¹⁾

Lagar m. m. Lag om fattigvården den 14 juni 1918, med ändringar den 13 juni 1919, 26 mars 1920, 20 maj 1921, 9 juni 1922, 6 och 20 juni 1924, 8 april 1925, 23 april och 11 juni 1926, 18 juni 1927, 2 mars 1928 och 19 sept. 1929. Lag om samhällets barnavård den 6 juni 1924, med ändringar den 11 juni 1926, 18 juni 1927 och 19 sept. 1929. Lag ang. kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag den 14 juni 1918. Lag ang. lindring i de mindre bemed-

lades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka den 2 maj 1919. Instruktion för Stockholms stads fattigvårdsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändringar den 17 okt. 1924, 29 maj 1925 och 1 aug. 1930. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Stat år 1931. Utgifter: 15,854,126 kr.; inkomster: 5,645,476 kr. (däraf 63,641 kr. bidrag och ersättning av statsmedel).

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande

(utsedd av stadskollegiet).

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.; t. > stads-
huset; träffas i stadshuset vardagar 11—12.

Vice ordförande.

Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Övriga ledamöter.

- *Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.
- Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru.
- *Hallström, K. L. F., tjänsteman.
- *Paues, E. W., direktör, stadsfullm.
- Stålbjär, K. W., ombudsman.
- *Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.
- Tvengström, A. J., extra förste aktuarie.

Suppleanter.¹⁾

- *Alfvén, K. A., prakt. läkare.
- Eén, O. B. L., föreståndare.
- Sandberg, E. T. G., sjukgymnast.
- *Ljungberg, I., vice väd.
- *Bergstrand, K. J. H., professor.
- Reuterskiöld, C. B., major, stadsfullm.
- *Schürer von Waldheim, f. Grönwall, Ruth A., fru.
- Elmgren, A. H., kanslist.

Kassaförvaltare.

Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör; Öström,
J. N. H., bitr. inspektör (suppl.).

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se sid. 164).

¹⁾ Enligt nämndens beslut skola ordföranden samt ledamöterna hr Anderson, fru Danielsson, hrr Hallström och Stålbjär vid förfall i första hand ersättas av suppleanterna hrr Eén, Sandberg, Ljungberg och Elmgren i nu nämnd ordning och vice ordföranden samt ledamöterna hr Paues, fru Théel och hr Tvengström i första hand av suppleanterna hr Reuterskiöld, fru Schürer von Waldheim, hrr Alfvén och Bergstrand i nu nämnd ordning.

FVN. Fattigvårdsnämndens delegerade.¹⁾

Delegerade för beviljande av understöd.
Se nedan.

Delegerade för granskning av ansökningar om understöd från enskilda inrättningar m. m.

Bergstrand, K. J. H.; Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina); Nordfeldt, A. G., fattigvårdsinspektör.

Delegerade för arbetshemmen

(med uppgift att följa verksamheten vid resp. arbetshem; jfr sid. 178).

För arbetshemmet Ösbyholm:

Anderson, K. H.; Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina).

För arbetshemmet Emaus:

Anderson, K. H.; Öström, J. N. H., bitr. inspektör.

Suppleant: Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina).

Tremannanämnden.

(Med uppgift att avgöra vissa ärenden jämlikt § 38 mom. 2 i fattigvårdslagen; jfr ovan.)

Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm. (självskriften såsom ledamot [suppleant] i såväl fattigvårdsnämnden som barnavårdsnämnden); Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm. (utsedd av fattigvårdsnämnden); Larsson, Oscar E., borgarråd, stadsfullm. (utsedd av barnavårdsnämnden).

Fattigvårdsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning.²⁾
(Jfr sid. 78.)

Andersson, J. Eric, spårvägsman, stadsfullm.

Forsell, J. A. S:son, expeditiönsförare, ordf.

Granqvist, A. M., tf. domänkamrerare.

Jonson, Agnes A., kontorist.

Lundqvist, E. J., redaktör.

Löfcrantz, V. F., kamrerare.

Wall, S. D., professor.

Suppleanter:

Andersson, E. O., kassör.

Ohlson, V. G. H., tjänsteman.

Tholander, C. M. (Carin), skolföreståndarinna.

¹⁾ Beträffande de av fastighetsnämnden och fattigvårdsnämnden gemensamt utsedda delegerade för uppgörande av förslag till uthyrning av vissa billiga bostäder se sid. 107.

²⁾ Fattigvårdsnämndens revisorer granska jämväl förvaltningen av de medel, som tillhöra församlingarnas enskilda fattigvård.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Stora Nygatan 2 B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; sessionstid: sektion A: i regel onsdagar kl. 12.30; sektion B: varannan lördag kl. 9.30.

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delegerade överlämnat att i fråga om understöds beviljande med nämndens rätt besluta i enlighet med reglementet för fattigvården i Stockholms stad samt de särskilda föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd, vilka utses bland nämndens ledamöter och suppleanter för ett år i sänder, arbeta på två sektioner, vardera bestående av ordförande, vice ordförande och en tredje ledamot samt tre suppleanter.

Sektion A handlägger understödsärenden med fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpsökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter:

att dels på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse bevilja understöd att utgå för en gång eller för viss kortare tid, dels ock efter anmälan godkänna av fattigvårdsstyrelse i tränande fall utan föregående hemställan utbetalade understöd eller eljest vidtagna åtgärder;

att å kommunens ålderdomshem till vård och åtnjutande av det underhåll, varom fattigvårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana nödställda, som i följd av ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av varaktig hjälp och som genom hedrandeandel gjort sig förtjänta att å sådant hem intagas;

att till intagning å vårdhemmet Högalids försörjningsavdelning remittera i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter ävensom nödställda, kommunen tillhörande, arbetsföra män, vilka sakna stadigt hemvist och önska bliva å hemmet intagna;

att till intagning å vårdhemmet Högalids vårdhemsavdelning remittera sådana nödställda män, som i följd av kroppslig eller andlig svaghet, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behov av vård men ej av sjukhusvård;

att till stadens asyl för husvilla remittera medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som äro i avsaknad av bostad;

att till intagning å barnasylerna vid Sabbatbergsvägen och Åsögatan remittera av fattigvårdsnämnden omhändertagna yngre barn, som äro i behov av tillfällig vård;

att till övriga under fattigvårdsanstaltsstyrelsen lydande vård- och försörjningshem remittera nödställda i enlighet med de principer för omläggning av fattigvårdens anstaltsvård, som av stadsfullmäktige godkändes den 16 juni 1924 (jfr noten sid. 170);

att i öfrigt till andra anstalter, där plats står till nämndens förfogande, remittera sådana nödställda, för vilka lämplig vård där kan erhållas;

att, om här ovan anvisade utvägar ej äro tillfyllest för avhjälpande av förefintligt behov, vidtaga de åtgärder, som kunna finnas erforderliga.

Dessutom äger delegerades sektion A att utfärda arbetsföreläggande för sådana personer, som jämlikt bestämmelserna i § 71 i lag om fattigvården skola fullgöra dem anvisat arbete (jfr nedan sid. 178).

Sektion B handlägger understödsärenden utan fattigvårds karaktär och har i sådant avseende efter prövning av de hjälpökandes behov och i öfrigt förekommande omständigheter:

att på förslag av vederbörande fattigvårdsstyrelse i överensstämmelse med lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag bevilja pensionstillskott att utgå för en gång eller för viss kortare tid (jfr även under pensionsnämnderna, sid. 183);

att likaledes i överensstämmelse med ovan nämnda lag bevilja sjukvårdsbidrag; samt

att i överensstämmelse med lagen om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka avgiva förslag till fattigvårdsnämnden om beredande av lindring i kostnaderna för sådan vård.

Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtaga åtgärder i ärenden, som ej tåla uppskov.

Reglemente. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924.

Delegerade.

Sektion A:

Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina); **Stålbjär**, K. W., vice ordf.; **Wedberg**, Ebba Ch., ordf.
Suppleanter: **Hallström**, K. L. F.; **Sandberg**, E. T. G.; **Schürer** von Waldheim, f. Grönwall, Ruth A.

Sektion B:

Andersson, K. H.; **Hallström**, K. L. F., ordf.; **Théel**, f. Roth, Elisif, vice ordf.
Suppleanter: **Ljungberg**, I.; **Danielsson**, f. Ahlstrand, H. M. (Stina); **Tvengström**, A. J.

Protokollsförare.

Registratören hos fattigvårdsnämnden.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Stora Nygatan 2 A och B, St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—14.

Fattigvårdsnämndens expedition är nämndens och dess delegerades beredande och verkställande organ.

Fattigvårdsinspektören är chef för fattigvårdsnämndens expedition och ansvarig för dess behöriga skötsel. Honom åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess följdriktiga handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall ock på begäran tillhandagå huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga upplysningar och råd. Vid fattigvårdsnämndens sammanträden skall inspektören närvara, och han äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Fattigvårdsinspektören bör också, om möjligt, övervara underlydande styrelsers sammanträden, och han har därvid samma befogenhet som ovan nämnts. Frågor rörande understöds beviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas av inspektören, vilken det även åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtanden i övriga frågor, som anses böra till honom hänskjutas. Inspektören äger vidare överinseende i fråga om utöandet av kontroll och ledning av den primära undersökningen rörande hjälpökandes behov och personliga förhållanden. Han skall och ombesörja, att register föres över stadens samtliga understödstagare, så inrättat, att därav med lätthet kan vinnas upplysning om arten och beloppet av det understöd, som varje understödstagare beviljats. Han har till närmaste medhjälpare en biträdande inspektör.

Å ombudsmansexpeditionen handläggas mål och ärenden rörande ersättning för beviljad fattigvård (samt hälsovård och barnavård; jfr nedan). Å nämndens registerbyrå föres ett centralregister, upptagande de personer, som meddelats fattigvård och därmed likställd sjukvård ävensom kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag. Till detta register inflyta även uppgifter å personer, vilkas förhållanden varit föremål för handläggning hos barnavårdsnämnden och pensionsnämnderna i Stockholm. Pensionsbyrån har till uppgift att bevaka stadens intressen i folkpensionsfrågor och övervakar, att envar av kommunen omhändertagen understödstagare erhåller den folkpension, vartill han är berättigad. Vidare innehåller byrån för stadens räkning pensionstillägg eller understöd, som utgå till å stadens anstalter intagna understödstagare. Remiss-expeditionen har att handlägga vissa ärenden rörande personers remitterande till stadens olika anstalter m. m. Fattigvårdsnämndens kontrollbyrå för arbetslöshetsärenden (den s. k. hjälpbyrån) har till uppgift att förbereda ansökningar om fattigvård på grund av arbetslöshet, samt att genom samarbete med stadens arbetsförmedling och arbetslöshetskommitté söka bereda arbete åt dem, som på grund av arbetslöshet erhålla understöd. Dessutom handhar kontrollbyrån

FvN.

remitteringen av arbetslösa män till det provisoriska upptagningshärberget (se sid. 176). — Befattningshavarna å ombudsmansexpeditionen och pensionsbyrån hava att inom sina resp. verksamhetsområden biträda jämväl hälsovårdsnämnden och barnavårdsnämnden.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898, med ändring den 31 mars 1919. Fattigvårdsnämndens instruktioner för biträdande inspektören den 25 febr. 1919, för ombudsmannen den 30 mars 1920 med ändring den 26 nov. 1923, för vissa befattningshavare vid ombudsmannaexpeditionen, för kamreraren och för vissa andra befattningshavare vid expeditionen den 30 mars 1920, för föreståndaren för pensionsbyrån (aktuarien för pensionsärenden) den 21 juni 1921, för de vid utredningsbyrån (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmännen den 7 jan. 1902 samt för kuratorn den 20 okt. 1925.

Stat år 1931. Utgifter: 685,000 kr.; inkomster: 18,870 kr.

Fattigvårdsinspektör (26).

Nordfeldt, A. G. (förordnad t. o. m. 12^{1/2} 1931); t. »fattigvårdsnämnden»; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och biträdande inspektören hava mottagningstid för allmänheten 10—14, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—14.

Biträdande inspektör (22).

Öström, J. N. H.; mottagningstid: se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare¹⁾

(4,680 kr.).

Tham, K. G. K. M.; mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 10—13.

Ombudsman (22).

Hellichius, N. M.; mottagningstid: 10—12.

Ombudsmannens juridiska biträde
(6,900 kr.).

Tersmeden, C. F. T. B. G.

Bokhållare å ombudsmansexpeditionen.

Carlson, B. A. B. (18); **Lindquist, C. G. A.** (17); **Brisenius, O. A.**, **Edstam, N. Hj.**, **Thulin, Y. T.**, **Berg, E. A. G.** (13).

Två amanuenser å ombudsmansexpeditionen (en för fattigvårdsärenden och en för hälsovårdsärenden) (1,740 kr.).

Kamrerare (20).

Berg, L. H.; mottagningstid: 13—15.

¹⁾ Med skyldighet att jämväl fungera som sekreterare hos fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se sid. 170).

Bokhållare å kamrerarexpeditionen
(13).

Vakant, *tjf. Runström, H. R.*

Kassör
(4,320 kr.).

Carlsson, Emmy A.

Föreståndare för nämndens registerbyrå (registrator) (19).

Nilson, A.

Bokhållare vid registret (13).

Östlinh, E. P. N.; **Bäckström, Anna C.**; **Petersson, Greta L.**; **Helin, M. S.**, tjl. (se nedan); *tjf. Jacobsson, C. M.*; en vakant, *tjf. Gummesson, G. A.* (se nedan).

Föreståndare för nämndens pensionsbyrå (aktuarie för pensionsärenden) (18).

Zetterlund, G. E.; mottagningstid: 12—14.

Föreståndare för nämndens kontrollbyrå för arbetslöshetsärenden
(den s. k. hjälpbyrån)
(4,860 kr.).

Helin, M. S. (se ovan).

Två kontorsskrivare (9), sex kontorskrivare (7), sju amanuenser (4,200—3,060 kr.), tjugutvå extra kontors- och skrivbiträden (3,060—1,680 kr.).

Förste vaktmästare (7).

Holmström, C. Hj.

Två vaktmästare (6), en extra vaktmästare (1,620 kr.), fyra vaktmästarbiträden (1,200—840 kr.).

Remissexpeditionen.

Stora Nygatan 2 B, n. b., St.; t. »fattigvårdsnämnden»; expeditionstid: 10—14.

Föreståndare.

Vakant, *tjf. Gummesson, G. A.* (se ovan).

Tio tillsyningsmän (10), trettio två extra tillsyningsmän (3,900—2,160 kr.).

Kurator¹⁾

(4,140 kr.).

Löven, N. W.; mottagning: å fattigvårdsnämndens expedition måndagar, onsdagar, torsdagar och fredagar 10—11; t. »fattigvårdsnämnden»; dessutom å Rosenlunds älderdomshem måndagar 13—14, å Sabbatsbergs älderdomshem tisdagar 13—14 samt å vårdhemmet Högalid torsdagar 13—14.

¹⁾ Med uppgift att biträda å fattigvårdsanstalterna intagna personer med bevakande av deras privata angelägenheter.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorial-församlingar finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för dels Jakobs och Johannes, dels Brännkyrka och Enskede församlingar, vilka hava gemensamma fattigvårdsstyrelser). Fattigvårdsstyrelsernas ledamöter och suppleanter utses årligen av fattigvårdsnämnden till det antal, som nämnden för varje fattigvårdsstyrelse bestämmer. Minst en ledamot skall vara kvinna. Resp. församlings kyrkoherde var förut självskriven ledamot i fattigvårdsstyrelse, men enligt 1920 års instruktion för fattigvårdsnämnden äger han numera endast rätt att deltaga i förhandlingarna. Fattigvårdsinspektören bör, om möjligt, öfvervara fattigvårdsstyrelsernas sammanträden och äger därvid rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavårdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över och omvårdnaden om de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsen medgivet, själv vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinande av tillförlitlig upplysning rörande hjälpsökande, hava tidigare verkställts av särskilt anställda tillsyningsmän (se under fattigvårdsnämndens expedition). Från och med år 1922 tillämpas dock inom huvudstadens samtliga fattigvårdsstyrelser ett blandat tjänstemanna- och vårdaresystem. I sådant avseende är varje församling uppdelad i distrikt, vart och ett med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. Inkommande ansökningar om understöd undersöks därvid såväl av distriktsföreståndaren som av den avlönade tillsyningsmannen. Efter eget beprövande må fattigvårdsstyrelsen meddela hjälpbehövande nödortfittigt understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i anseende till brist på kläder eller skodon förhindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt avhjälpas eller provas den behövande lämpligare böra på annat sätt understödjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. Är nöden trängande, må styrelsen lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta. Penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Fattigvårdsstyrelsen ombesörjer jämväl förvaltningen och den rätta användningen av alla till församlingens enskilda fattigvård anslagna donationer och övriga tillgångar. Styrelsen har ordinarie sammankomst minst en gång i varje

månad. Verkställande direktören åligger att tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut.¹⁾

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om anställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behörigen användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes samt Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssystrar, äro anställda. För Brännkyrka och Enskede församlingar finnas två diakonissor och en fattigvårdssyster. De två fattigvårdssystrar, som finnas i Bromma församling, äro gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna (jfr sid. 120).

Beträffande de i regel i samma lokaler som fattigvårdsstyrelsernas expeditioner inrymda sociala distriktsbyråerna, vilka sortera under sjukhusavgiftsdelegerade, se sid. 124.

Reglemente m. m. Reglemente för fattigvården i Stockholms stad, antaget av stadsfullmäktige den 17 maj och fastställt av överståthållarämbetet den 12 juni 1920, med ändring den 23 okt. 1924. Grunder för understödsfrågors behandling av församlingarnas fattigvårdsstyrelser, antagna av fattigvårdsnämnden den 11 febr. 1919. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1931. Utgifter: 5,693,466 kr.; inkomster: 6,696 kr.

Avlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 1,000—500 kr. Redogörare och protokollsförare: 1,800—1,200 kr. Vaktmästare: 450—350 kr. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till diakonissanstalten för varje diakonissa 1,000 kr. samt utbetalar till diakonissan 1,280 kr. i kostpenningar jämte rörligt tillägg härå, varjämte styrelsen bekostar bostad och bränsle samt spårvärsresor. Fyra fattigvårdssystrar: lönegrupp 6. Till fattigvårdssystrarna i Bromma utgår halva avlöningen från hälsovårdsnämnden (jfr sid. 120).

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse.

Stortorget 1 (ingång Köpmangatan 26), St.; t. N. (20) 33 81; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 och fredagar 18—19.

Ledamöter.

Eklund, J. M., fabrikör; **Johansson, G. A.**, hamnarbetare; **Jordman, E.**, övermaskinist, kassa-

¹⁾ Förslag angående omorganisation av den öppna fattigvården m. m. har framlagts av fattigvårdskommittén (jfr noten sid. 161).

FvN.

vårdare; Nilsson, C. R., ombudsman, stadsfullm., vice ordf. och vice kassavårdare; Olsson, A. E., hamnarbetare; Thurnell, f. Jansson, Agda M. V., fru; Widner, N., pastor primarius, ordf.; Winberg, K. A., förste vaktmästare, verkst. dir.; Wirström, K. O. F., konditor, vice verkst. dir.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Carlson, B. A. B., bokhållare.

Diakonissa

(gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse).

Ralf, Hanna F.; mottagning: Köpmangatan 26, St., måndagar, tisdagar och torsdagar 9—10; Klara östra kyrkogata 3, C., onsdagar och lördagar 9—10; Skomakaregatan 30, St.; t. N. (2) 138 43 (bostaden).

En vaktmästare.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; t. (1) 131 64; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10.

Ledamöter.

Andersson, B. J. F., ingenjör, ordf.; Blom, A. P. R., byggnadsingenjör, vice ordf.; Horney, H. Amanda, fru; Martin, L. G. M., advokat, vice kassavårdare; Nyholm, H., direktör, vice verkst. dir.; Stark, f. Dahlqvist, A. Anna L., fru; Thulin, E. L., direktör, verkst. dir.; Törnberg, A. O. Oson, förste reparatör, kassavårdare; Åhrberg, F. A. L., typograf, stadsfullm.

Suppleant: Sellmann, f. Öhrwall, Elsa, fru.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, E. G. I., revisor.

Diakonissa.

Ralf, Hanna F. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen); träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan.

En vaktmästare.

Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, C.; t. K. (50 00) 41; expeditionstid: måndagar 17,30—18,30 och fredagar 9,30—10,30.

Ledamöter.

Bengtsberg, M. Adèle, fröken; Bergh, J. T. A., läroverksadjunkt; Björkman, O. F. E., direktör, verkst. dir.; Gravenius, G. V., köpman; Holm, J. A., metallarbetare, vice verkst. dir.; Hübner, L. O. J., f. d. kapten, kassavårdare; Karlsson, A. F., järnarbetare, ordf.; Liljenstolpe, A. L. M. A. (Annie), fröken; Ram-

sten, B. A., komminister, vice kassavårdare; Söderlund, C. H., järnarbetare, vice ordf.

Redogörare och protokollsförare.

Lindeberg, f. Andersson, Elin, fru.

Diakonissa.

Björklund, Ida S.; träffas å expeditionen (se ovan) måndagar 17,30—18,30 samt övriga vardagar, utom lördagar, 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

S:t Görans församlings fattigvårdsstyrelse.

Arbetaregatan 21, n. b., C.; t. K. (50) 43 92; expeditionstid: tisdagar 9,30—10,30 och fredagar 17,30—18,30.

Ledamöter.

Allard, O. E., ingenjör, vice kassavårdare; Edberg, f. Janson, V. (Mimmi), fru; Eön, O., B. L., föreståndare, ordf.; Fristedt, J. Maria, folkskollärarinna; Lagergren, D. G., kassör; Larson, G. A., järnarbetare, kassavårdare; Lindholm, J. F., maskinarbetare; Ohlsson, S. E., trädgårdsarbetare, vice verkst. dir.; Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare, vice ordf.; Wallén, A. M. V. (Alli), fröken; Winqvist, K. M., järnvägstjänsteman, verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Lövén, N. W., kurator.

Diakonissor.

Nilson, Ester A. K.; Axberg, S. Maria; träffas å expeditionen alla vardagar, utom lördagar, 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse.

Kammakaregatan 13, C.; t. (10) 4237; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Carlberg, B. Thorborg, fröken, vice kassavårdare; Carlson, C. G., fabrikör, vice ordf.; Eriksson, E. H., fabrikör, kassavårdare; Johannesson, E. A. V., justerare, vice verkst. dir.; Lagergren, Maria S. V., fröken; Lindley, f. Jonsson, Elin J., fru, verkst. dir.; Moon, f. Håkansson, Ester S., fru; Sjöström, f. Viktors-son, A. Maria C., fru; Westerberg, C. G. A., kassadirektör, ordf.

Redogörare och protokollsförare.

Gabrielsson, E. A. G., förste amanuens.

Skrivbiträde och diakonissa.

Forsberg, Anna M.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar, utom onsdagar, 9—10.

En vaktmästare.

Gustav Vasa församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 63, Va.; t. N. (20) 53 92; expeditionstid: måndagar och torsdagar 8,30—9,30.

Ledamöter.

Andrén, O., f. d. överlärare, vice kassavårdare; Bjurström, O. V., linjeförman; Enqvist, C. E., posttjänsteman; Fredrikson, K. G. A., tillsyningsman, vice ordf.; Hallström, K. I. F., tjänsteman, verkst. dir.; Ingmanson, O. G., kontrollör; Liljencrantz, f. Tamm, Märta, friherrinna, vice verkst. dir.; Lindberg, N. O., förste intendent, ordf. och kassavårdare; Schürer von Waldheim, f. Grönwall, Ruth A., fru.

Redogörare och protokollsförare.

Helin, M. S., bokhållare.

Diakonissor

(gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och församlingen; mottagning: Västmannagatan 63, Va.; t. N. (20) 9 56, (3) 8 55 82, (3) 8 49 77; tisdagar, fredagar och lördagar 9—11).

Norrbom, J. K. M. (Karin); Olsson, J. (Nauna).

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Mattæus församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; t. (3) 8 55 11; expeditionstid: tisdagar 18,30—19,30 och fredagar 8,30—9,30.

Ledamöter.

Alexanderson, Ingrid M., lärarinna; Borg, C. H., svarvare; Boström, Clara G., fröken, vice kassavårdare; Danielsson, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru, verkst. dir.; Eriksson, E. G., pianoarbetare; Färnlöf, J. G., grosshandlare; Jakobsson, U. G. W., roteman, ordf.; Karlén, f. Ullman, Anna M. L., fru; Landberg, Frida, föreståndarinna; Lindahl, f. Svensson, A. J. (Frida), fru; Nilsson, O., direktör, stadsfullm., kassavårdare; Söderholm, A. H., järnvägstjänsteman, vice verkst. dir.; Wallin, H. E., kassör, vice ordf.; Östlund, f. Lundgren, Agda M., fru.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A., intendent.

Diakonissor.

Djurson, E. L. (Lisa); Larsson, A. K. (Amy); mottagning: Västmannagatan 92, Va.; t. (3) 8 55 11; måndagar, torsdagar och lördagar 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Jakobs och Johannes församlingars fattigvårdsstyrelse.

Snickarebacken 6, n. b., C.; t. (10) 27 29; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.; Bellström, N. E. G., banktjänsteman; Hellberg, J., maskinsnickare, vice ordf.; Jacobsson, Signe F., fröken, vice verkst. dir.; Lignell, E., komminister, vice kassavårdare; Lundborg, N., förrädsarbetare; Lundevall, A. E., grosshandlare; Naumburg, P. G., civilingenjör; Nilsson, A. H. E., reparatör; Tegendal, O. E., direktör, kassavårdare; Wassberg, A., f. d. överlärare, ordf. och verkst. dir.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Petterson, A. Bertha M., fröken.

Fattigvårdssystem (6).

Nilsson, Alma M.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar, utom lördagar, 9—10.

En vaktmästare.

Engelbrekts församlings fattigvårdsstyrelse.

Valhallavägen 78, Ö.; t. (1) 170 16; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10.

Ledamöter.

Branzell, A., f. d. överlärare; Fürstenberg, f. Jacobsson, Mary B., fru; von Hermansson, Anna K., fröken, verkst. dir.; Holmgren, K. G., kamrerare, vice verkst. dir. och kassavårdare; Johansson, A., vaktmästare, vice kassavårdare; Lind, G. H., trädgårdsdirektör, ordf.; Lindh, A., komminister; Lundh, E. V. R., maskinist; Wickström, C. T., cementarbetare; Åkerman, G. A., kansliråd, vice ordf.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nilson, A., registrator.

Diakonissa.

Mellin, Jetty H. E.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar, utom lördagar, 9—10 samt måndagar 17,30—18,30.

En vaktmästare.

Hedvig Eleonora församlings fattigvårdsstyrelse.

Königendörsgatan 30, Ö., (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 49); t. (6) 77 73; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10.

FvN.

Ledamöter.

Bergendahl, A. f. d. kontorschef, verkst. dir. och kassavårdare; **Carlberg**, Hilda A., fröken, vice verkst. dir.; **Carlsson**, f. Lindskog, Anna R., fru, stadsfullm.; **Hedman**, C. E., möbelsnickare, vice kassavårdare; **Huldt**, Ellen C., fröken; **Johnson**, E. R., generalkonsul, vice ordf.; **Möller**, K., kamrerare; **Ohlsson**, A. A., civilingenjör, ordf.; **Palmquist**, S. H., förste bokhållare.

Suppleanter: **Andersson**, f. Larsson, Matilda, fru; **Carlstedt**, P., fabrikör.

Redogörare och protokollsförare.

Tillberg, A. Hj., kamrerare.

Diakonissa.

Ahlberg, Anna J. V.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Oscars församlings fattigvårdsstyrelse.

Banérgatan 25, Ö.; t. N. (2) 2 30 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Andersson, A. F., skomakare; **Barthelson**, f. Werner, I. J. Maria, änkefru; **Bengtson**, H. G. V., kyrkoherde, ordf.; **Eklund**, J. L., fabrikör, vice ordf.; **Gezelius**, A., apotekare; **Jonsson**, K. J., snickeriarbetare; **Leijonhufvud**, E. Elisabeth, fröken, vice verkst. dir.; **Sjögren**, G. M., f. d. grosshandlare, kassavårdare; **Wedberg**, Ebba Ch., fröken, verkst. dir. och vice kassavårdare.

Redogörare och protokollsförare.

Berg, L. H., kamrerare.

Diakonissa.

Ahlstedt, Anna E.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Katarina församlings fattigvårdsstyrelse.

Folkungatan 71, Sö.; t. S. (40) 8 32, S. (4) 1 38 13; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 och fredagar 18,30—19,30.

Ledamöter.

Ahnskog, E. A. T., civilingenjör; **Brunzell**, O., möbelhandlare, stadsfullm. vice verkst. dir.; **Carlsson**, H. T., slöjdlärare, ordf.; **Hillström**, J. A. A., utkörare; **Jonsson**, F. V. K., förman; **Lindberg**, W. D., konditor; **Lund**, f. Lindquist, Elin E. S., fru; **Lund**, K. (Stina), fröken; **Petersson**, E. A., handelsarbetare, vice ordf.; **Qvist**, J. K., arbetare, stadsfullm.; **Svensson**, Anna, assistent; **Valdén**, G. F., syssloman,

kassavårdare; **Wiehager**, O., direktör, vice kassavårdare; **Zetterberg**, G. R. H., sadelmakare, verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Thulin, Y. T., bokhållare.

Diakonissor.

Wallstén, Boda M.; **Niklason**, Hildur E.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 9—10; t. S. (4) 1 38 13.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Sofla församlings fattigvårdsstyrelse.

Erstagatan 34, Sö.; t. S. (4) 3 34 25; expeditionstid: måndagar och fredagar 18,30—19,30.

Ledamöter.

Björkman, O. E., förman, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Claesson**, O. F., folkskollärare; **Collini**, f. Wernström, Karin I. A., fru; **Eriksson**, O. H., statistikförare; **Gustafsson**, f. Johansson, Ester E., fru; **Johansson**, K. V., filare, vice ordf.; **Persson**, P. A., byggmästare, vice kassavårdare; **Påls-son**, E. A. V., slöjdlärare, stadsfullm., ordf.; **Tham**, K. G. K. M., sekreterare, verkst. dir.; **Wandland**, f. Hopp, Anna, fru, stadsfullm.

Redogörare och protokollsförare.

Björkman, C. A. J., sekreterare.

Diakonissor.

Persson, Sally M.; **Stenberg**, Elsa; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Mariagatan 18, n. b., Sö.; t. S. (4) 1 55 83; expeditionstid: tisdagar 8,30—9,30 och torsdagar 18—19.

Ledamöter.

Anderberg, G. H. A., notarie, vice ordf. och kassavårdare; **Eriksson**, K. A., typograf; **Masreliez**, Anna M. E., fröken; **Möller**, J. E., grosshandlare, vice verkst. dir.; **Nordgren**, f. Johansson, Anna V., fru; **Robinson**, S. N. A., typograf; **Rosenquist**, K. G. V., typograf, vice kassavårdare; **Widtskiöld**, J., syssloman, ordf. och verkst. dir.; **Wistedt**, H. L., arkivarie.

Redogörare och protokollsförare.

Ekebohm, N. K. K., kamrerare.

Diakonissa.

Nilsson, Selma G.; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 8,30—9,30.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Högalids församlings fattigvårdsstyrelse.

Församlingshuset, Högalidsberget, Sö; t. S. (4) 3 01 00, S. (40) 73 80; expeditionstid: tisdagar 18—19 och fredagar 9—10.

Ledamöter.

Andersson, K. E., filare, vice ordf.; **Avén, C. O.**, f. d. polisöverkonstapel; **Brusén, N. G.**, syssloman; **Claësson, f. Fagerström, Anna M.**, fru; **Claësson, E. L.**, kontorsskrivare, vice kassavårdare; **Fridenberg, S. K.**, filare; **Granstedt, G. A.**, bankkamrerare, kassavårdare; **Lindström, K. O.**, bryggeriarbetare; **Skoglund, P. E.**, direktör, verkst. dir.; **Westerlund, Ebba M. Z.**, kontorsskrivare; **Ödlund, J. O.**, disponent, ordf. och vice verkst. dir.

Redogörare och protokollsförare.

Vakant, *tj.* **Anderson, K. E. H.**, extra kontorsskrivare.

Diakonissor.

Andersson, Anna; **Alinder, Astrid**; träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar, utom tisdagar, 9—10.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

Brännkyrka och Enskede församlingars fattigvårdsstyrelse.

Församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 51 och 4 00 (tillsyningsmännen); expeditionstid: vardagar 8,30—9,30 (verkst. direktören träffas å exp. tisdagar och fredagar 8,30—10).

Avdelningskontor: Kyrkogårdsvägen 43, Enskede; t. Enskede 8 58; expeditionstid: vardagar 8,30—9,30 (verkst. direktören träffas å exp. tisdagar och fredagar 8,30—10).

Ledamöter.

Engzelius, f. Hansson, Ester K., fru; **Hultman, I. M.**, handlande, kassavårdare för Liljeholmsexp.; **Johansson, F. O. A.**, förrädsman; **Johansson, K. A.**, lantbrukare, kassavårdare för Enskedexp.; **Kardell, J. A.**, järnarbetare; **Larsson, C. A.**, förmän; **Lindqvist, G. R.**, redaktör, stadsfullm.; **Lindskog, H. J.**, kyrkoherde, vice ordf.; **Lysander, M. L. (Mia)**, folkskollärarinna; **Månsson, f. Hjorth, Hanna K.**, fru; **Rågfeldt, f. Olsson, Wilhelmina**, fru; **Sandberg, E. T. G.**, sjukgymnast, verkst. dir. för Enskedexp.; **Svenson, S. A.**, syssloman, verkst. dir. för Liljeholmsexp.; **Wallin, J. A.**, distriktsuppbördsman, ordf.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Lindqvist, C. G. A., bokhållare.

Biträdande redogörare.

Brisenius, O. A., bokhållare.

Diakonissor.

Nylander, Anna V. (Liljeholmsdistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 8,30—9,30; bostad: församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 2 23.

Söderholm, Elsa K. (Älvsjödistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 8,30—9,30; bostad: församlingshuset, Liljeholmen; t. Liljeholmen 1 80.

Fattigvårdssystem (6).

Breden, Ingeborg C. (Enskededistriktet); träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 8,30—9,30; bostad: Skolvägen 7, Enskede; t. Enskede 9 40.

Ett skrivbiträde, två vaktmästare.

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

Lövsåsvägen 21, Ulvsunda; t. Ulvsunda 1 58; expeditionstid: alla vardagar 9—10. Verkst. direktörerna hava mottagning å exp. i Ulvsunda tisdagar och fredagar 18—19 samt i församlingshuset, Bällsta, Sundbyberg, fredagar 18—19.

Ledamöter.

Andersson, J. A., f. d. förste expeditionsvakt, vice verkst. dir. och kassavårdare; **Andersson, K. A.**, grundläggare; **Bergqvist, J. A.**, folkskollärare, ordf.; **Borgström, f. Holmgren, Elin**, fru; **Collin, N.**, direktör; **Du Rietz, f. Ludin, Alice**, fru; **Ericsson, P. E.**, lagerechef, verkst. dir. och vice kassavårdare; **Etling, N. R.**, hamnarbetare; **Ingelsson, H. F.**, järnarbetare; **Lundberg, E. O.**, typograf; **Wickman, f. Johansson, Laura K.**, fru; **Winberg, E. G.**, stenhuggare, stadsfullm., vice ordf.

Redogörare och protokollsförare.

Edstam, N. H., bokhållare.

Fattigvårdssystem (6)

(gemensamma för hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna).

Nord, A. M. (Greta) (östra distr.); träffas å expeditionen (se ovan) alla vardagar 9—10.

Klefbäck, Sigrid M., *tjl.*, *tj.* **Persson, Hilma P.** (västra distr.); träffas å expeditionen i församlingshuset, Bällsta, Sundbyberg, alla vardagar 9—10; t. Bromma 42.

Ett skrivbiträde, en vaktmästare.

FvN. Stockholms stads fattigvårdsanstalter.¹⁾

Stadens under fattigvårdsnämnden lydande anstalter äro följande: Sabbatsbergs ålderdomshem jämte ålderdomshemmet i Bromma, Gammelbyns ålderdomshem, Rosenlunds ålderdomshem jämte guldbroloppshemmet samt ålderdomshemmet vid Årsta, vårdhemmet Högalid jämte filialer, vårdhemmen Bondegatan 23 och 40, Kungsholmsgatan 69, Lilla Gräbergsgatan 1, Tjårhovsgatan 28 och Bellevue (ävensom ett provisoriskt vårdhem i Sivertska kasernen), asylerna för husvillor, sinnesslöanstalten Åkeshov samt Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen.

För förvaltningen av de under fattigvårdsnämnden lydande anstalterna utser nämnden särskilda understyrelser. Tidigare tillsattes en styrelse för varje anstalt, med undantag av ålderdomshemmen, som sedan år 1913 haft en gemensam styrelse, och asylerna för husvillor, spädbarnshemmet och barnhårbärgen, som sedan år 1921 förvaltas av gemensam styrelse. Fr. o. m. år 1926 genomfördes en ytterligare centralisering av anstaltsförvaltningen därigenom, att förvaltningen av ålderdomshemmen, d. v. s. arbetsinrättningen och de under asylstyrelsen lydande anstalterna av fattigvårdsnämnden uppdrogs åt en gemensam *fattigvårdsanstaltsstyrelse*. Fr. o. m. den 1 juli 1926, då sjukavdelningarna vid S:t Eriks sjuk- och vårdhem överlämnades till hälsovårdsnämndens förvaltning (se sid. 131), förvaltas även detta hems förra filialer av den gemensamma anstaltsstyrelsen. Sinnesslöanstalten Åkeshov och Lamms hem för blinda hava däremot tills vidare fått behålla sina särskilda styrelser. Anstaltsstyrelsen har vidare övertagit det förut genom en särskild upphandlingskommission omhändertagna upphandlingsväsendet för fattigvårdsanstalterna. För handläggning av hit hörande ärenden har styrelsen utsett särskilda upphandlingsdelegerade. Dessutom har styrelsen inom sig utsett särskilda delegerade för de olika anstalterna (se nedan).

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen består av nio ledamöter, vilka jämte fem suppleanter årligen

¹⁾ Stadsfullmäktige beslöt den 16 juni 1924 i princip godkänna en omläggning av fattigvårdens anstaltsvård för vuxna i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, som angivits i ett av stadskollegiets fattigvårdskommitté den 5 nov. 1923 avgivet betänkande (Bih. 1923: nr 63). Omläggningen, som numera delvis är genomförd, innebär i huvudsak en mera rationell fördelning av anstalternas förutvarande klientel, så att medellösa, orkeslösa åldringar sammanföras å ålderdomshem, medellösa personer med någon arbetsförmåga å försörjningshem och medellösa, som äro i behov av mera varaktig sjukvård, å vårdhem.

utsetts av fattigvårdsnämnden. Minst en ledamot och en suppleant skall vara kvinna. Fattigvårdsnämndens sekreterare skall vara sekreterare jämval hos anstaltsstyrelsen. Intill dess särskild instruktion för styrelsen blivit fastställd, skola de förut gällande instruktionerna för de särskilda anstaltsstyrelserna i tillämpliga delar gälla för den gemensamma styrelsen.

Ordförande.

Karlsson, W. E., borgarråd, stadsfullm.

Vice ordförande.

Eklund, J. M., fabriksör.

Övriga ledamöter.

Blomdahl, P. A., byggmästare; Eriksson, K. A., typograf; Kahlmeyer, T. G., överläkare; Ljungberg, I., vice vård; Magnusson, f. Eriksson, Elin, fru; Pettersson, C. A. H., metallarbetare; Théel, f. Roth, Elisif, fru, stadsfullm.

Suppleanter: Andrén, J. C., specierihandlare; Söderholm, A. H., järnvägstjänsteman; Tvengström, A. J., extra förste aktuarie; Täckholm, T. O., skötare.

Sekreterare.

Tham, K. G. K. M. (se sid. 164).

Delegerade för de särskilda anstalterna.

Eklund, J. M., Théel, f. Roth, Elisif (för Sabbatsbergs och Gammelbyns ålderdomshem); Pettersson, C. A. H., Eriksson, K. A. (för Rosenlunds ålderdomshem); Magnusson, f. Eriksson, Elin, Andrén, J. C., Blomdahl, P. A. (för vårdhemmet Högalid); Magnusson, f. Eriksson, Elin, Tvengström, A. J. (för asylerna m. m.).

Suppleanter: Söderholm, A. H. (för Sabbatsbergs och Gammelbyns ålderdomshem); Blomdahl, P. A. (för Rosenlunds ålderdomshem); Söderholm, A. H. (för vårdhemmet Högalid); Ljungberg, I. (för asylerna m. m.).

Upphandlingsdelegerade.

Eklund, J. M. (för Sabbatsbergs och Gammelbyns ålderdomshem); Magnusson, f. Eriksson, Elin (för Rosenlunds ålderdomshem); Andrén, J. C. (för vårdhemmet Högalid); Blomdahl, P. A. (för asylerna m. m.).

Suppleanter: Valdén, G. F., syssloman (för Sabbatsbergs och Gammelbyns ålderdomshem); Broman, H. V., syssloman (för Rosenlunds ålderdomshem); Brusén, N. G., syssloman (för vårdhemmet Högalid); Widtskiöld, J., syssloman (för asylerna m. m.).

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen hava till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stock-

holms kommun hörande nödställda, som i följd av hög ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av ständig hjälp och genom hedrande vandel gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Intagning å hemmen sker efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se ovan) antager för hemmen sysslomän samt andra erforderliga biträden.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs ålderdomshem samt Rosenlunds ålderdomshem med Oscars och Sofias guldbroilopshem för åldriga makar den 30 mars 1920.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Torsgatan 32, Va.; t. (3) 8 56 06, (5) 8 84 46; expeditionstid: 9—16 (lördagar 9—14).

Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande av fattighus för de olika församlingarnas fattiga och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avsköndt område, benämnt Sabbatsberg, och dit förlades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen. Efter hand uppbyggdes där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering av anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni 1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 732 platser, därav 241 avsedda för män och 491 för kvinnor.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro av kommunal natur, finnas ännu kvar.

Fr. o. m. år 1927 har å staten för Sabbatsbergs ålderdomshem jämväl uppförts ålderdomshemmet i Bromma (se nedan).

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen [och predikanten] den 6 nov. 1865 samt för läkaren den 23 sept. 1873.

Stat år 1931 (för Sabbatsbergs ålderdomshem jämte ålderdomshemmet i Bromma). Utgifter: 657,030 kr.; inkomster: 74,330 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Valdén, G. F.; träffas säkrast måndagar, onsdagar och lördagar 10—12.

En *kontorsskrivare* (7), ett *extra kontorssbiträde* (2,580 kr.).

Predikant

(2,000 kr.).

Lund, B. A., ständig adjunkt i Gustav Vasa förs.

En *organist och försångare* (500 kr.).

Läkare

(2,000 kr.).

Schager, K. V. F.

En *maskinist* (9), en *förrådsmästare* (8), en *vaktmästare* (7), två *värmeledningsskötkare* (6), en *extra värmeledningsskötkare* (2,280 kr.), en *portvakt* (1,680 kr.), två *sjukvårdsförestånderskor* (7), en *köksförestånderska* (6), två *biträdande sjukvårdsförestånderskor* (4), två *biträdande köksförestånderskor* (4), *fyrtion sköterskor* (3), en *baderska* (2), *tretton sköterskor* (1 d), *fem kokerskebiträden* (fyra 1 d, ett 1 b), en *tvätterska* (1 d), två *städerskor* (II b).

Ålderdomshemmet i Bromma.

Nära Bromma kyrka (postadress: Sundbyberg); t. Bromma kyrka 59.

Detta ålderdomshem, vilket tidigare tillhörde förutvarande S:t Eriks sjuk- och vårdhem (såsom dess filial VIII), har fr. o. m. år 1927 uppförts å staten för Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har 35 platser, därav 20 för män och 15 för kvinnor.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem.

En *predikant* (200 kr.).

Föreståndarinna (6).

Törn, Adèle I. E.

Två *biträden* (I b).

Gammelbyns ålderdomshem.

Stureby; t. Stureby 4, 5, 8, 9, 42, 247.

Den 18 juni 1923 beslöt stadsfullmäktige att till hufvudstaden av stadshusets invigning å fyrahundraårsdagen av Gustav Vasas intåg i Stockholm bevilja ett anslag av 350,000 kr. till inrättande av ett nytt ålderdomshem. Den 19 mars 1928 anvisade stadsfullmäktige ytterligare 1,035,000 kr. till uppförandet av ifrågakvarande ålderdomshem. Hemmet, som förlagts till egendomen Svedmyran i Brännkyrka, är anordnat enligt s. k. kolonisystem, d. v. s. med ett antal friliggande byggnader, grupperade omkring en ekonomibyggnad med kök, matsalar, en mindre sjukavdelning m. m. Första utbyggnaden omfattar, förutom ekonomibyggnad, 9 ålderdomshemsbyggnader¹⁾. I varje byggnad, som består av två våningar, äro inredda cirka 15 rum, avsedda för en eller två personer. Därjämte finnas i varje byggnad dagrum, kaffekök och badrum. Då hemmets syfte är att bereda ett verkligt hem för friska åldringar, har man här frångått systemet med stora salar.

Hemmet, som har plats för 258 åldringar, öppnades den 17 juli 1930. Klientelet består f. n. av 25 par äkta makar, 107 kvinnor och 101 män.

¹⁾ Förslag föreligger om hemmets utvidgning med ytterligare 9 dylika ålderdomshemsbyggnader.

FvN. Närmaste uppsikten över och vården av hemmet handhaves tills vidare av sysslomannen vid Sabbatsbergs ålderdomshem.

Instruktion. Se under Sabbatsbergs ålderdomshem.

Stat år 1931. Utgifter: 221,300 kr.; inkomster: 23,870 kr.

Syssloman och kamrerare.

Valdén, G. F. (se även ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem); träffas å Gammelbyns ålderdomshem säkrast tisdagar och fredagar 9—11.

Ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.).

Predikant

(500 kr.).

Helén, H. V. J., komminister i Enschede förs.

Läkare

(1,000 kr.).

Ericsson, V. A.

En *föreståndarinna* (7), en *vaktmästare* (7), en *värmeledningsskötare* (6), en *köksförestånderska* (4), en *biträdande föreståndarinna* (4), en *eldare* (III b), en *dräng* (III a), en *kokerska* (II a), nio *sköterskor* (I d), tre *kokerskebiträden* (I b), två *sköterskebiträden* (I b), en *portvakt* (900 kr.).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; t. S. (4) 3 04 09, S. (4) 3 11 06; expeditionstid: 9—16 (lördagar 9—14).

Den år 1859 beslutade centralisationen av fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs ålderdomshem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrövliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt till stånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset av Södermalms fattighus, var-efter Maria och Katarina fattighus indrogos.

Rosenlunds ålderdomshem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter större tillbyggnader, avslutade åren 1906 och 1926, numera 825 platser. Genom under de senaste åren (sedan år 1927) vidtagna anordningar har hemmet i viss mån erhållit en förändrad karaktär. Tre av hemmets avdelningar hava nämligen inretts till vårdhem (jfr noten sid. 170) med plats för 564 patienter (därav 304 manliga och 260 kvinnliga). I samband härmed har antalet ålderdomshemspatser minskats till 261 (117 avsedda för män och 144 för kvinnor).

Å samma stat som Rosenlunds ålderdomshem äro jämväl uppförda guldbräölloppshemmet (fr. o. m. år 1914) och ålderdomshemmet i Årsta (fr. o. m. år 1927) (se vidare nedan).

Instruktioner. Styrelsens instruktioner för sysslomannen den 1 mars 1889, för predikanten den 14 juni 1888 och för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1931 (för Rosenlunds ålderdomshem jämte guldbräölloppshemmet samt ålderdomshemmen vid Årsta, Älvsjö och Skarpnäck). Utgifter: 1,080,300 kr.; inkomster: 131,810 kr.

Syssloman och kamrerare (19).

Broman, H. V.; träffas säkrast 9—11.

Kontorsskrivare (11).

Biltberg, C. H.

En *kontorsskrivare* (7).

Predikant

(2,000 kr.).

Lundberg, P. I., ständig adjunkt i Högalids förs.

En *organist* och *försångare* (500 kr.).

Läkare

(2,400 kr.).

Sahlgren, E. J. A.

En *maskinist* (10), en *trädgårdsmästare* (10), en *förrådsmästare* (9), två *vaktmästare* (7), en *hantverkare* (7), en *värmeledningsskötare* (6), en *värmeledningsskötare*, tillika *vaktmästare* (6), tre *eldare* (III b), fyra *sjukvårdsförestånderskor* (7), en *köksförestånderska* (6), en *tvättförestånderska* (4), fyra *biträdande sjukvårdsförestånderskor* (4), två *biträdande köksförestånderskor* (4), elva *sköterskor* (3), en *baderska* (2), tjugutva *sköterskor* (I d), nio *sköterskebiträden* (I b), elva *köksbiträden* (tre I d och åtta I b), sex *städerskor* (I b).

Oscars och Sofias guldbräölloppshem för åldriga makar (»guldbräölloppshemmet»).

Skånegatan 1, Sö.; t. S. (40) 73 09.

Med anledning av den förestående femtioårsdagen av konung Oscar II:s och drottning Sofias förmäling beslöt stadsfullmäktige den 1 juni 1907 att till beredande av ett hem för fattiga, åldriga makar anslå ett belopp av 200,000 kr. samt anställa hos deras majestäter, att ifrågavarande hem finge bära namnet »Oscars och Sofias guldbräölloppshem för åldriga makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets åstadkommande. Framställningen i namnfrågan bifölls, och den 20 februari 1911 beslöt stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet av Rosenlunds ålderdomshem samt anslö, vad som utöver förut fonderade medel behövdes att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnadskostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par åldringar, öppnades den 1 oktober 1913.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

En *värmeledningsskötare* (6), en *sjukvårdsförestånderska* (7), en *biträdande sjukvårdsförestånderska* (4), två *sköterskor* (3), en *sköterska* (1 d).

Ålderdomshemmet vid Årsta.

Årsta, Liljeholmen; t. Liljeholmen 20.

Ålderdomshemmet vid Årsta, som före den 1 juli 1926 tillhörde däv. S:t Eriks sjuk- och vårdhem (såsom filial VI), har fr. o. m. år 1927 uppförts å samma stat som Rosenlunds ålderdomshem. Hemmet har f. n. 34 platser för män och 31 platser för kvinnor, men skall efter hand beläggas med enbart män.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds ålderdomshem.

Läkare

(500 kr.).

Malmgren, G. W. K.

Predikant

(360 kr.).

Lundberg, P. I., ständig adjunkt i Högalids förs.

Föreståndarinna (6).

Hedvall, Signe A.

En *vaktmästare* (7), en *dräng* (III a), ett *biträde* åt föreståndarinnan (II a), en *kokerska* (I c), ett *köksbiträde* (I b).

Ålderdomshemmen vid Älvsjö och Skarpnäck.

Sedan de å dessa ålderdomshem intagna åldringarna år 1930 överflyttats till Gammelbyns ålderdomshem, hava hemmen nedlagts. Byggnaden i Älvsjö har tills vidare tagits i anspråk för provisorisk sjuksjukvård (se sid. 144). Användningen av den av Skarpnäckshemmet disponerade byggnaden är ännu icke bestämd.

En *föreståndarinna* (5), tjf.

Vårdhemmet Högalid.

(Förut: Stockholms stads arbetsinrättning.)

Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; t. N. (2) 3 25 70; *expeditionstid*: 9—15 (lördagar samt juni—aug. alla dagar 9—14).

Stockholms stads arbetsinrättning daterar sig från tiden närmast efter den nya kom-

munnalförordningens tillkomst. Det år 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 160) övergick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus», vilket år 1864 ombildades till arbetsinrättning. År 1905 förflyttades arbetsinrättningen till nya lokaler vid Maria Ban- och Volmar Yxkullsgatorna å Södermalm, rymmande 1,432 personer. Genom en i början av år 1926 avslutad ombyggnad, varvid en logementsbyggnad inretts till vårdhemsavdelning, reducerades platsantalet till 1,044. Efter vissa år 1928 utförda ombyggnadsarbeten har platsantalet ytterligare reducerats till 978, varav 650 å försörjningsavdelningen och 328 å vårdhemsavdelningen. Inrättningens namn ändrades år 1926 till *vårdhemmet Högalid*.

Å hemmets försörjningsavdelning intagas dels i någon mån arbetsföra män, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen böra vårdas å kommunens andra fattigvårdsanstalter, dels nödställda, kommunen tillhörande arbetsföra personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å vårdhemmet, dels slutligen även välfredade, avskedade militärer, som tillhört manskapet vid värvad trupp samt inom kommunen befinnas vara i behov av fattigvård; dessa utgöra en särskild underavdelning, kallad militäravdelningen.

Å försörjningsavdelningen intagna personer äro skyldiga att efter sin förmåga förrätta det arbete inom inrättningen, som av sysslomannen dem anvisas. Arbetet består förnämligast av vedsågning, utearbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat och bakas bröd för de av allmänna fattigvården bespade inom stadens samtliga territoriella församlingar.

Å hemmets vårdhemsavdelning intagas endast sådana män, som äro i behov av vård men icke av sjukhusvård. I regel intagas endast sådana personer, som varit intagna å sjukhuset S:t Erik och därifrån rekommenderats till erhållande av plats å vårdhemmet, ävensom personer, som förut varit intagna å hemmets försörjningsavdelning. Vårdhemmets läkare beslutar i sista hand angående intagning å vårdhemsavdelningen.

Å vårdhemmet mottagas ej personer, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom kräva särskild vård och tillsyn, ej heller den, som ej fyllt 18 år. Intagning sker allenast efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd.

Fattigvårdsanstaltsstyrelsen (se sid. 170) antager syssloman samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallet, vilka antagas av sysslomannen. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt utövar den styrelsen tillkommande tillsynen över de å hemmet intagna. Utan sysslomannens tillstånd få å hemmet intagna personer icke avlägsna sig därifrån.

Under samma förvaltning som vårdhemmet

FVN.

FvN. Högalid stå jämväl vårdhemmet Torkel Knutssonsgatan 22 (sedan år 1928) och vårdhemmet Lilla Nygatan 21 (sedan 1 dec. 1930) (se vidare nedan).

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för [Stockholms stads arbetsinrättning] den 30 mars 1920. Instruktion för vid [Stockholms stads arbetsinrättning] utställda tjänstemän och betjänte, fastställd av inrättningens styrelse den 14 dec. 1905.

Stat år 1931 (för vårdhemmet Högalid jämte filialer). Utgifter: 1,579,220 kr.; inkomster: 1,016,850 kr.

Syssloman och föreståndare (21).

Brusén, N. G.; t. S. (4) 3 25 42; mottagningstid: 8—9,30, 11—12.

Assistent (16).

Malm, J. A. F.

Läkare
(7,200 kr.).

Grahn, K. E.

Predikant
(1,400 kr.).

Alner, Hj. P., komminister i Högalids förs.

En *organist och försångare* (500 kr.).

Kassör (15).

Pettersson, A.

Förrådsbokhållare (14).

Ahlner, K. G.

Bokhållare (13).

Johansson, V. E.; **Silfversparre, C. G. C:son**; **Uddén, A. E.**

Tre *extra skrivbiträden* (2,160—1,500 kr.).

Maskinist (13)

(för verkmästargöröml 600 kr.).

Melander, S. F.

Tre *biträdande maskinister* (10), fyra *arbetsföreståndare* (10), två *arbetsförmän* (9), tolv *vaktmästare* (7), en *automobilförare* (7), en *automobilförare* (6), fem *extra automobilförare* (2,400 kr.), en *barberare* (2,880 kr.), en *köksförestånderska* (7), en *sjukvårdsförestånderska* (7), fyra *sjuksköterskor* (6), två *extra sjuksköterskor* (2,400 kr.), en *tvättförestånderska* (6), två *biträdande köksförestånderskor* (4), fyra *tvättbiträden* (ett II b, ett II a och två I c), en *kokerska* (II a), en *strykerska* (I c), åtta *köksbiträden* (ett I d, ett I c och sex I b), tjugo *extra sjuksköterskebiträden* (I b), åtta *stüderskor* (840 kr.).

Vårdhemmet Torkel Knutssonsgatan 22.

Torkel Knutssonsgatan 22, Sö.; t. S. (4) 1 45 00.

Inom ifrågavarande fastighet (f. d. Malmqvistska barnuppföstringsanstalten) har sedan den 1 okt. 1926 varit inrymd en tillfällig asyl för familjer, vilken emellertid fr. o. m. den 1 jan. 1928 ombildats till vårdhem. Till detta vårdhem, som ställts under vårdhemmet Högalids förvaltning, har överflyttats den förut å vårdhemmet Tjärhovsgatan 28 (jfr nedan) intagna klientelen. Hemmet har 120 platser för män.

Syssloman och föreståndare.

Se ovan under vårdhemmet Högalid.

Läkare.

Grahn, K. E. (se ovan).

En *vaktmästare* (7), en *extra sjuksköterska* (2,400 kr.).

Vårdhemmet Lilla Nygatan 21.

Lilla Nygatan 21, St.; t. (10) 57 09.

Inom nämnda fastighet har under hösten 1930 iordningställt ett nytt provisoriskt vårdhem, vilket öppnades den 1 dec. s. å. Hemmet, som har 95 platser för män, har ställts under vårdhemmet Högalids förvaltning.

Syssloman och föreståndare.

Se ovan under vårdhemmet Högalid.

Läkare

(800 kr.).

Grahn, K. E. (se ovan).

Två *extra vaktmästare* (2,640 kr.), en *extra sjuksköterska* (2,400 kr.), två *matutdelerskor* (I c), fyra *stüderskor* (840 kr.).

Asylerna för husvilla och de mindre vårdhemmen.

Expeditionen.

Tjärhovsgatan 28, Sö.; t. S. (40) 88 45, S. (4) 1 45 92; expeditionstid: 9—16, lördagar 9—14

Asylerna för husvilla ävensom (fr. o. m. 1 juli 1926) vårdhemmen Bondegatan 23 och 40, Kungsholmsgatan 69 och Lilla Gråbergsgratan 1, (fr. o. m. 1 jan. 1928) vårdhemmet Tjärhovsgatan 28 samt (fr. o. m. 1 sept. 1930) vårdhemmet Bellevue, stå under gemensam förvaltning. Närmaste uppsikten över och vården av dessa anstalter handhaves av en av fattigvårdsanstaltsstyrelsen utnämnd syssloman. Under samma förvaltning sortera även vissa provisoriska anordningar för omhändertagande av nödställda (se nedan).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads barnhårbärge, spädbarnshem och asyl för husvilla jämte tillhörande natthärbärge den 30 mars 1920.

Stat år 1931. Utgifter: 26,400 kr.

Sysselman

(som i lönegrupp 19).

Widtskiöld, J.; träffas säkrast 9—11.

En *kontorsskrivare* (7), en *extra kontorsskrivare* (3,300 kr.), ett *extra kontorsbiträde* (1,860 kr.).

Stockholms stads asyl för husvilla.

En ny form av fattigvård uppkom år 1899 med inrättandet av asyl för husvilla. Dessa asylerna hava till ändamål att bereda tillfälligt skydd åt medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flyttningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av understöd eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärbärge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill persons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre månader förflutit, sedan den behövande från asyl utskrivits.

Å staten för asylerna för husvilla finnes jämväl uppfört anslag till värme- och läsestugor. Denna verksamhet, som tidigare omhänderhafts av stiftelsen för fattiga och värlösa, har fr. o. m. år 1923 direkt inordnats under asylerna för husvilla.

Stat år 1931. Utgifter: 223,770 kr.; inkomster: 29,400 kr.

Läkare för asylerna

(arvode för båda sammanlagt 3,600 kr.).

Hultkvist, G. E. (för de södra asylerna); von Matern, H. (för barnasylen vid Sabbatsbergsvägen).

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.

Tel. (3) 8 57 02.

Asylen är avsedd för mödrar, som åtföljas av barn under 3 år, ävensom för ensamstående gossar, som icke fyllt 12 år, och flickor, som icke fyllt 16 år. De sistnämnda kategorierna äro emellertid avsedda att successivt överflyttas till barnavårdsnämndens barnhem, i den mån plats där kan beredas för dem. Asylen rymmer 122 personer.

Föreståndarinna (7).

Christiansen, Ellen M.

En *vaktmästare* (7), en *värmelednings-skötare* (6), en *biträdande föreståndarinna*

(4), en *köksförestånderska* (3), fem *barnsköterskor* (2), två *kokerskebiträden* (1 d), två *barnsköterskor* (1 b).

Barnasylen vid Åsögatan, Sö.

Tel. S. (4) 1 58 66.

Asylen, som är avsedd för samma kategorier som asyl vid Sabbatsbergsvägen, rymmer 90 personer. (Jfr nedan »Landsasylen».)

Föreståndarinna (7).

Eriksson, Frida C. Z.

En *vaktmästare* (7), en *värmelednings-skötare* (6), en *biträdande föreståndarinna* (4; nuvarande innehavaren åtnjuter avlöning enligt 6:e lönegruppen), en *köksförestånderska* (3), fem *barnsköterskor* (2), två *kokerskebiträden* (1 d), två *barnsköterskor* (1 b).

Asylen vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylen.)

Tel. S. (4) 1 58 66.

Asylen, som den 1 okt. 1906 flyttades från Maria Prästgårdsgata till den under däv. styrelsen för Stockholms stads asyl för husvilla lydande barnasylen vid Åsögatan, rymmer 15 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana, annan kommun tillhörande, behövan- de barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshus äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Personal.

Densamma som för barnasylen vid Åsögatan.

Asylen vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Tel. S. (4) 1 54 08.

Asylen, som lämnar vård åt såväl män som kvinnor och barn, rymmer 30 personer.

Föreståndare (8).

Person, E. R. L.

Två *vaktmästare* (7), en *husmoder* (4), en *badmästare* (III b), ett *kvinnligt biträde* (I d).

Natthärbärgat vid Östgötagatan 61 & 63, Sö.

Tel. S. (4) 1 54 08.

Sedan däv. styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till frälsningsarméns härbärgesverksamhet utgående anslag, gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbärge i samband med dåvarande asyl vid Tjörhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för natten vinn- nes, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilla, medellösa eller mindre bemedlade män,

FvN. dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärgat förenad vedgård säga och hugga ett visst mått ved eller att inom härbärgat utföra annat motsvarande arbete. Natthärbärgat, som tidigare hölls öppet endast under den kallare årstiden, är numera tillgängligt större delen av året. Det rymmer 78 personer.

Under sistförflutna vinter (nov. 1930—april 1931) har hela anstalten disponerats som upptagningshärbärge för män, som äro i avsaknad av bostad och arbetsanställning.

Personal.

Densamma som för nattasylen vid Östgötastaden 61 & 63 samt dessutom en *konsulent* (tillfälligt anställd).

Värme- och läsestugor.

Gamla Brogatan 49 A, C.; Katarinavägen 2, Sö.

F. n. finnas två värmestugor inrättade, belägna resp. Gamla Brogatan 49 A och Katarinavägen 2.

Personal.

En *föreståndare*, fyra *vaktmästare* (tillfälligt anställda för vintermånaderna).

Stockholms stads mindre vårdhem.¹⁾

Dessa vårdhem, som före den 1 juli 1926 tillhörde dåv. S:t Eriks sjuk- och vårdhem (såsom dess filialer I—V), hava numera, de fyra förstnämnda fr. o. m. den 1 juli 1926 och det femte fr. o. m. den 1 jan. 1928 ställts under samma förvaltning som asylerna för husvilla. Fr. o. m. den 1 sept. 1930 har tillkommit ytterligare ett på samma sätt förvaltadt vårdhem, inrymt i den förut av stadens barnhärbärge disponerade fastigheten vid Bellevue.

Beträffande ett provisoriskt vårdhem i Siwertiska kasernen se sid. 177.

Stat år 1931. Utgifter: 427,330 kr.; inkomster: 33,240 kr.

Predikanter (1,600 kr.).

Dahl, H. H., ständigt adjunkt i Katarina förs. (för vårdhemmen å Södermalm); **Skoglund, S. A. G.**, ständigt adjunkt i S:t Görans förs. (för vårdhemmen Kungsholmsgatan 69 och Lilla Gråbergsgatan 1).

¹⁾ Fattigvårdsnämnden har år 1931 framlagt förslag om att ersätta de nuvarande mindre vårdhemmen med en större fattigvårdsanstalt av vård- och försörjningshemskaraktär (med 600 platser), förlagd till Svedmyran i Brännkyrka (mitt emot Gammelbyns ålderdomshem).

Vårdhemmet Bondegatan 23.

Bondegatan 23, Sö.; t. S. (4)143 30.

Hemmet har 180 platser för kvinnor.

Läkare
(2,000 kr.).

Engström, R. O.

Föreståndarinna (6).

Karlberg, E. K. (Connie).

En *vaktmästare* (7), två *sjuksköterskor* (6), en *kokerska* (II b), två *arbetsbiträden* (ett II c och ett I c), sex *sjuksköterskebiträden* (I b).

Vårdhemmet Bondegatan 40.

Bondegatan 40, Sö.; t. S. (4)348 40.

Hemmet har 97 platser, därav 82 för kvinnor och 15 för män.

Läkare.

Engström, R. O. (se ovan).

Föreståndarinna
(2,400 kr.).

Rönngren, Hilma K. S.

Tre *sköterskebiträden* (I b).

Vårdhemmet Kungsholmsgatan 69.

Kungsholmsgatan 69, C.; t. K. (50 00) 21.

Hemmet har 72 platser för kvinnor.

Läkare
(500 kr.).

Mellner, K. A. A.

Föreståndarinna (6).

Karlsson, Anna, tjl., tjf. **Söderlund, I. M.** (Maja).

Fyra *biträden* (ett I c och tre I b).

Vårdhemmet Lilla Gråbergsgatan 1.

Lilla Gråbergsgatan 1, Va.; t. (1)120 31.

Hemmet har 55 platser för kvinnor.

Läkare
(500 kr.).

Mellner, K. A. A.

Föreståndarinna (6).

Möller, Elsa L.

Ett *biträde* (I c).

Vårdhemmet Tjärhovsgatan 28.

Tjärhovsgatan 28, Sö.; t. S. (4)145 92.

Hemmet har 80 platser för kvinnor.

Läkare.

Engström, R. O. (se ovan).

Föreståndarinna (6).**Gunnerbeck, A. Elisabet.**En *vaktmästare* (7), tre *sköterskebiträden* (1 b).**Vårdhemmet Bellevue.***Roslagsgatan 65, Va.; t. (3) 8 78 39.*

En staden tillhörig fastighet i Bellevue, som åren 1904—1928 disponerades som barnhem och därefter under ett par år tjänade som lokal för stadens barnhärbärge (jfr nedan), har fr. o. m. den 1 sept. 1930 tagits i anspråk för ett nyinrättat mindre vårdhem. Hemmet består av en avdelning om 18 platser för havande kvinnor samt en nattasyl för kvinnor med 12 platser.

Läkare

(500 kr.).

Engström, R. O.**Föreståndarinna (6).****Hedgren, Sofia E.**En *extra vaktmästare* (2,280 kr.), en *kokerska* (II b), ett *biträde* (I d).**Provisoriska anstalter.***Sivertska kasernen, Tjärhovsgatan 11 och Södermannagatan 2, Sö.; t. S. (40) 67 69.*

På grund av platsbristen å de ordinarie fattigvårdsanstalterna hava under senare år vissa provisoriska åtgärder måst vidtagas för omhändertagande under den kallare årstiden av nödställda personer. Sålunda ha under tiden december 1930—april 1931 genom fattigvårdsnämndens försorg inom Sivertska kasernen varit anordnat ett provisoriskt vårdhem för behövande män av den kategori, som eljest mottages å vårdhemmet Högalid (med c:a 200 platser).

Förvaltningen av ifrågavarande provisoriska anstalter handhaves av den för asylerna m. fl. inrättningar gemensamma expeditionen.

Beträffande ett under förlutna vinter anordnat upptagningshärbärge för män se under natthärbärgat vid Östgötagatan (sid. 176).

Personal.

(Tillfälligt anställd; jfr ovan.)

En *läkare*, tre *vaktmästare*, en *föreståndarinna* samt *biträden* och *städerskor* i mån av behov.

Stockholms stads barnhärbarge.

Stockholms stads barnhärbarge, som inrättades år 1902 i fastigheten Fjällgatan 29 och år 1928 överflyttades till Bellevue, har år 1930 nedlagts. De intagna barnen hava förflyttats till barnasynen vid Sabbatsbergsvägen (se sid. 175) och barnhärbärgets fastighet har tagits i anspråk för vårdhemsändamål (se ovan).

Stockholms stads spädbarnshem. FvN.

Spädbarnshemmet har fr. o. m. år 1931 överflyttats från fattigvårdsnämndens till barnavårdsnämndens förvaltning (se sid. 232).

Sinnesslöanstalten Åkeshov.*Åkeshov; postadress: Ulvsunda; t. Ulvsunda 102.*

Med hänsyn till behovet av en särskild anstalt för de å dåv. allmänna försörjningsinrättningens olika sinnessjukavdelningar vårdade sinnesslöa beslöto stadsfullmäktige år 1916 att anordna en särskild anstalt för vård av obildbara sinnesslöa uti huvudbyggnaden å den staden tillhöriga egendomen Åkeshov i Bromma, där tidigare en vårdanstalt för epileptiska, sinnesslöa barn, det s. k. Margarethahemmet (se sid. 363), varit inrymt. Efter en del reparationsarbeten å egendomen öppnades anstalten i januari 1917.

Anstalten, som är av kungl. maj:t för sitt ändamål godkänd, står under medicinalstyrelsens överinseende och under närmaste tillsyn av överinspektören för sinnesslövården i riket. Statsbidrag utgår halvårsvis med högst 180 kr. för en var av det antal obildbara sinnesslöa, som i medeltal för dag under nästföregående halvår vårdats å anstalten.

Styrelsen för anstalten består av fem ledamöter med en suppleant och utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten har 50 platser för män.

Författningar. Kungl. kung. ang. understöd av statsmedel åt anstalter för obildbara sinnesslöa den 24 okt. 1919, med ändringar den 18 juni 1927 och 19 dec. 1930. Reglemente för sinnesslöanstalten Åkeshov, fastställt av fattigvårdsnämnden den 30 mars 1920.

Stat år 1931. Utgifter: 86,040 kr.; inkomster: 26,510 kr. (däruv 17,500 kr. statsbidrag).

Styrelse.

Eneström, Hj. E., överläkare, kassaförvaltare;
Jakobsson, U. G. W., roteman, ordf.; **Karlsson, K. G. Hj.**, ombudsman, stadsfullm., vice kassaförvaltare; **Lindley, f. Jonsson, Elin J.**, fru, vice ordf.; **Ljungberg, I.**, vice vörd.

Suppleant: **Täckholm, T. O.**, skötare.

Läkare

(1,400 kr.).

Bystedt, I.**Föreståndare, redogörare och protokollsfröre**

(1,000 kr.).

Petri, Hj. M., syssloman (se sid. 132).**Föreståndarinna (8).****Gustafsson, H. E.** (Nora).

FvN.

En skötare (7), en extra skötare (2,340 kr.), fyra sköterskor (5), en extra sköterska (1,860 kr.), ett biträde åt föreståndarinnan (II c), en hushållerska och kokerska (I d), två köksbiträden (I b).

Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda.

Hornsgatan 52, Sö.; t. S. (4) 1 04 11.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente av den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. att användas till ett hem för behövande blinda mot villkor bl. a. att staden upplåte för ändamålet lämpad lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl hemmet som penningmedlen. Stadsfullmäktige uppdrogo den 18 okt. 1915 förvaltningen av medlen åt drätselnämndens första avdelning med skyldighet för avdelningen att årligen ställa disponibel avkastning till fattigvårdsnämndens förfogande för åtgärder i testamentets syfte. Sedermera (åren 1917 och 1927) hava ytterligare tillkommit donationer av frökarna Agnes och Ida Lamm, vardera å 10,000 kr., att användas och förvaltas på enahanda sätt som den föregående donationen. Hemmet öppnades i december 1916 i för ändamålet förhyrd lokal, Storgatan 38. Den 1 okt. 1928 förflyttades hemmet till en staden tillhörig fastighet, Hornsgatan 52.

Hemmets angelägenheter bandhavas av en styrelse, bestående av en ordförande och två andra ledamöter jämte tvneen suppleanter, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Ansökan om inträde i hemmet inlämnas till anstaltens styrelse och skall vara åtföljd av läkarintyg, av vederbörande sociala distriktsbyrå (se sid. 124) utfärdat intyg om medellöshet samt prästbetyg. Den å hemmet åtnjutna vården är ej att hänföra till fattigvårdsunderstöd.

Hemmet är t. v. avsett uteslutande för män och har f. n. 9 pensionärer.

Reglemente. Reglemente för Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda, fastställt av fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916.

Stat år 1931. Utgifter: 17,295 kr.; inkomster: 8,100 kr. (därav 6,000 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelse.

Lamm, C. R., ingenjör; von Schultz, f. Wedin, Sigrid E., fru, kassaförvaltare; Wassberg, A., f. d. överlärare, ordf.

Suppleanter: Wedberg, Ebba Ch., fröken; Lundin, f. Nordström, Hanna M., fru.

Protokollsförare

(150 kr.).

Nilson, A., registrator.

Föreståndarinnan

(2,040 kr.).

Johansson, Anna.

En tjänarinna (1,320 kr.).

Arbetshem.

Genom 1918 års fattigvårdslag (§ 33) hava landsting och städer, som ej deltaga i landsting, ålagt att upprätta särskilda arbetshem för omhändertagande av dels i någon mån arbetsföra behövande, vilka äro i behov av anstaltsvård, men ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å ålderdomshem, försörjningshem eller vårdhem, dels ock försörjningspliktiga, vilka jämlikt § 71 i fattigvårdslagen förelagts arbete. Män och kvinnor må ej intagas i samma arbetshem, såvida ej för dem finnas fullständigt skilda avdelningar. Personer under aderton år må ej intagas i arbetshem. Arbetshem skall stå under ledning av en styrelse, som har att besluta om intagning i hemmet, samt vara försett med av konungen fastställt reglemente.

Enligt särskilda kungörelser utgår statsbidrag såväl för uppförande eller inrättande av arbetshem som ock till driftkostnaderna. Det senare bidraget utgår halvårsvis med 250 kr. för var och en av det antal personer, som i medeltal för dag under nästföregående halvår varit intagna å arbetshemmet.

Till en början (fr. o. m. år 1919) tjänstgjorde för Stockholms vidkommande en avdelning av dåv. arbetsinrättningen såsom provisoriskt arbetshem för män och en avdelning vid dåv. allm. försörjningsinrättningen (sedan St Eriks sjuk- och vårdhem) såsom provisoriskt arbetshem för kvinnor.

År 1923 träffade emellertid fattigvårdsnämnden i enlighet med av stadsfullmäktige lämnat bemyndigande avtal med kristliga föreningen av unga kvinnor angående upplåtande till arbetshem för kvinnor av den föreningen tillhöriga småbrukskolonien Emaus vid Norrtälje. Enligt avtalet skall anstaltens drift fortfarande handhavas av kristliga föreningen av unga kvinnor, under det att staden för disponerandet av de tillgängliga platserna (12) skall betala dels ett årligt bidrag (för år 1931 5,000 kr.), dels ersättning för vårdkostnaderna för å hemmet intagna personer från Stockholm efter viss dagavgift (för år 1931 3 kr.). Statsbidraget till driftkostnaderna skall av arbetshemmet inlevereras till fattigvårdsnämnden. Arbetshemmet Emaus, för vilket kungl. maj:t den 27 april 1923 fastställt reglemente, trädde i verksamhet den 1 juni 1923.

Då erfarenheterna från arbetshemmet Emaus under dess första verksamhetsår visat sig tillfredsställande, sökte fattigvårdsnämnden lösa frågan om arbetshem för män efter samma riktlinjer, d. v. s. genom överenskommelse med en

enskild organisation. I detta syfte träffade nämnden efter bemyndigande av stadsfullmäktige år 1925 avtal med svenska diakonsällskapet om inrättande för Stockholms stads räkning av ett arbetshem för män å den av sällskapet för ändamålet inköpta Ösbyholms egendom inom Frötuna socken av Stockholms län. Arbetshemmet, som är avsett för 40 personer, drives av diakonsällskapet, mot det att staden lämnar ersättning för driftkostnaderna med dels ett fast garantibelopp av 15,000 kr., dels en dagavgift av 3 kr. för varje å hemmet intagen person från Stockholm. Reglemente för arbetshemmet Ösbyholm fastställdes av kungl. majt den 19 dec. 1924. Hemmet trädde i verksamhet den 1 nov. 1925.

Sedan genom bestämmelser i 1924 års barnavårdslag barnavårdsnämnden erhållit befogenhet att meddela försumliga underhållsskyldiga arbetsförelägganden, får även denna nämnd disponera platser å de båda ovannämnda arbetshemmen mot ersättning av kostnaderna härför.

Med hänsyn till de av Stockholms stad i förevarande hänseende vidtagna åtgärderna har kungl. majt den 15 okt. 1926 tills vidare befriat staden från skyldigheten att själv upprätta arbetshem jämlikt § 33 i fattigvårdslagen.

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades av bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställande till hälsan efter en långvarig sjukdom samt födelsen av kronprins Carls son Carl, subskriberades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden förvaltas av en styrelse bestående av sex personer, vilka utses för livstid av Stockholms stads fattigvårdsnämnd. Styrelsen väljer inom sig ordförande.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål använda de medel, som nu redan finnas och framdeles komma att till fonden inflyta samt i sådant avseende vidtaga alla erforderliga åtgärder. Sty-

relsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fondens förvaltning under det sist förlutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behållna avkastningen därav under sist förlutna året.

Fondens kapital, som vid början av dess verksamhet var 16,668 rdr banko, hade vid 1930 års slut växt till 1,098,881: 80 kr.

Fondens fastigheter vor vid 1931 års ingång taxerade till 3,280,000 kr. och belägna i kvarteren Barnäng-backen större (adress: Folkungagatan 182), Sommaren (adress: Danviksgatan 2), Apelträdet (adress: Markvardsgatan 14) samt Lampan (6 st., adresser: Ploggatan 3, Bondegatan 71 och Duvnäsgratan 16, Duvnäsgratan 14, Duvnäsgratan 12 samt Duvnäsgratan 8, 10 och Åsögatan 200—204).

Genom av stadsfullmäktige den 16 mars 1931 godkänt avtal har arbetarbostadsfonden till Stockholms stad överlåtit fastigheten nr 1 i kv. Barnängsbacken större (Folkungagatan 182) och i stället av staden förvärvat äganderätten till tomten nr 1 i kv. Borgare inom Kristinebergsområdet å Kungsholmen. Å sistnämnda tomt skall av fonden med kreditunderstöd av staden uppföras ett nytt bostadshus.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för styrelsen för arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelse.

Eklund, J. M., fabrikkör; Engberg, J. A. A., murare, stadsfullm.; Hallström, K. L. F., tjänsteman; Lindqvist, F. L., föreståndare; Magnusson, A. E., byggmästare, ordf.; Ringholm, K. E., direktör.

Protokollsförare.

Berg, L. H., kamrerare.

Stockholms stads nykterhetsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Nykterhetsnämnden.

*Kungsholmstorg 16, 2 tr., C.; t. N.
(2) 3 12 25.*

Lagen den 30 juni 1913 angående behandling av alkoholist, som trädde i kraft den 1 aug. 1916, stadgar, att person, som är hemfallen åt dryckenskap och i följd därav befinnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv eller utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller ligga fattigvården eller sin familj till last, må, sedan konungens befallningshavande, i den ordning lagen föreskriver, förordnat härom, intagas å allmän anstalt för vård av alkoholist. Förordnande om intagning å alkoholistanstalt må även meddelas beträffande personer, som äro hemfallna åt dryckenskap och under de två senast föflutna åren upprepade gånger blivit dömda till ansvar för fylleri. Allmän anstalt för vård av alkoholist är antingen av staten för sådant ändamål upprättad eller av kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad, av konungen som allmän erkänd anstalt. Ansökan om internering göres i regel av kommunens nykterhetsnämnd men kan även i vissa fall göras av polismyndighet.

Stadsfullmäktige tillsatte 1914 en kommitté för utredning av frågan om stadens alkoholistvård m. m. I början av 1916 inköpte staden stiftelsen Stockholms alkoholisthems egendom Eolshäll, och den 19 juni 1916 beslöto stadsfullmäktige att tillsätta en särskild nykterhetsnämnd.

Alkoholistanstalten Eolshäll blev dock aldrig av Stockholms stad tagen i bruk för alkoholistvård utan uppläts först till hälsovårdsnämnden och överlämnades sedan till folkskoledirektionen (barnavårdsnämnden) för att användas till barnhem för vanartade gossar (se sid. 230). För att tillgodose stadens behov av alkoholistvård har nykterhetsnämnden i stället träffat avtal ang. disposition av platser för alkoholist vid arbetshemmet Björknäs, varjämte en del platser kunna disponeras dels å hemmet vid Älvgården vid Hedemora, dels å statens anstalter för vård av alkoholist vid Venngarn, Svartsjö och Landskrona samt å anstalten Gunnarskog vid Flisby. (Beträffande nykterhetsnämndens inackorderingshem vid Älvsjö se nedan.)

Förutom alkoholistvården har Stockholms stads nykterhetsnämnd till uppgift att handlägga

frågor rörande nykterhetstillståndet inom Stockholm ävensom att förvalta de medel, som av stadsfullmäktige anslås till nykterhetens befrämjande inom staden eller eljest ställas till nämndens förfogande.

Genom kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker hava nya uppdrag ålagts nykterhetsnämnden. Sålunda äger nämnden förordna, att rusdrycker icke må utminuterat under tre år från beslutets dag till den, som brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra. Vidare skall nykterhetsnämnden genom ett ombud deltaga i besiktning av lokaler, vilka skola användas för detaljhandel med spritdrycker, vin, öl eller pilsnerdrycker samt alkoholfria drycker (jfr sid. 40). Jämlikt kungl. förordning den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker har överståthållarämbetet, bl. a. i syfte att erhålla bättre möjligheter till kontroll över s. k. nykterhetskaféer, på hemställan av stadsfullmäktige förordnat, att utskänkning av alkoholfria drycker i Stockholm icke må bedrivas utan av ämbetet meddelat tillstånd. Över ansökan härom skall yttrande inhämtas från nykterhetsnämnden. (Yttranden över framställningar om tillstånd till utskänkning och utminuterat av pilsnerdrycka avgivas däremot ej av nykterhetsnämnden utan av stadsfullmäktige efter beredning hos fullmäktiges utskänkningskommitté; se sid. 67.)

Enligt kungl. motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 skall vidare polismyndigheten före utfärdande av i förordningen omnämnt intyg rörande körkortssökandes nykterhet m. m. höra vederbörande nykterhetsnämnd angående sökandens nykterhetsförhållanden.

Slutligen har nykterhetsnämnden att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen och att för sådant ändamål särskilt genom upplysningar och råd till försäljare söka förebygga missbruk av rusdrycker; att bereda de ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka av stadsfullmäktige till nämnden remitteras; samt att till stadsfullmäktige göra framställningar om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder och avgiva årlig berättelse över nykterhetstillståndet inom kommunen. Ordförande i nykterhetsnämnden eller annan av nämnden utsedd ledamot äger närvara vid styrelsesammanträden hos rusdrycksförsäljningsbolaget i Stockholm (se sid. 343) och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Nycterhetsnämnden består av sju ledamöter och tre suppleanter, utsedda av stadsfullmäktige för två kalenderår. Av ledamöterna bör minst en vara läkare samt en representant för den kommunala fattigvården, en för den frivilliga alkoholistvården och en för den organiserade nycterhetsverksamheten inom Stockholm. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande. Det borgarråd, under vars föredragningskyldighet nämndens arbetsområde faller (borgarrådet för socialroteln), äger närvara vid dess sammanträden samt deltaga i överläggningarna med rätt att därvid framställa förslag samt få sin mening antecknad till protokollet. Nämnden utser inom sig ett arbetsutskott, som handlägger frågor om tvångsinternering av alkoholister och vissa andra ärenden rörande alkoholistvården.

För granskningen av nämndens förvaltning och räkenskaper utses årligen av stadsfullmäktige tre revisorer med tvenne suppleanter.

Författningar. Lag den 30 juni 1913 ang. behandling av alkoholister, med ändring den 9 juni 1922. Kungl. förordning den 14 juni 1917 ang. försäljning av rusdrycker, med ändringar den 14 juni och 1 juli 1918, 11 juli 1919, 22 och 29 juni 1921, 9 juni 1922, 1 och 8 juni 1923, 23 maj och 6 juni 1924, 11 juni 1926 och 30 maj 1930. Kungl. förordning den 11 juli 1919 ang. försäljning av pilsnerdricka, med ändringar den 14 maj 1920, 1 juni 1923, 6 juni 1924, 8 maj 1925 och 18 maj 1928. Kungl. förordning den 8 maj 1925 ang. försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, med ändring den 20 juni 1930. Kungl. motorfordonsförordning den 20 juni 1930. Instruktion för Stockholms stads nycterhetsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 19 mars 1920, med ändring den 1 aug. 1930. Instruktion för vissa befattningshavare hos Stockholms stads nycterhetsnämnd, fastställd av nämnden den 19 dec. 1929.

Stat år 1931. Utgifter: 174,280 kr.; inkomster: 16,120 kr.

Nycterhetsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Nordgren, R. E., överläkare.

Vice ordförande.

Anderson, K. H., tjänsteman, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

*Danielsson, T. H., tjänsteman.

Englund, E. W., aktuarie, stadsfullm.

Kjellberg, Gerda E., prakt. läkare.

*Nilsson, C. R., ombudsman, stadsfullm.

*Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter.

*Hedelius, A. H., lärare vid högre folkskolorna, stadsfullm.

*Gustafsson, A. R., förste skötare.

Eriksson, J. E. M., chaufför, stadsfullm.

Nämndens arbetsutskott.

Nordgren, R. E., ordf.; Wedberg, Ebba Ch.; Andersson, K. H.

Suppleanter: Danielsson, T. H.; Hedelius, A. H.;

Nilsson, C. R.; Englund, E. W.; Kjellberg,

Gerda E.

Sekreterare

(1,500 kr.).

Moureau, N. C., förste kanslissekreterare; träffas å nämndens expedition måndagar 9—10.

Nycterhetsnämndens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning).

(Jfr sid. 76.)

Larsson, f. Karlsson, Jenny A. F., fru.

Linde, N., förtroendemän.

En vakant.

Suppleanter:

Ossbahr, C. P., extra protokollssekreterare, stadsfullm.

Setréus, I. M., kontorist.

Nycterhetsnämndens expedition.

Kungsholmstorg 16, C.; t. N. (2) 3 12 25; expeditionstid: alla vardagar 10—12 samt dessutom torsdagar 18—19.

Expeditionen fungerar som nämndens beredande och verkställande organ och förestås av en av nämndens inspektörer, vilken förordnats som expeditionsföreståndare.

Instruktioner. Instruktioner för vissa befattningshavare hos nycterhetsnämnden, fastställda av nämnden den 19 dec. 1929.

Stat år 1931. Utgifter: 151,250 kr.; inkomster: 4,300 kr.

Expeditionsföreståndare

(720 kr.).

Sällqvist, A. A., (se nedan).

Inspektörer (16).

Sällqvist, A. A. (se ovan); Ölander, A. F.

Biträdande inspektör

(4,500 kr.).

Göransson, G. G.

Extra inspektör

(3,600 kr.).

Ahlborg, G. E.

Extra tjänsteman för körkortsärenden

(3,300 kr.).

Löfgren, C. H. F.

Inspektris (11).

Sundberg, Astrid M. M.

NN.

Läkare

(2,400 kr.).

Sahlin, G. L.

En *extra kontorsskrivare* (2,460 kr.),
två *extra skrivbiträden* (2,100—1,680 kr.),
sex *extra övervakare* (2,400—480 kr.), en
vaktmästare (6).

Nykterhetsnämndens inackorderings- hem.

Solberga, Älvsjö; t. Örby 68.

Efter framställning av nykterhetsnämnden
beslöt stadsfullmäktige den 21 mars 1921 an-
slå erforderliga medel för inrättande av ett in-
ackorderingshem för personer, som anmälts till
nykterhetsnämnden, och vilka vid utskrivning
från anstalt eller eljest sakna lämplig bostad.
Vid hemmet, som sålunda är avsett för vård av
mindre ingripande natur än internering å alko-
holistanstalt, mottagas förutom från alkoholist-
anstalt utskrivna även andra under nykterhets-
nämndens övervakning stående personer, vilka
kunna anses i behov av det stöd, som hemmet
kan skänka dem. Inackorderad person skall i
allmänhet ej kvarbo å hemmet längre tid än
sex månader i följd.

Nykterhetsnämnden har för inackorderings-
hemmet förhyrt en barnavårdsnämnden tillhörig
byggnad i Älvsjö, förut disponerad av Bränn-
kyrka barnhem (se sid. 231). Plats kan där
beredas för 15 personer.

Förvaltningen av hemmet har uppdragits åt
en särskild av nykterhetsnämnden utsedd styrelse,
bestående av tre personer.

Hemmet började sin verksamhet den 1 okt.
1921.

Stat år 1931. Utgifter: 23,030 kr.; in-
komster: 11,820 kr.

Styrelse.

Gustafsson, A. R., förste skötare: **Hedelius, A.**
H., lärare vid högre folkskolorna, stadsfullm.,
ordf.; **Wedberg, Ebba Ch.**, fröken.
Suppleanter: **Nilsson, C. R.**, ombudsman, stads-
fullm.; **Brusén, N. G.**, sysselman.

Föreståndare

(780 kr.).

Ölander, A. F. (se ovan).

En *husmoder* (1,680 kr.), två *biträden*
(I b).

Övriga till socialroteln hörande institutioner.

Pensionsnämnderna.

Expeditioner och mottagningar: se nedan resp. ordförande. — Jfr även nämndernas upplysnings- och registerbyrå nedan sid. 187.

Lagen den 30 juni 1913 ang. allmän pensionsförsäkring¹⁾, med senare ändringar (se nedan), stadgar, att varje svensk man och kvinna skall genom erläggande av årliga pensionsavgifter och med bidrag av allmänna medel försäkras till erhållande av pension. Avgifterna från de försäkrade utgå årligen dels med en *grundavgift* å tre kr. av varje arbetsför person fr. o. m. det år, under vilket han fyller 16 t. o. m. det, under vilket han fyller 66 år, dels med en *tilläggsavgift* å två till trettio kr., beroende på vederbörandes till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomst. Undantagna från avgiftsplikt äro vissa ordinarie statstjänstemän med rätt till statlig pension, delägare i vissa pensionsinrättningar m. fl. Grundavgifterna uppbäras i regel i samband med kommunalutskyllerna av kommunerna, som äro ansvariga för beloppens inbetalande till pensionsfonden. Tilläggsavgifterna uppbäras i samband med kronoutskylderna. I Stockholm erläggas, jämlikt kungl. brevet den 13 juni 1919, även grundavgifterna vid kronouppbördsstämman.

Pensionen utbetalas vid fyllda 67 år, eller vid därförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete, genom postverket och utgöres dels av en för varje försäkrad utgående *avgiftspension*, dels i vissa fall av *pensionstillägg*. Pensionsstillägg utgår till pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen, och vilkens årsinkomst icke uppgår till visst minimibelopp eller ock har minderåriga barn att försörja. Kostnaden för pensionstilläggen bestrides till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av landsting och kommuner. Till den som vid 15 års ålder redan är varaktigt arbetsoförmögen, ävensom till den som senare bliver det, men för vilken pensionsavgifter icke erlagts, liksom ock till vissa icke pensionsberättigade personer, vilka äro till arbete varaktigt oförmögna och hava att försörja barn under 15 år, utgår *understöd* enligt för pensionstillägg gällande

grunder. En del övergångsstadganden inskränka de i lagen stadgade pensions- och understödsbeloppen för de närmaste årtiondena.

En var äger dessutom rätt att erhålla försäkring genom *frivilliga* avgifter, varom närmare stadgas i k. kung. den 22 dec. 1927 med senare ändringar (se nedan).

Folkpensioneringens förvaltningsorgan utgöres dels av ett statens ämbetsverk, *pensionsstyrelsen*, dels av kommunala *pensionsnämnder*. I varje kommun skall finnas en pensionsnämnd. Ordförande och dennes suppleant utses av konungens befallningshavande för fyra år, ledamöterna, till antalet högst sex, jämte lika många suppleanter, utses i stad av stadsfullmäktige, likaledes för fyra år (hälften avgår vartannat år). Därjämte äger pensionsstyrelsen utse ombud hos nämnderna samt vissa instruktionsombud. Valbar till ordförande och ledamot i pensionsnämnd är en var inom kommunen boende man och kvinna, som uppnått myndig ålder, är i besittning av medborgerligt förtroende och råder över sig och sitt gods (kommunal rösträtt är således ej nödvändig förutsättning). Pensionsnämnd tillkommer att i första hand pröva pensionsansökningarna och besluta, huruvida sökande äger rätt till pension och bestämma storleken av den årsinkomst, som skall läggas till grund för eventuellt pensionstilläggs belopp. Själva pensionsbeloppet uträknas av pensionsstyrelsen, som utfärdar pensionsbrev. Pensionsnämnds beslut får överklagas inom trettio dagar hos pensionsstyrelsen. Dess beslut åter kan icke överklagas av enskild men väl av justitiekanslern eller efter dennes medgivande av kommun och pensionsnämnds ordförande hos regeringsrätten.

Genom lag den 14 juni 1918 har vederbörande fattigvårdssamhälle beretts möjlighet att anvisa medel till utdelande av *dels* kommunala pensionstillskott åt personer, vilka uppbära pension eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen men ändå finnas vara i behov av fattigvård, *dels* kommunala sjukvårdsbidrag till bestridande, gemensamt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, med föreskrift att tillskott eller bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Anslag att disponeras i enlighet med dessa bestämmelser hava i Stockholm utgått alltsedan år 1920. De kommunala sjukvårdsbidragens utbetalning m. m. handhaves

¹⁾ En utförligare redogörelse för lagens bestämmelser (jämte historik) återfinnes i 1922 års kommunalkalender, sid. 232.

PN.

av pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå (se sid. 187). Handhavandet och fördelningen av ifrågavarande medel ombesörjes i öfrigt av fattigvårdsnämnden och närmast av dess delegerade för beviljande av understöd, sektion B (understödsärenden utan fattigvårds karaktär) (se sid. 163).

Stockholms stad var ursprungligen indelad i 30 pensionsdistrikt. Den 19 nov. 1917 beslöt stadsfullmäktige emellertid inskränka distriktens antal till 15. Arvode utgår enligt stadsfullmäktiges beslut den 15 sept. 1913 och 6 dec. 1915 till ordförande, suppleant för ordförande samt ledamöter med 4 kr. per sammanträde. Dessutom utgår fr. o. m. den 1 juli 1919 och tills vidare enligt stadsfullmäktiges beslut den 5 maj 1919, 1 april 1920 och 19 dec. 1928 till pensionsnämndernas ordförande särskilt arvode (innefattande även anslag till skrivbiträde), beräknat efter 700 kr. för år för vart och ett av 1—14 pensionsdistrikten och efter 500 kr. för 15 distriktet.

Nuvarande ledamöter och suppleanter i pensionsnämnderna hava utsetts av stadsfullmäktige den 5 dec. 1927 och 2 dec. 1929, varjämte kompletteringsval hava ägt rum den 20 febr., 21 maj och 18 juni 1928, 30 sept. och 20 dec. 1929, 27 jan., 17 mars, 1 april, 30 juni, 15 sept. och 27 okt. 1930 samt 2 febr. 1931. Suppleant inträder vid förfall för viss ordinarie ledamot (vilket här nedan angives genom att suppleanterna uppräknas i samma ordningsföljd som de ledamöter, vilkas resp. ställföreträdare de äro).

Beträffande pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå se nedan sid. 187.

Författningar. Lag den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändringar den 11 sept. 1914, 8 juni 1915, 17 juni 1916, 14 och 19 juni 1917, 28 juni 1918, 11 juni 1920, 15 april och 13 okt. 1921, 24 och 30 april 1925, 18 juni 1927 samt 6 mars 1931. Lag den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändringar den 13 okt. 1921 och 29 maj 1925. K. kungörelse den 22 dec. 1927 ang. anordnande av den i § 34 av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda, på frivilliga avgifter grundade försäkringen, med ändringar den 22 juni 1928. K. kungörelse den 5 dec. 1924 ang. sättet och tiden för utbetalning av pension och understöd jämlikt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, med ändring den 18 nov. 1927. K. instruktion för pensionsnämnderna den 31 dec. 1918. Lag den 14 juni 1918 ang. kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag.

Stat år 1931. Stadens utgifter för folkpensioneringen: 939,000 kr. (därav till bestridande av stadens utgifter för pensionsnämnderna m. m. 19,000 kr., stadens bidrag till understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring 770,000 kr. och ersättning till allmänna pensionsförsäkringsfonden för oguldna pensionsavgifter 150,000 kr.).

1:a distriktet

(omfattande Nikolai och Jakobs församlingar).

Ordförande.

Zetterlund, G. E., aktuarie; t. N. (20) 45 29 (10—12). Mottagning: Stora Nygatan 2 B, n. b. t. v., St., tisdagar 19—20.

Suppleant: Jordman, E., övermaskinist (se nedan).

Ledamöter.

Hellman, J. A., hamnfogde; **Jordman, E.**, övermaskinist (se ovan); **Liljensköld, J.**, ekonomidirektör; **Lindholm, H. G.**, typograf; **Lundberg, C. O.**, hamnarbetare; **Winberg, K. A.**, förste vaktmästare.

Suppleanter: Schuldheis, Anna V., f. d. skolföreståndarinna; **Schumacher, G. V.**, direktör; **Sköld, J. H.**, spårvägsman; **Rosén, E. I.**, snickare; **Olsson, A. E.**, hamnarbetare; **Borgström, E.**, portvakt.

2:a distriktet

(omfattande Klara och Adolf Fredriks församlingar).

Ordförande.

Stafner, S., läroverksadjunkt. Mottagning: Klara församlingshus, Brunkebergsgatan 10 D, n. b. ö. g., C., måndagar 12—13; t. (1) 18 12.

Suppleant: Asproth, J. K., aktuarie (se nedan).

Ledamöter.

Asproth, J. K., aktuarie (se ovan); **Engström, f. Karlson, A. E.** (Elin), fru; **Ericzen, G. Hj. A.**, verkstätere; **Skog, Anna I.**, fru; **Svensson, D. F.**, förste expeditionsvakt; **Wessman, f. Svensson, Signe A. M.**, fru.

Suppleanter: Kämpe, K. A., byggnadssnickare; **Stark, V. M. A.**, maskinist; **Erikson, E. H.**, fabrikör; **Hansson, H. S.**, skräddare; **Forsblom, L. A.**, hamnarbetare; **Ståhlberg, M. E.** (Lisa), fröken.

3:e distriktet

(omfattande Johannes församling).

Ordförande.

Lignell, E., komminister. Mottagning: Johannes pastorexp., Kammakaregatan 12, Va., torsdagar 18—19; t. (10) 71 80, N. (20 0) 9 09.

Suppleant: Ljungström, A. G., sekreterare (se nedan).

Ledamöter.

Bellström, N. E. G., banktjänsteman; **Dahl, J. A.**, smed; **Hellberg, J.**, maskinsnickare; **Johansson, K.**, möbelsnickare; **Ljungström, A. G.**, sekreterare (se ovan); **Vigren, O. R.**, mekaniker.

Suppleanter: Tegedal, O. E., direktör; **en vakant; Rudberg, C.**, tullkontrollör; **Anderson, K. H.**, tjänsteman, stadsfullm.; **Nöidh, C. V.**, spårvägsman; **Nilsson, Alma M.**, fattigvårdssyster.

4:e distriktet

(omfattande Gustav Vasa församling).

Ordförande.

Löfgren, A., sekreterare. Mottagning: Matteus folkskola (lärarerrummet), Norrtullsgatan 18, Va., 1:a och 3:e onsdagen i varje månad 19—20.
Suppleant: Ingmanson, O. G., kontrollör (se nedan).

Ledamöter.

Björklund, S. S:son, kamrerare; **Ekman**, C. G., bankdirektör; **Fredrikson**, K. G. A., tillsyningsman; **Hallström**, K. L. F., tjänsteman; **Ingmanson**, O. G., kontrollör (se ovan); **Olsson**, J. (Nanna), diakonissa.

Suppleanter: Engqvist, C. E., posttjänsteman; **Trankell**, B. O., kamrerare; **Niklason**, D., grosshandlare; **Lundqvist**, G. R., linjemästare; **Fallenius**, C. M. G., amanuens; **Lilliehörn**, P. F. P., revisor.

5:e distriktet

(omfattande Matteus församling).

Ordförande.

Palm, A. A. E., major. Mottagning: uppbördslokalen, Övre Observatorieplan 1, Va., 1:a och 3:e fredagen i varje månad 9—10.

Suppleant: Eriksson, E. G. E., järnvägstjänsteman (se nedan).

Ledamöter.

***Danielsson**, f. Ahlstrand, H. M. (Stina), fru; **Dolk**, L. P., sjukkontrollant; **Eriksson**, E. G. E., järnvägstjänsteman (se ovan); **Forsell**, J. A. S:son, expeditionsförare; **Lindén**, K. J. V., ingenjör; **Nilsson**, P. E., direktör.

Suppleanter: Engdahl, W. G. A., kassör; **Backlund**, G. G., slipare; **Borg**, C. H., svarvare; **Wallin**, H. E., kassör; **Tollén**, K. E., ingenjör; **Wiklund**, E. V., ständig adjunkt.

6:e distriktet

(omfattande Engelbrekts församling samt väster om Sibyllegatan belägen del av Hedvig Eleonora församling).

Ordförande.

Åbergsson, Anna M. A., fröken. Mottagning: kyrksalen, Surbrunnsgatan 10, n. b., Va., torsdagar 12—13.

Suppleant: Oscarson, A. V., byrådirektör.

Ledamöter.

***Carlstedt**, P., fabrikör; **Erdmann**, f. Malm, E. K. G. (Gertie), fru; **Jansson**, P. J., arbetsförman; **Larsson**, L. O., utmätningsman; **Lind**, N. G. C., bokhållare; **Mellin**, Jetty H. E., fattigvårdsdiakonissa.

Suppleanter: Bergström, H. A. T., bokbindare; **Åkerlund**, E. G., tandläkare; **Reinius**, G. P., kommandör; **Eriksson**, E., reseffektmakare; **Nilsson**, D. E. J., chaufför; **Anstrin**, H., sekreterare.

7:e distriktet

(omfattande Oscars församling samt öster om Sibyllegatan belägen del av Hedvig Eleonora församling).

Ordförande.

Falkenberg, C. A., frih., major. Mottagning: Oscars pastorex., Fredrikshovsgatan 3, Ö., 1:a och 3:e torsdagen i varje månad 18—19; t. (6) 7 19 47.

Suppleant: Beskow, J. H. T., förste amanuens (se nedan).

Ledamöter.

Anderson, A. A., kassör; **Andersson**, A. F., skomakare; **Danielsson**, A. J., telefonmontör; **Könsberg**, Elsa C., församlingsdiakonissa; **Waller**, A. E., verkmästare; **Westman**, f. Tillgren, E. Olga C., fru.

Suppleanter: Carvin, f. Sandwall, Hulda P., fru; **Bergelmer**, Thyra A. G., lärarinna; **Björklund**, J. M., posttjänsteman; **Fägersten**, S. E., aktuarie; **Johansson**, K. E. G. V., inkasserare; **Beskow**, J. H. T., förste amanuens (se ovan).

8:e distriktet

(omfattande Maria församling).

Ordförande.

Högner, E. F. R., byråchef; t. (10) 91 25 (17,30—18,30). Mottagning: Maria folkskola, Volmar Yxkullsgatan 16, 1 tr., Sö., 1:a och 3:e måndagen i varje månad 18—19.

Suppleant: Lundbom, G. O. A., intendent.

Ledamöter.

***Andersson**, A. G., avsynare; **Bachman**, C. N., köpman; **Ekebohm**, N. K. K., föreståndare; **Lydén**, F. L., typograf; **Nilsson**, Selma G., fattigvårdssyster; **Söderberg**, A. L., flaggunderofficer.

Suppleanter: Faleij, V., banktjänsteman; **Norén**, f. Stein, F. C. P. (Riken), fru; **Zetterlund**, G. E., aktuarie; **Sjöberg**, G. A., bokbinderiarbetare; **Eriksson**, f. Norgren, Josefine K., fru; **Öström**, P. R., svetsare.

9:e distriktet

(omfattande Högalids församling).

Ordförande.

Andrée, J. E., postkontrollör; t. Enskede 39. Mottagning: Maria folkskola, Volmar Yxkullsgatan 16, 1 tr., Sö., 1:a och 3:e onsdagen i varje månad 17,30—18,30.

Suppleant: Gard, A. F., advokat.

Ledamöter.

Avén, C. O., f. d. polisöverkonstapel; **Clässon**, P. J., tillsyningsman; **Engström**, C. J., järnsvarvare; **Gustafsson**, f. Andersson, Elin E., fru; **Masreliez**, Anna M. E., fröken; **Skälander**, O. A., ombudsman.

Suppleanter: Grönberg, B. G., smedsmästare; **Gustafsson**, S. A., gjutare; **Hellman**, H. R., gjuteriarbetare; **Carlsson**, S. L., elektriker; **Andersson**, Anna, fattigvårdsdiakonissa; **Jacobson**, C. N., redaktionssekreterare.

PN.

10:e distriktet

(omfattande Katarina församling med undantag av den del av församlingen, som begränsas av Göt-, Skåne-, Östgöta-, Bonde- och Renstjärnasgatorna samt Ringvägen).

Ordförande.

Stagnér, O. N., folkskollärare. Mottagning: folkskoleexpeditionen, Tjörhovsgatan 15, Sö., torsdagar 16,30—17,30.

Suppleant: **Björkman, C. A. J.**, sekreterare.

Ledamöter.

***Beckstrand, Stina J.**, f. d. folkskollärarinna; ***Fager, J. M.**, kriminalkonstapel; ***Larsson, G. K.**, maskinist; **Ljungberg, P. G. L.**, handelsarbetare; **Söderholm, C. H.**, verkstadsarbetare; **Valdén, f. Karlson, Gerda S.**, fru.

Suppleanter: ***Eriksson, K. A. R.**, slöjdlärare; ***Dahlin, A.**, hamnarbetare; ***Gustafsson, Hilma K.**, fröken; **Schött, O. E. A.**, kammarskriverare; **Hessler, J. T. H.**, fil. lic.; **Ljungberg, f. Östergren, J.** (Hanna), fru.

11:e distriktet

(omfattande Sofia församling samt den del av Katarina församling, som begränsas av Göt-, Skåne-, Östgöta-, Bonde- och Renstjärnasgatorna samt Ringvägen).

Ordförande.

Rönnell, E., f. d. folkskollärare. Mottagning: Katarina södra folkskola, Soflagatan 2, Sö., fredagar 18—19 (juni—aug. 2:a och 4:e fredagen i varje månad 18—19).

Suppleant: **Dalborg, M.**, f. d. barnhemsföreståndare (se nedan).

Ledamöter.

Berndtson, C. F., verkställare; ***Dalborg, M.**, f. d. barnhemsföreståndare (se ovan); ***Engberg, J. A. A.**, murare, stadsfullm.; **Englund, F. E.**, banktjänsteman; ***Eriksson, O. H.**, statistikförrare; **Lindley, f. Jonsson, Elin J.**, fru.

Suppleanter: **Dymling, A. E.**, kontorschef; ***Gustafsson, K. E.**, metallarbetare; ***Andersson, J. G.**, järnarbetare; **Evert-Petersson, E.**, direktör; ***Granberg, f. Enlund, K. S.** (Karin), fru; **Nordfeldt, A. H.**, bokhållare.

12:e distriktet

(omfattande Kungsholms församling).

Ordförande.

Wahlstedt, A. J. G., fältläkare; t. K. (5) 3 32 31. Mottagning: polishuset, Agnegatan, 1 tr. t. v., C., 1:a och 3:e måndagen i varje månad 19—20.

Suppleant: **Winkler, E. S.**, postmästare (se nedan).

Ledamöter.

***Björklund, Ida S.**, fattigvårdsdiakonissa; ***Hermansson, K. T. E.**, vaktmästare, stadsfullm.; **Karlsson, A. F.**, järnarbetare; **Simson, C. G.** son, tillsyningsman; **Wallberg, K. V.**, bageriidkare; ***Winkler, E. S.**, postmästare (se ovan).

Suppleanter: ***Engcrantz, S. G.**, järnvägstjänsteman; ***Kihlberg, A. R.**, järnvägstjänsteman; **Forsell, M. M. L.** (Maja), skolkösklärarinna; **Lindgren, C.** Vilhelmina, rosettsömmerska; **Andersson, F. O. E.**, avdelningschef; ***Lindblom, S. H.**, tillsyningsman.

13:e distriktet

(omfattande St Görans församling).

Ordförande.

Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare. Mottagning: församlingshuset, Arbetaregatan 21, C., fredagar 19—20.

Suppleant: **Djurling, C. H. E.**, direktör.

Ledamöter.

***Eén, O. B. L.**, föreståndare; **Holm, J. A.**, metallarbetare; **Larsson, f. Karlsson, Jenny A. F.**, fru; ***Nilson, Ester A. K.**, fattigvårdsdiakonissa; ***Ståhl, A. E.**, filare; **Thimgren, B. O. V.**, banktjänsteman.

Suppleanter: ***Petersson, G. A.**, typograf; **Samuelsson, H. F.**, bageriidkare; **Edberg, f. Jan-son, V.** (Mimmi), fru; ***Lambert, A.**, köpman; ***Benner, Astrid S. A.**, fröken; **Lundqvist, K. A.**, köpman.

14:e distriktet

(omfattande Brännkyrka och Enskede församlingar).

Ordförande.

Lundh, J. A., folkskollärare; t. Gröndal 64 (vardagar 10,45—11). Mottagningar: *Brännkyrka förs.*: församlingshuset, Liljeholmen, 1:a och 3:e onsdagen i varje månad 18—20; t. Liljeholmen 3 05; *Enskede förs.*: Kyrkogårdsvägen 43, Enskede, 1:a och 3:e tisdagen i varje månad 18—19; t. Enskede 8 58.

Suppleant: **Sandberg, C. A. J.** son, förman.

Ledamöter.

***Eriksson, K. J. E.**, typograf; ***Helle, A. V.**, folkskollärare; ***Hultman, I. M.**, handlande; **Johansson, O. L.**, brädgårdsarbetare; **Kling, F. A.**, byggmästare; **Sundell, J. H.**, inkassere. **Suppleanter:** ***Persson, P. G.**, faktor; ***Eriksson, J. G.**, ingenjör; ***Nylander, Anna V.**, fattigvårdsdiakonissa; **Holmberg, V.**, järnvägstjänsteman; **Lindquist, C. G. A.**, bokhållare; **Rydén, O. E.**, distriktsuppbördsman.

15:e distriktet

(omfattande Bromma församling).

Ordförande.

Collin, N., direktör. Mottagning: Slottsvägen 24, Ulvsunda, måndagar 10—11; t. Ulvsunda 1 67. **Suppleant:** **Norström, K.**, fanjunkare (se nedan).

Ledamöter.

Andersson, F. A., spårvägsman; **Ingelsson, H. F.**, järnarbetare; ***Norström, K.**, fanjunkare (se ovan); **Persson, A.**, järnarbetare; ***Schölén, C. J.**, stämmningsman; ***Winberg, E. G.**, stenhuggare, stadsfullm.

Suppleanter: Nord, A. M. (Greta), fattigvårds-syster; Eriksson, C. H., snickare; *Du Rietz, f. Ludin, Alice, fru; Johansson, J. A., vakt-mästare; *Åhlander, W. N., mättningsförmän; *Videfors, G. J., folkskollärare.

Pensionsnämndsordförandenas delegerade.

(Med uppgift att dels förbereda vissa ärenden, som skola handläggas av nämndernas ordförande, dels å ordförandenas vägnar tillhandagå stadens myndigheter m. fl. med upplysningar och meddelanden).

Andrée, J. E.; Högner, E. F. R.; Zetterlund, G. E.; en vakant.

Pensionsstyrelsens ombud.

1:a området

(omfattande 1:a—7:e samt 12:e, 13:e och 15:e pensionsdistrikten).

Moberg, O. P., läroverksadjunkt.

2:a området

(omfattande 8:e—11:e samt 14:e pensionsdistrikten).

Haynez, A. I. A., tf. sekreterare hos försäkringsrådet.

Pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå.

Stora Nygatan 2 B, n. b. t. v., St.; t. N. (20) 45 29; expeditionstid: vardagar 11—14; dessutom tisdagar 19—20 och fredagar (utom juni—aug.) 19—20.

I enlighet med av stadsfullmäktige lämnat bemyndigande träffade drätselnämnden år 1921 med föreningen för välgörenhetens ordnande ett avtal, enligt vilket den av föreningen inrättade »registerbyrå för understöd och pensioner» (se sid. 367) mot viss årlig ersättning av staden skulle upprätta ett kortregister över samtliga av nämnderna handlagda ärenden samt lämna pensionsnämndsordförandena upplysningar ur detta och byråns eget register m. m.

Då emellertid behov uppkom av ytterligare centralisering av pensionsnämndernas verksamhet, beslöt stadsfullmäktige den 15 mars 1926 — i syfte bl. a. att möjliggöra en mera effektiv upplysningsverksamhet bland allmänheten rörande den allmänna pensionsförsäkringen samt för att befria pensionsnämndernas ordförande från de mera mekaniska expeditionsgörömlen — att inrätta en särskild central upplysnings- och registerbyrå, med uppgift att biträda pensionsnämnderna i deras verksamhet. Till denna byrå har sammanförts det upplysnings-

och expeditjonsarbete, som ankommer å pensionsnämnderna och som utan olägenhet för verksamheten kan handläggas centralt. Pensionsärendenas sakliga prövning handhaves fortfarande av de olika pensionsnämnderna.

Å den centrala byrån finnes tillgängligt ett kortregister över alla de personer, som alltsedan pensionsförsäkringens tillkomst (fr. o. m. år 1914) i Stockholm sökt eller erhållit pension, varjämte därstädes sammanförts och ordnats de olika pensionsnämndernas arkiv. I samband med byråns inrättande har det förutvarande samarbetet med registerbyrån för understöd och pensioner (se ovan) upphört.

Allmänheten erhåller å upplysnings- och registerbyrån kostnadsfritt råd och upplysningar såväl rörande den allmänna pensionsförsäkringen som och beträffande den därmed förenade, av pensionsstyrelsen anordnade sjukvårdande verksamheten. I fråga om sistnämnda verksamhet, som huvudsakligen omfattar kurortsvård och yrkesutbildning, ombesörjer byrån, enligt överenskommelse med fattigvårdsnämnden, erforderlig utredning och skriftväxling ävensom utbetalning av beviljade yrkesutbildningsbidrag, stadgad övervakning under utbildningstiden m. m. Byråns tjänstemän biträda i övrigt med upprättande av ansökningar av olika slag, varjämte där tillhandahållas alla erforderliga blanketter och formulär.

Ansökningar om pension kunna inlämnas å byrån, som vidarebefordrar dem till de olika pensionsnämnderna. Byrån biträder även pensionsnämndernas ordförande med vissa expeditionella och mekaniska göromål samt med vissa undersökningar rörande pensionssökande och pensionstagare.

En av byråns huvuduppgifter är att verka för ett bättre fullgörande av den avgiftsplikt, som enligt pensionsförsäkringslagen åligger envar i åldern 16—66 år. I detta syfte har byrån igångsatt viss propagandaverksamhet bland allmänheten rörande pensionsförsäkringen och dess fördelar dels genom annonsering och upplysningsartiklar i dagspressen, dels genom utdelning av broschyrer i skolorna m. m.

Pensionsnämndernas upplysnings- och registerbyrå, som intar en fristående ställning, men som i sin verksamhet skall uppehålla nödigt samarbete med övriga organ för stadens understödsverksamhet, står under ledning av en styrelse, bestående av fem av stadsfullmäktige för ett år i sänder valda ledamöter, av vilka två samtidigt skola vara ordförande i pensionsnämnd, en ledamot av drätselnämnden samt en ledamot av fattigvårdsnämnden. Styrelsen har uppdragit åt tre delegerade att handhava det löpande arbetet och förbereda de ärenden, som skola föredragas inför styrelsen, ävensom att träffa avgörande i ärenden av brådskande natur, i vilket fall anmälan härom skall göras vid styrelsens nästkommande sammanträde.

För granskning av styrelsens räkenskaper och

Pnb. Arb-kom. förvaltning utse stadsfullmäktige årligen två revisorer jämte två suppleanter.
Byrån började sin verksamhet den 1 juli 1926 och öppnades för allmänheten den 3 jan. 1927.

Stat år 1931. Utgifter: 26,520 kr.

Styrelse.

Eriksson, E. G. E., järnvägstjänsteman, kassaförvaltare; **Hallström, K. L. F.**, tjänsteman, vice kassaförvaltare; **Högner, E. F. R.**, byråchef, vice ordf.; **Lidman, C.**, f. d. andre folkskollinspektör, ordf.; **Löfgren, A.**, sekreterare.

Sekreterare.

Zetterlund, G. E. (se nedan).

Styrelsens delegerade.

Hallström, K. L. F.; **Högner, E. F. R.**; **Zetterlund, G. E.**

Styrelsens revisorer

(utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1930 års räkenskaper och förvaltning).

(Jfr sid. 76.)

Månsson, O. P., spårvägsmän, stadsfullm.; **Nyblom, f. Bergström, Eva M. C.**, redaktör, stadsfullm., ordf.

Suppleanter: **Kolmodin, f. Norelius, Ulla M.**, fru; **Pettersson, K. G. A.**, föreståndare.

Föreståndare

(1,800 kr.).

Zetterlund, G. E., aktuarie (se sid. 164); mottagningstid: se ovan.

En *registrator* (4,140 kr.), en *tillsyningsman* (3,180 kr.), en *tillsyningsman* (gemensam med hälsovårdsnämndens pensionsbyrå) (2,460 kr.), ett *skrivbiträde* (1,980 kr.), ett *vaktmästarbiträde* (900 kr.).

Stockholms arbetslöshetskommitté.

Då den av världskriget framkallade ekonomiska krisen kunde väntas medföra en omfattande arbetslöshet, anbefalldes kungl. maj:t i ett cirkulär den 18 aug. 1914 tillsättande av arbetslöshetskommittéer i de olika kommunerna, varjämte riksdagen anvisade medel att utgå som bidrag till kommunerna vid understödjande av arbetslösa.

På förslag av en kommitté, tillsatt av stadsfullmäktiges beredningsutskott och en frivillig sammanslutning med närmaste uppgift att hjälpa mobiliserades familjer, den s. k. »centrala un-

derstödskommittén», fastställde stadsfullmäktige den 4 nov. 1914 grunder för arbetslöshetsunderstöds utdelande och uppdrog åt den så sammansatta kommittén att fungera som kommunal arbetslöshetskommitté.

Sedernera har av kungl. maj:t utfärdats särskilda bestämmelser rörande arbetslöshetskommittéernas verksamhet, senast i kungörelse den 7 juli 1922 ang. statsbidrag till arbetslöshetsbistånd. Enligt nämnda kungörelse skall arbetslöshetskommitté bestå av en av konungens befallningshavande för viss tid utsedd ordförande jämte suppleant för denne samt minst fyra och högst tio av stadsfullmäktige för viss tid valda ledamöter med minst hälften så många suppleanter. Kommittén bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap på ifrågavarande område, dels för den frivilliga hjälpverksamheten, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Arbetslöshetskommitténs verksamhet granskas av särskilda revisorer, av vilka en utses av överståthållarämbetet och två av stadsfullmäktige. Den centrala ledningen av understödsverksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission.

Beträffande arbetslöshetskommitténs verksamhet under åren 1914—1920, vilken omfattade dels utdelning av understöd åt arbetl. s. inom vissa yrkeskategorier, dels ock (ehuru i mindre omfattning) anordnande av nödhjälpsarbeten, hänvisas till 1921 års kommunalkalender, där en redogörelse härför återfinnes.

Med anledning av den i slutet av år 1920 inträdande starka depressionen inom näringslivet och den därav orsakade arbetslösheten, vilken blev särskilt utpräglad under vintern 1921/1922 men även under de därefter följande åren kvarstått, ehuru i minskad omfattning, visade det sig nödvändigt att vidtaga omfattande åtgärder från samhällets sida. Stadsfullmäktige hava sålunda under senast förflutna tioårsperiod (1921—1930) anslagit avsevärda belopp för motverkande av arbetslösheten och till lindrande av dess följder, nämligen till arbetslöshetsunderstöd 4,095,000 kr. och till nödhjälpsarbeten 12,295,000 kr. (av sistnämnda anslag hava även vid några tillfällen bestritts kostnader för kontant understödsverksamhet). Dessutom har under åren 1921—1923 anslagits inalles 427,000 kr. som bidrag till vissa statliga nödhjälpsarbeten, under vilkor att uteslutande arbetslösa från Stockholm skulle sysselsättas vid ifrågavarande företag. Genom arbetslöshetskommitténs förmedling hava vidare i Stockholm hemortsberättigade arbetslösa i stor utsträckning beretts platser vid statliga nödhjälpsarbeten i olika delar av landet.

Å de belopp, som av staden utbetalats till arbetslöshetsbistånd har enligt k. kung. den 7 juli 1922 statsbidrag erhållits, beträffande arbetslöshetsunderstöd och hyreshjälps med lika stort belopp som kommunens bidrag och beträff-

fande vissa nödhjulsarbeten (s. k. statskommunala nödhjulsarbeten) med högst det belopp för varje dag och arbetslös, som, därest arbetslöshetsunderstöd utgått, kan antagas hava tillkommit kommunen såsom statsbidrag till sådant understöd åt de vid nödhjulsarbetena anställda arbetslösa.

Den kontanta understödsverksamheten, som enligt direktiv från arbetslöshetskommissionen varit helt nedlagd sedan den 1 juli 1923, har jämlikt av kommissionen lämnade medgivanden under vintermånaderna 1928—1930 (ävensom under januari 1931) åter upptagits i viss begränsad omfattning.¹⁾

I det föregående omförmälda verksamhet till arbetslöshetens bekämpande har bedrivits efter de riktlinjer, som angavs i ovannämnda kungörelse samt de ytterligare föreskrifter, som meddelats av arbetslöshetskommissionen och stadsfullmäktige.

Under senaste tiden har en viss omläggning av den kommunala arbetslöshetspolitiken i Stockholm ägt rum. De med statsbidrag anordnade kommunala nödhjulsarbetena hava nedlagts och såsom ersättning härför hava jämlikt beslut av stadsfullmäktige den 26 jan. 1931 ingångsatts s. k. reservarbeten, d. v. s. kommunala arbeten av mera tillfällig karaktär, vilkas utförande icke ur allmänna synpunkter är omedelbart eller inom en nära framtid erforderligt men vilkas bedrivande anses motiverat med hänsyn till önskvärdheten av att i tiden av arbetslöshet kunna bereda ökade arbetstillfällen. Ledningen av dessa arbeten, vid vilka vauliga löner (enligt av löneavtalsnämnden fastställda grunder) tillämpas, handhaves icke, såsom varit fallet med nödhjulsarbetena, av arbetslöshetskommittén, utan av stadens ordinarie organ för hithörande arbeten, nämligen gatukontoret (jfr sid. 289).

Stadsfullmäktige hava hittills till anordnande av reservarbeten enligt ovan angivna grunder anslagit 400,000 kr. Fördelningen av anslaget och urvalet av de arbetsföretag, som skola utföras som reservarbeten, handhaves av stadskollegiet.

Arbetare vid reservarbetena anställas av gatukontoret bland av arbetslöshetskommittén anvisade personer. Kommittén har att till dylika arbeten anvisa härför kvalificerade, i första hand försörjningspliktiga, arbetslösa, vilka längre tid varit bosatta i Stockholm. Anställningstiden vid

reservarbeten skall i regel omfatta endast 3 månader åt gången.

Arbetslöshetskommitténs verksamhet är i öfrigt numera begränsad till anvisning av arbetslösa till statliga nödhjulsarbeten samt, i den mån medgivande härtill lämnas, anordnande av kontant understödsverksamhet med statsbidrag. Därjämte har kommittén såsom allmän uppgift att verkställa de undersökningar och utredningar samt göra de framställningar till stadens myndigheter eller andra, som på grund av arbetsmarknadens läge vid olika tillfällen kunna anses påkallade.

Jämlikt stadsfullmäktiges särskilda bemyndigande har arbetslöshetskommittén vidare allt sedan den 27 aug. 1919 anordnat enligt kungörelse den 2 aug. 1919 påbjuden understödsverksamhet för arbetslös tobakspersonal m. fl. Denna verksamhet regleras numera av en kungl. kungörelse den 7 juli 1921.

Arbetslöshetskommitténs ledamöter utsågos ursprungligen av stadsfullmäktiges beredningsutskott. Den 3 juni 1918 beslöt emellertid stadsfullmäktige, att kommittén skulle utses genom val av fullmäktige. Nyvalet ägde rum samma dag och gällde för tiden till utgången av juni månad s. å. Sedermera hava nyval ägt rum årligen, det sista den 17 sept. 1930, för tiden t. o. m. juni 1931. Stadsfullmäktiges senaste val av revisorer ägde rum samma dag. Ordförande och suppleant för ordföranden äro utsedda av översätthållarämbetet, senast den 4 juli 1930 (för tiden t. o. m. juni 1931).

Ordförande.

Masreliez, K. V., rådman.

Suppleant för ordföranden.

Lillieros, J., rådman.

Ledamöter.

Cruse, C. S., förtroendeman, stadsfullm.: Liander, M. E., grosshandlare, stadsfullm.: Pettersson, K. G. A., föreståndare; Ström, f. Hånes, Hildgard A., fru, stadsfullm.; Styrman, G. A., direktör; en vakant.

Suppleanter: Järte, f. Montelin, Ester L., fru, stadsfullm.; Karlsson, K. G. H., ombudsman, stadsfullm.; Nyqvist, S. G. B., metallarbetare, stadsfullm.; Tvengström, A. J., extra förste aktuarie.

Av kommittén antagen sekreterare (1,500 kr.).

Anderberg, G. H. A., notarie hos tjänstenämnden; t. »stadshuset».

Kassaförvaltare.

Anderberg, G. H. A.; Liander, M. E. (ställföretr.).

¹⁾ Mellan fattigvårdsnämnden och arbetslöshetskommittén har visst samarbete organiserats, i syfte att erhålla effektiv kontroll därå, att den kompletterande kontanta understödsverksamhet beträffande oförvällat arbetslösa, som bedrivs av fattigvårdsnämnden (jfr sid. 163), endast kommer sådana personer till godo, vilka icke kunnat beredas för dem lämpligt arbete vid offentliga nödhjulsarbeten eller reservarbeten, och vilka förklarat sig villiga att mottaga dylikt arbete.

Arb-
kom.

Revisorer

(för granskning av arbetslöshetskommitténs räkenskaper och förvaltning under tiden 1 juli 1930—30 juni 1931).

Fellenius, K. G. G., tf. taxeringskommissarie (utse-
dd av överståthållarämbetet); Forsell, J. A.
S:son, expeditjonsförare, Wall, S. D., profes-
sor (utsedda av stadsfullmäktige).

Expedition.

Munkbrogatan 2, 1 tr., St.; t. (1) 139 13,
(1) 139 14; expeditionstid: 9—12 och 13—16.

Föreståndare.

Andersson, E.

En assistent (4,200 kr.), en bokhållare
(3,900 kr.), ett skrivbiträde (2,100 kr.), en
vaktmästare och förrådsbiträde (2,940 kr.).